

Arbeidsmarktrelevantie mbo niveau 2

Citation for published version (APA):

Meng, C., & Sijbers, E. (2017). *Arbeidsmarktrelevantie mbo niveau 2*. ROA. ROA Reports No. 001
<https://doi.org/10.26481/umarep.2017001>

Document status and date:

Published: 01/01/2017

DOI:

[10.26481/umarep.2017001](https://doi.org/10.26481/umarep.2017001)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Document license:

Unspecified

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Arbeidsmarktrelevantie mbo niveau 2

ROA Rapport

ROA-R-2017/1

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt | ROA
Research Centre for Education and the Labour Market | ROA

ARBEIDSMARKTRELEVANTIE MBO NIVEAU 2

ROA-R-2017/1

Christoph Meng
Eveline Sijbers

Colofon

© Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). Niets uit deze uitgave mag op enige manier worden verveelvoudigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de directeur van het ROA.

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

School of Business and Economics

Maastricht University

email: secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl

website: www.roa.nl

ISBN: 978-90-5321-553-1

Vormgeving

ROA secretariaat, Maastricht

INHOUD

o1 Inleiding	1
o2 Data	3
2.1 BVE Monitor	3
2.2 DUO gegevens	5
2.3 CBS data	6
o3 Indicatoren	9
o4 Doorstroom naar vervolgonderwijs	11
o5 Arbeidsmarktrelevantie	21
5.1 Centrale indicatoren	21
5.2 Aansluiting opleiding werk	34
5.3 Arbeidsmarktrelevantie: Een breder beeld	38
5.4 Competenties	48
o6 Arbeidsmarktrelevantie van vervolgopleidingen	59
6.1 Kans op werk: mbo niveau 3 en 4 beroepsopleidingen	62
6.2 Aansluiting opleiding-functie: mbo niveau 3 en 4 beroepsopleidingen	66
6.3 Voorbereiding op arbeidsmarkt en carrièreperspectieven	70
6.4 Spijt van de gekozen beroepsopleiding	72
o7 Een aantal conclusies	77
o8 Statistische Bijlage	79
Literatuur	85

01

INLEIDING

In opdracht van de Commissie Macrodoelmatigheid MBO wordt een onderzoek naar de arbeidsmarktrelevantie van het opleidingsaanbod op mbo niveau 2 uitgevoerd. Dit onderzoek is driedelig: een vooronderzoek, een kwalitatief deelonderzoek en een kwantitatief deelonderzoek. De voorliggende rapportage heeft betrekking tot het kwantitatieve deelonderzoek en sluit daarbij aan bij de eerdere publicatie *Macrodoelmatigheid mbo: Inkadering arbeidsmarktperspectief* (Cörvers et al., 2014). Cörvers et al (2014) lieten zien dat de arbeidsmarktrelevantie van mbo beroepsopleidingen centraal beoordeeld kan worden op basis van twee indicatoren: ten eerste het percentage gediplomeerden dat werk vindt voor minimaal 12 uur per week en ten tweede het aandeel werkzame gediplomeerden dat werk vindt dat minimaal het eigen opleidingsniveau vereist. Deze twee indicatoren staan ook in dit rapport centraal maar worden aangevuld met een set aan indicatoren welk een breder beeld van de arbeidsmarktrelevantie van mbo niveau 2 beroepsopleidingen dienen te bieden. Deze set omvat in eerste instantie verdere kenmerken van het gevonden werk (bijvoorbeeld de omvang van het werk, de werkzekerheid of de tevredenheid met het gevonden werk). Daarnaast wordt er ingegaan op eventuele vervolgstappen in het onderwijs. Dit is cruciaal aangezien bijna 2 op de 3 gediplomeerden met een mbo niveau 2 diploma met een vervolgopleiding starten. Vragen zoals 'met welke type vervolgstudies starten de gediplomeerden van mbo niveau 2?', 'hoe succesvol zijn de jongeren in de vervolgstudies?' en 'wat zijn de arbeidsmarktperspectieven van de vervolgstudies?' dienen een belangrijke aanvulling aan de rechtstreekse arbeidsmarktrelevantie van mbo niveau 2 beroepsopleidingen te zijn. Door deze aanpak a) verbreden we de definitie van arbeidsmarktrelevantie en b) voegen we nadrukkelijk 'vervolgonderwijsrelevantie' als een tweede aspect toe.

De opbouw van het voorliggende rapport is als volgt. In Paragraaf 2 presenteren we kort de data welke voor het rapport zijn geanalyseerd en geven we een overzicht van de beroepsopleidingen die in dit rapport aan de orde komen. In Paragraaf 3 geven we dan een overzicht van de indicatoren die besproken worden.

In Paragraaf 4 staan we, voordat we daarna nader op de arbeidsmarktrelevantie ingaan, eerst stil bij de vraag of jongeren, na afronden van een mbo niveau 2 opleiding, zich inderdaad op de arbeidsmarkt aanbieden of ervoor kiezen om met een vervolgopleiding te starten. We analyseren vragen zoals 'welk aandeel van de gediplomeerden van een beroepsopleiding start met een vervolgopleiding', 'hoe snel na het mbo niveau 2

diploma starten ze met een vervolgopleiding; 'hoe succesvol zijn ze in de vervolgopleiding' of 'zijn ze honkvast wat het mbo domein betreft'. Met dit type vragen willen we a) de doorstroomrelevantie nader in kaart brengen en b) een context scheppen voor de arbeidsmarktrelevantie. Immers, arbeidsmarktrelevantie van een beroepsopleiding dient anders geïnterpreteerd te worden als 80% van de gediplomeerden geen vervolgopleiding volgen dan als 80% van de gediplomeerden een vervolgopleiding op hoger niveau succesvol afronden.

Paragraaf 5 vormt de kern van de voorliggende rapportage. Hierin bespreken we de arbeidsmarktrelevantie van mbo niveau 2 beroepsopleidingen in de periode 2011-2015. We doen dit in 3 stappen. In eerste instantie staan we stil bij de 2 kernindicatoren van arbeidsmarktrelevantie conform de beleidsmaatregel *Arbeidsmarktrelevantie*, namelijk a) de kans dat jongeren betaald werk vinden van minimaal 12 uur per week en b) de kans dat zij werk vinden dat minimaal een mbo niveau 2 diploma vereist. In tweede instantie verbreden we de discussie rond arbeidsmarktrelevantie met een aantal indicatoren. We doen dit door te kijken naar de dienstverbanden die de jongeren bezitten of het aantal uren dat zij per week werkzaam zijn. Maar we staan ook stil bij meer subjectieve indicatoren zoals de vraag in welke mate de beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt of hoe tevreden de jongeren zijn met het gevonden werk en welke carrièreperspectieven ze kennen. Daarnaast bespreken we in hoeverre jongeren achteraf spijt hebben van de destijds gemaakte studiekeuze en in welke mate spijt samenhangt met andere arbeidsmarktindicatoren. In derde instantie staan we kort stil bij de competenties die op de arbeidsmarkt gevraagd worden van de gediplomeerden, en in hoeverre de beroepsopleidingen hen deze aangeleerd hebben.

In Paragraaf 6 keren we terug naar de jongeren die na het afronden van de mbo niveau 2 opleiding ervoor gekozen hebben om met een vervolgopleiding te starten en analyseren we kort of een succesvol afronden van een vervolgopleiding de kansen op de arbeidsmarkt verbeteren.

Tot slot vatten we in Paragraaf 7 de belangrijkste bevindingen samen.

De voorliggende rapportage wordt vergezeld door een uitgebreide Statistische Bijlage waarin alle relevante cijfers per beroepsopleiding weergegeven worden. In Paragraaf 8 van de voorliggende rapportage vindt de lezer een leeswijzer wat deze Statistische Bijlage betreft.

02

DATA

De analyses in het voorliggende rapport zijn uitgevoerd op basis van een drietal databestanden:

- BVE-Monitor van het ROA
- Koppeling Polis administratie van UWV, DUO gegevens en Sociaal Statistisch Bestand (CBS)
- DUO gegevens

Navolgend bespreken we de drie databestanden kort, geven een overzicht van de gemaakte selecties en de eventueel daaraan verbonden tekortkomingen.

2.1 BVE monitor

De BVE-Monitor is het jaarlijkse onderzoek onder de gediplomeerden van het mbo dat sinds begin jaren negentig door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt uitgevoerd wordt. In het kader van de BVE-Monitor worden de gediplomeerden van het mbo ongeveer anderhalf jaar na verlaten van het onderwijs bevraagd over hun arbeidsmarktsituatie dan wel hun ervaringen in het vervolgonderwijs. De analyses in het voorliggende rapport hebben betrekking op de metingen 2011 – 2015, ofwel vijf jaargangen. Het eerste cohort betreft de gediplomeerde mbo-ers van het schooljaar 2009-2010 (meting 2011) en het laatste cohort betreft de gediplomeerde mbo-ers van het schooljaar 2013-2014 (meting 2015). Bij alle analyses is alleen geselecteerd op gediplomeerden van een mbo niveau 2 opleiding. Dit betreft in totaal 17.869 respondenten van mbo niveau 2. Tevens zijn alleen respondenten van 30 jaar of jonger meegenomen in onze data, om te voorkomen dat oudere werkenden die terugkeren in het onderwijs meegenomen worden. Deze hebben immers een andere (werk)geschiedenis dan relatief jonge studenten. Na de selectie op een leeftijd van 30 jaar of jonger hebben wij nog 14.037 respondenten over. Ook worden alleen beroepsopleidingen van mbo niveau 2 die minstens 20 werkzame respondenten bevatten meegenomen. Na deze selectie behouden wij nog 13.379 studenten. Zoals ook uit onderstaande tabel af te leiden is, bevat dit alsnog 95% van alle respondenten jonger dan 31 jaar.

TABEL 2.1 BVE-Monitor: Selectie van respondenten

Mbo 2 respondenten	Leeftijd < 31	Opleidingen > 20
17859	14037	13379
100%	79%	75%

Bron: BVE-Monitor 2011-2015, ROA

Tabel 2.2 presenteert een overzicht van de 46 beroepsopleidingen die centraal staan in dit rapport. We laten zien tot welke mbo sector en welk mbo domein de beroepsopleiding behoort en wat de grootte van de beroepsopleiding is. De grootte van een beroepsopleiding is daarbij gemeten aan de hand van het aantal jongeren onder de 31 dat in het schooljaar 2013-2014 de beroepsopleiding afgerond heeft.

TABEL 2.2 Geselecteerde beroepsopleidingen

Naam	Aantal gediplomeerden	MBO sector	MBO domein
Administratief medewerker	2979	Economie	Economie en administratie
Autoschadehersteltechniek	164	Techniek	Mobiliteit en voertuigen
Autospuiter	101	Techniek	Mobiliteit en voertuigen
Autotechniek	1605	Techniek	Mobiliteit en voertuigen
Bedrijfsautotechniek	289	Techniek	Mobiliteit en voertuigen
Binnenvaart	130	Techniek	Transport, scheepvaart en logistiek
Bloemendetailhandel	261	Groen	Voedsel, natuur en leefomgeving (EL&I)
Brood en banketbakker	453	Economie	Horeca en bakkerij
Chauffeur goederenvervoer	877	Techniek	Transport, scheepvaart en logistiek
Chauffeur personenvervoer	37	Techniek	Transport, scheepvaart en logistiek
Havenoperaties	141	Techniek	Transport, scheepvaart en logistiek
Dierverzorging 2	745	Groen	Voedsel, natuur en leefomgeving (EL&I)
Elektrotechnische industriële producten en systemen	170	Techniek	Techniek en procesindustrie
Facilitaire dienstverlener	468	Economie	Horeca en bakkerij
Fastservice	421	Economie	Horeca en bakkerij
Fijnmechanische techniek	324	Techniek	Techniek en procesindustrie
Groen, grond, infra	294	Groen	Voedsel, natuur en leefomgeving (EL&I)
Groene detailhandel	86	Groen	Voedsel, natuur en leefomgeving (EL&I)
Helpende Zorg & Welzijn	6976	Zorg en Welzijn	Zorg en welzijn
ICT-medewerker	1286	Economie	Informatie en communicatietechnologie
Infratechniek	287	Techniek	Techniek en procesindustrie
Installeren	2196	Techniek	Techniek en procesindustrie
Kapper	1949	Zorg en Welzijn	Uiterlijke verzorging

TABEL 2.2 Geselecteerde beroepsopleidingen

Naam	Aantal gediplomeerden	MBO sector	MBO domein
Kok	1941	Economie	Horeca en bakkerij
Leisure & hospitality	570	Economie	Toerisme en recreatie
Logistiek medewerker	1559	Economie / Techniek	Transport, scheepvaart en logistiek
Machinebouw mechatronica	373	Techniek	Techniek en procesindustrie
Medewerker bediening/café-bar	996	Economie	Horeca en bakkerij
Medewerker schilderen	485	Techniek	Afbouw, hout en onderhoud
Medewerker stukadoren	97	Techniek	Afbouw, hout en onderhoud
Medewerker versdetailhandel	302	Economie	Voedsel, natuur en leefomgeving
Metaalbewerken	1198	Techniek	Techniek en procesindustrie
Metselaar	173	Techniek	Bouw en infra
Meubelmaker/(scheeps)interieurbouwer	415	Techniek	Afbouw, hout en onderhoud
Mobiele werktuigen	227	Techniek	Mobiliteit en voertuigen
Natuur en groene ruimte 2	597	Groen	Voedsel, natuur en leefomgeving (EL&I)
Operator	481	Economie / Techniek / Groen	Techniek en procesindustrie /
Voedsel, natuur en leefomgeving / Voedsel, natuur en leefomgeving (EL&I)			
Particuliere beveiliging	2423	Economie	Veiligheid en sport
Signmaker	211	Techniek	Media en vormgeving
Sport- en bewegingsbegeleider	811	Zorg en Welzijn	Veiligheid en sport
Teelt 2/3	127	Groen	Voedsel, natuur en leefomgeving (EL&I)
Timmerman	1204	Techniek	Bouw en infra
Toezicht en veiligheid	120	Economie	Veiligheid en sport
Tweewielertechniek	210	Techniek	Mobiliteit en voertuigen
Veiligheid en vakmanschap	1082	Economie	Veiligheid en sport
Verkoper	4420	Economie	Handel en ondernemerschap

Bron: DUO (eigen berekening)

2.2 DUO gegevens

De informatie over het volgen van een vervolgopleiding en het eventueel behalen van een diploma van deze vervolgopleiding zijn afkomstig van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). In het kader van het voorliggende onderzoek is daarbij een bestand geanalyseerd waarin alle gediplomeerden van een mbo niveau 2 opleiding van het schooljaar 2010-2011 tot het schooljaar 2015-2016 gevolgd worden en vastgesteld wordt of zij met een vervolgopleiding starten en zo ja, of zij een diploma behalen. Conform onze selectie onder de respondenten van de BVE-Monitor is ook wat dit bestand betreft gekozen om alleen jongeren mee te nemen die op moment van het behalen van het mbo niveau 2 diploma maximaal 30 jaar oud zijn. Aangezien de centrale doelstelling

van het onderzoek is om de arbeidsmarktrelevantie van mbo beroepsopleidingen nader te analyseren, is tot slot ervoor gekozen om alleen de beroepsopleidingen mee te nemen waarvoor in het kader van de BVE-Monitor betrouwbare uitspraken gemaakt kunnen worden (zie BVE-Monitor). De uiteindelijke selectie omvat daarom 39.191 gediplomeerden (71% van het totaalbestand) wat wederom 95% van de gediplomeerden met maximale leeftijd van 30 jaar betreft.

TABEL 2.3 Duo data: Selectie van respondenten

Mbo 2 respondenten	Leeftijd < 31	Opleidingen > 20
54982	41657	39191
100%	75%	71%

Bron: DUO (eigen berekening)

2.3 CBS data

De derde bron van informatie die we in de voorliggende rapportage gebruiken is de CBS maatwerktabel over de arbeidsmarktpositie van schoolverlaters uit het middelbaar beroepsonderwijs uit de schooljaren 2010-2011, 2011-2012 en 2012-2013. Het betreft de arbeidsmarktpositie 1 jaar na schoolverlaten. De maatwerktabel van het CBS biedt voor de jongeren die het mbo verlaten de volgende informatie welke interessant is voor de voorliggende rapportage:

- Aantal jongeren dat het onderwijs met diploma verlaat;
- Aantal jongeren dat 1 jaar na behalen van het diploma minimaal 12 uur werkzaam is;
- Aantal jongeren dat 1 jaar na behalen van het diploma terug is in het onderwijs;

Deze informatie wordt niet alleen per beroepsopleiding (of per beroep) gepresenteerd maar eveneens opgesplitst per MBO-instelling. Dit biedt in het kader van de voorliggende rapportage de mogelijkheid om, waar van belang, landelijke cijfers over de kans om werk voor minimaal 12 uur te vinden nader te analyseren en vast te stellen of er tussen MBO-instellingen grote variëteit in deze uitkomst is. Het is belangrijk om aan de lezer echter hier alvast een aantal kanttekeningen mee te geven wat deze cijfers betreft, en dan vooral in vergelijking tot de BVE-Monitor cijfers die centraal in dit rapport staan:

- De Maatwerktabel van het CBS biedt niet de optie om gediplomeerden van 31 jaar of ouder buiten beschouwing te laten;
- Werkzaam zijn voor minder dan 12 uur is in de regel sterk gecorreleerd aan werkloos zijn. Deze correlatie dient echter niet 1 op 1 te lopen, gezien jongeren die zich van de arbeidsmarkt terugtrekken (zij het door ziekte, handicap, andere persoonlijke redenen of omdat ze het gevoel hebben geen werk te kunnen vinden) weliswaar meetellen bij het aantal jongeren dat minder dan 12 uur werkzaam is (CBS), echter niet tot de werkloze beroepsbevolking (BVE-Monitor) worden gerekend.

- Jongeren die in het niet-bekostigde onderwijs een vervolgopleiding volgen worden in de BVE-Monitor tot de doorstromers in het onderwijs gerekend. Het CBS kan deze vervolgopleidingen niet in kaart brengen en rekent deze jongeren daarom bij de jongeren die het MBO hebben verlaten. Dit geldt ook voor jongeren die een vervolgopleiding in het buitenland volgen maar tegelijkertijd in Nederland woonachtig zijn.

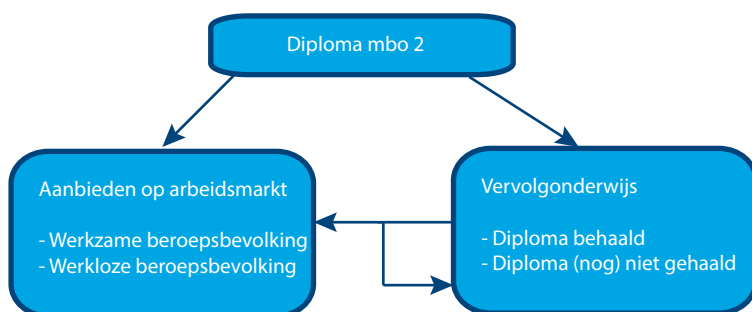

03

INDICATOREN

Uit het hieronder weergegeven boomdiagram is af te leiden hoe de rapportage en de besproken indicatoren opgebouwd zijn. De gediplomeerden van het mbo niveau 2 kunnen zich a) op de arbeidsmarkt aanbieden of b) ervoor kiezen om een vervolgopleiding te starten¹.

De gediplomeerden die zich op de arbeidsmarkt aanbieden kunnen daarna onderscheiden worden in de groep werkzame beroepsbevolking (in het kader van dit rapport is dat de groep die minimaal 12 uur per week werkzaam is) en de groep werkloze beroepsbevolking (niet of minder dan 12 uur werkzaam en tegelijkertijd op zoek naar (ander) werk). De kans op werk (werkloosheid) wordt daarmee in dit rapport uitsluitend voor de groep gediplomeerden berekend die zich ook op de arbeidsmarkt aanbiedt. Alle andere arbeidsmarktindicatoren worden berekend op basis van de groep *werkzame beroepsbevolking*.

¹ De groep die ervoor kiest om een vervolgopleiding in het mbo-bbl of het hbo-deeltijd/duaal te gaan volgen, kan in principe bij beide groepen terecht komen.

De groep gediplomeerden die ervoor kiest om een vervolgopleiding te volgen kan nader onderverdeeld worden in a) de groep die een diploma op een hoger niveau behaald en b) de groep die een diploma op hoger niveau nog niet behaald heeft. Deze laatste groep kan verder onderverdeeld worden in de groep die het onderwijs verlaten heeft zonder diploma en de groep die nog met een vervolgopleiding bezig is. Na afronden van de vervolgopleiding biedt zich natuurlijk wederom de mogelijkheid aan om zich aan te bieden op de arbeidsmarkt dan wel ervoor te kiezen om de onderwijscarrière verder te vervolgen.

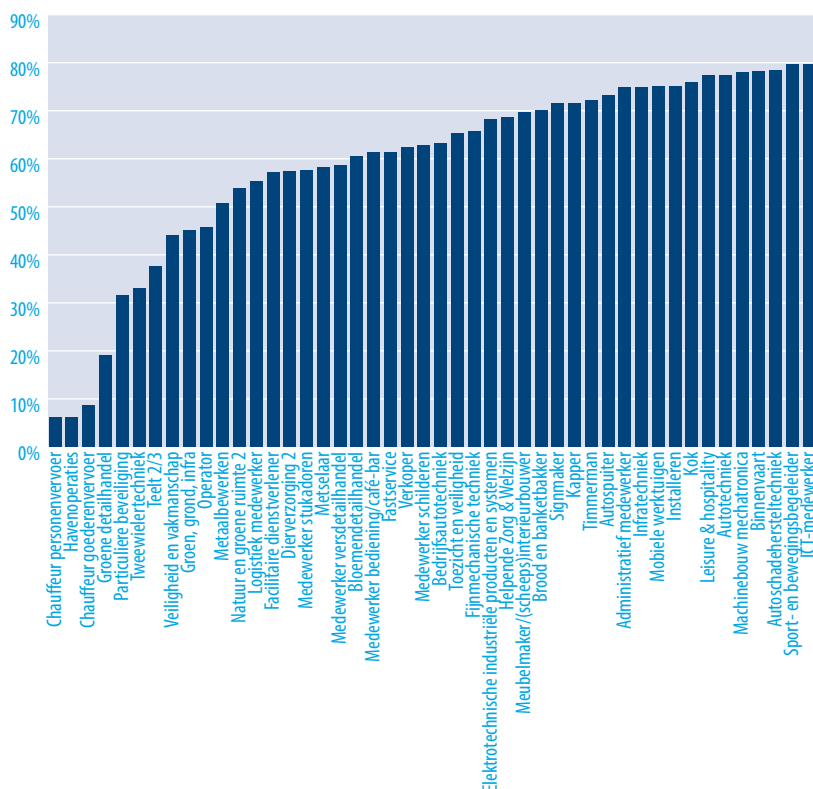

04

DOORSTROOM NAAR VERVOLGONDERWIJS

Een mbo niveau 2 diploma biedt formeel zowel een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt als het entreeticket voor een opleiding op mbo niveau 3/4. Dat deze tweede functie van een mbo niveau 2 opleiding in de realiteit ook inderdaad gebruikt wordt, is direct zichtbaar in de registerdata van DUO. Van de jongeren die in het schooljaar 2010-2011 een diploma op niveau 2 hebben behaald, is namelijk 64% in de navolgende periode (tot uiterlijk het schooljaar 2015-2016) met een vervolgopleiding gestart. Figuur 4.1 laat per onderscheiden beroepsopleiding het percentage gediplomeerden zien dat gestart is met een vervolgopleiding. Het percentage varieert daarbij tussen 6% (Chauffeur personenvervoer) tot bijna 80% (ICT-medewerker en Sport- en bewegingsbegeleider). Opvallend is dat bij slechts 10 beroepsopleidingen minder dan 50% van de gediplomeerden doorstromen.

FIGUUR 4.1 % dat met vervolgopleiding start

Bron: DUO (eigen berekening)

Beslissen om door te leren is vaak een keuze die bij jongeren al langer als mogelijke optie speelt. Dit is duidelijk zichtbaar in de uitkomsten van het jaarlijkse onderzoek onder de gediplomeerden van het vmbo (VO-Monitor)². Tabel 4.1 geeft de 3 vaakst genoemde redenen van gediplomeerden van de vmbo basisberoepsgerichte leerweg weer die in het mbo instroomden. Niet verrassend staat bovenaan de reden 'deze opleiding leek me het leukst/het meest interessant'. 58% van de jongeren die met een mbo-bol opleiding gestart zijn gaf dit als een belangrijke reden aan en zelfs 74% van de jongeren die met een mbo-bbl opleiding begonnen vermeldde dezelfde reden. Op tweede plaats, met 42% respectievelijk 28%, staat de reden 'nodig als voorbereiding voor andere opleiding'. Onder jongeren die voor een mbo-bol opleiding in de sector 'Zorg en Welzijn' kozen geeft zelfs 63% aan dat de gekozen opleiding als voorbereiding voor een andere opleiding gezien wordt, en onder degenen die in de mbo-bol sector 'Economie' instroomden is het nog steeds 43%. Met andere woorden, zeker onder de jongeren die voor een

² De VO-Monitor is het landelijk onderzoek onder de gediplomeerden van onder andere het vmbo. Hierin worden vmbo gediplomeerden, vergelijkbaar met de BVE-Monitor, anderhalf jaar na afronden van het vmbo bevraagd.

mbo-bol opleiding in deze twee sectoren kozen wordt al bij de keuze voor de mbo niveau 2 opleiding ermee rekening gehouden dat men na behalen van het diploma verder wil gaan leren. De mbo niveau 2 opleiding wordt door deze jongeren dan ook als entreeticket voor een mbo opleiding op niveau 3 of 4 gezien. De goede kansen die een opleiding biedt voor het vinden van werk wordt gemiddeld bij minder dan 30% van de vmbo'ers als een belangrijke reden gezien. Bovengemiddeld scoren hier de jongeren die voor een opleiding in de sector 'Techniek' kiezen. Van hen noemt een op de drie de arbeidsmarktkansen als belangrijke reden.

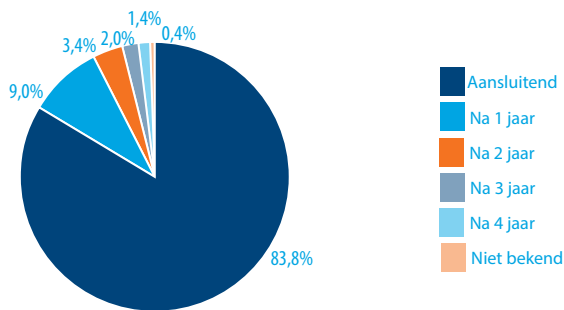
TABEL 4.1 Redenen voor het kiezen van mbo niveau 2 opleiding (meerdere antwoorden mogelijk)

	Instroom in mbo-bol	Instroom in mbo-bbl
Opleiding leukst/meest interessant	58%	74%
Nodig als voorbereiding voor andere opleiding	42%	28%
Goede kansen vinden van werk	26%	29%

Bron: VO-Monitor, 2011-2015, ROA

De grootste meerderheid van de jongeren die met een vervolgopleiding starten, doet dit rechtstreek aansluitend aan het behalen van het mbo niveau 2 diploma (zie Figuur 4.2). Meer dan 90% start uiterlijk 1 jaar na afronden van de mbo niveau 2 opleiding met de vervolgopleiding.

FIGUUR 4.2 Moment van starten met vervolgopleiding (%)

Bron: DUO (eigen berekening)

BOX 4.1 Wie stroomt door?

De BVE-Monitor biedt de mogelijkheid om de kans dat men doorstroomt naar een vervolgopleiding op individueel niveau te schatten en zodanig inzicht te geven in achtergrondkenmerken die positief of negatief daarmee samenhangen. Door een multivariate analyse uit te voeren wordt daarbij simultaan voor de verschillende achtergrondkenmerken gecontroleerd. Hieronder presenteren we de belangrijkste uitkomsten van deze analyse op basis van de BVE-Monitor 2011-2015 en een selectie op de respondenten jonger dan 31 jaar die afkomstig zijn van een van de in dit rapport onderscheiden beroepsopleidingen.

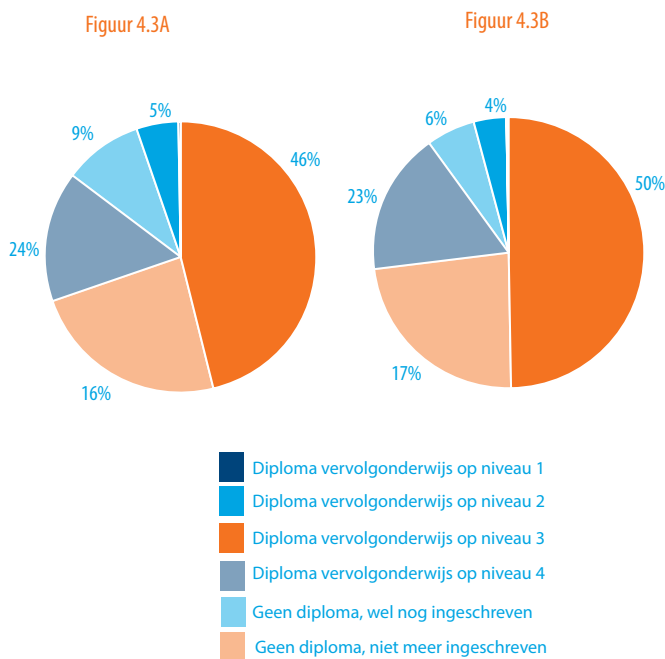
- Jongeren met een niet-westerse achtergrond stromen significant vaker door naar een mbo niveau 3 of 4 opleiding;
- Met toenemende leeftijd van de gediplomeerden neemt de kans om door te stromen significant af;
- Er is geen significant verschil tussen jongens en meisjes;
- Jongeren met laagopgeleide ouders (diploma lager dan mbo) stromen minder vaak door naar een vervolgopleiding dan jongeren met middelbaar opgeleide ouders. Jongeren met hoogopgeleide ouders kennen een hogere kans op doorstroom dan jongeren met mbo niveau opgeleide ouders;
- Jongeren die doorstromen naar een vervolgopleiding kennen een hoger gemiddeld afstudeercijfer in de mbo niveau 2 opleiding dan jongeren die zich op de arbeidsmarkt aanbieden.

Starten met een vervolgopleiding is op zichzelf natuurlijk nog niet voldoende. De vraag is of de jongeren ook een diploma van deze vervolgopleiding behalen en of ze daarvoor hun arbeidsmarktkansen verhogen. De tweede vraag komt in Paragraaf 6 aan de orde. Figuur 4.3a geeft de situatie in 2015 aan van degenen die met een vervolgopleiding gestart zijn onafhankelijk van het instroommoment in de vervolgopleiding. Figuur 4.3b doet dit voor de groep die direct aansluitend aan de mbo niveau 2 opleiding met een vervolgopleiding is gestart. 24% (Figuur 4.3a) is in 2015 niet meer ingeschreven en heeft tegelijkertijd geen diploma van een vervolgopleiding behaald. Van degenen die rechtstreeks na het behalen van een niveau 2 diploma doorgestroomd zijn, heeft 23% ondertussen het mbo zonder diploma van een vervolgopleiding verlaten. 9% (6%) van de jongeren die doorgestroomd zijn, is weliswaar nog in het mbo ingeschreven maar heeft tot nu toe nog geen additioneel diploma behaald. 46% (50%) van de groep die doorgestroomd is heeft ondertussen een diploma op niveau 3 behaald (en is eventueel nog steeds in het onderwijs bezig op niveau 4) en 16%-17% heeft zelfs al een diploma op niveau 4 behaald en daarmee een entreeticket voor het hbo. Een opvallende uitkomst is dat een kleine groep jongeren nog eens een diploma op niveau 2 behaald en een (weliswaar heel klein) percentage zelfs een diploma op mbo niveau 1. Wat de reden is om een vervolgopleiding op niveau 1/2 te volgen is op basis van de beschikbare data niet te analyseren. Wel laten de data toe om één mogelijke oorzaak daarvan uit te sluiten. Het handelt zich bij deze groep jongeren in de regel niet om jongeren die na het behalen van een mbo niveau 2 diploma doorstromen naar bijvoorbeeld een mbo niveau 4 oplei-

ding in een ander domein, en deze verlaten met een mbo niveau 2 diploma door voortijdig af te haken.

FIGUUR 4.3A Situatie in 2015 van degenen die gestart zijn met vervolgopleiding in 2015

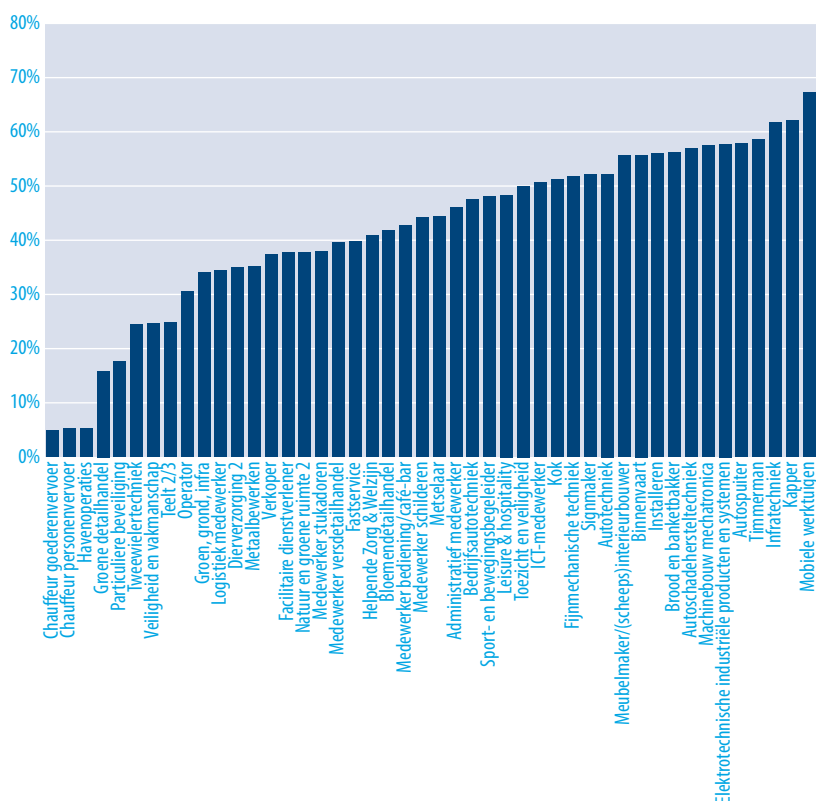
FIGUUR 4.3B Situatie in 2015 van degenen die rechtstreeks gestart zijn met vervolgopleiding in 2015

Bron: DUO (eigen berekening)

Figuur 4.4 geeft per beroepsopleiding een samenvattend beeld wat de doorstroomrelevantie betreft. Hiervoor presenteren we het aandeel onder de gediplomeerden van het schooljaar 2010-2011 dat tot 2015 een vervolgopleiding met succes heeft afgerond.

FIGUUR 4.4 % van gediplomeerden dat tot 2015 nog een ander diploma heeft behaald

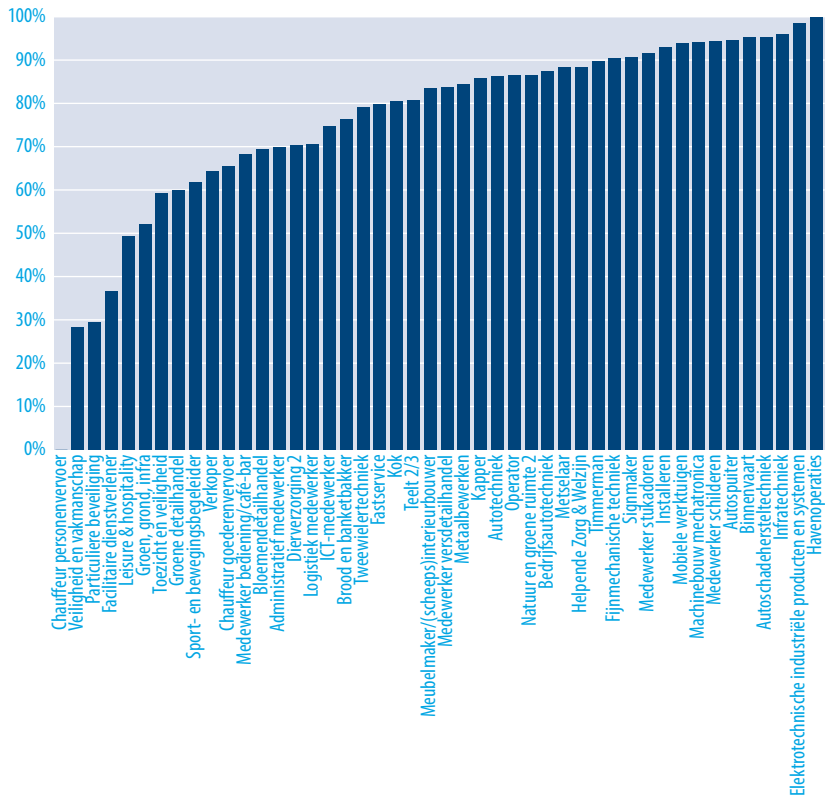
Bron: DUO (eigen berekening)

De doorstroomrelevantie verschilt sterk tussen beroepsopleidingen. Voor een 8-tal beroepsopleidingen is het aandeel minder dan 25% terwijl tegelijkertijd bij een 12-tal beroepsopleidingen meer dan 50% van de gediplomeerden jonger dan 31 jaar binnen de eerstvolgende 5 schooljaren een additioneel diploma behaald. Voor de meerderheid van de onderscheiden beroepsopleidingen ligt het rendement wat de doorstroomrelevantie betreft tussen de 30% en 50%.

Een interessante vraag is in hoeverre jongeren van het mbo niveau 2 die doorstromen in het onderwijs honkvast zijn wat de studierichting betreft. Figuur 4.5 presenteert daarvoor voor de groep jongeren die een vervolgopleiding succesvol afgerond heeft het aandeel dat dit binnen het mbo domein deed waarin zij ook het mbo niveau 2 diploma hebben behaald. Gemiddeld is 79,5% van de succesvolle doorstromers wat dit betreft honkvast. Slechts bij een 6-tal beroepsopleidingen ligt dit percentage onder de 60%, namelijk bij 'Chauffeur personenvervoer', 'Veiligheid en vakmanschap', 'Particuliere beveiliging', 'Facilitaire dienstverlening', 'Leisure en hospitality' en 'Groen, grond en infra'. Op een hoger aggregatieniveau kan vastgesteld worden dat jongeren die het mbo diploma niveau 2 in de domeinen 'Veiligheid en sport', 'Toerisme en recreatie', 'Handel en

ondernemerschap' en 'Economie en administratie' behaald hebben de kleinste honkvas-
tigheid kennen. Het meest honkvast zijn de jongeren afkomstig van de mbo sectoren
'Zorg & Welzijn' en 'Techniek'. In de eerste groep blijft tussen de 45% en 70% van de
jongeren trouw aan het mbo domein terwijl het in de tweede groep minimaal 80% is.

FIGUUR 4.5 Honkvastigheid bij doorstroom naar vervolgopleiding (%)

Bron: DUO (eigen berekening)

De honkvastheid is sterk afhankelijk van het niveau van de vervolgopleiding die men
succesvol afrond. Zo is ‘slechts’ 28% van de jongeren die na het behalen van een mbo
niveau 2 diploma nog een tweede diploma op dit niveau behaald binnen het eigen mbo
domein gebleven. Bij de jongeren die een mbo niveau 4 diploma behalen is 71% honk-
vast en bij jongeren die een mbo niveau 3 diploma behalen zelfs 88%.

BOX 4.2 Honkvastigheid en arbeidsmarktkansen

Een interessante vraag is of de honkvastigheid van de jongeren van een beroepsopleiding samenhangt met de arbeidsmarktkansen die de gevolgde beroepsopleiding biedt. Met andere woorden, switchen jongeren van mbo domein omdat ze vaststellen dat met het behaalde diploma de kansen op de arbeidsmarkt niet voldoende zijn? Om hierop meer inzicht te bieden is op niveau van beroepsopleiding naar correlaties gekeken tussen het aandeel jongeren dat binnen het eigen domein een vervolgdiploma behaald en een aantal arbeidsmarktindicatoren. We presenteren hierbij cijfers voor een tweetal groepen succesvolle doorstromers. In eerste instantie voor de gehele groep en in tweede instantie voor de groep die niet rechtstreeks met een vervolgopleiding gestart is. De tweede groep heeft naar verwachting na afronden van de mbo niveau 2 opleiding eerst getracht te starten op de arbeidsmarkt. De daarbij opgedane ervaringen zouden dan een rol kunnen spelen in de vraag of ze honkvast blijven of niet.

TABEL B4.2.1 Honkvastigheid en arbeidsmarktrelevantie

	Totaal	Niet rechtstreeks doorgestroomd
Werkloosheid	-0.24	-0.31*
Intredewerkloosheid	-0.29	-0.30
Werkzaam op eigen niveau	0.35*	0.51**

*/** significant verschillend van nul op 5%/1% niveau.

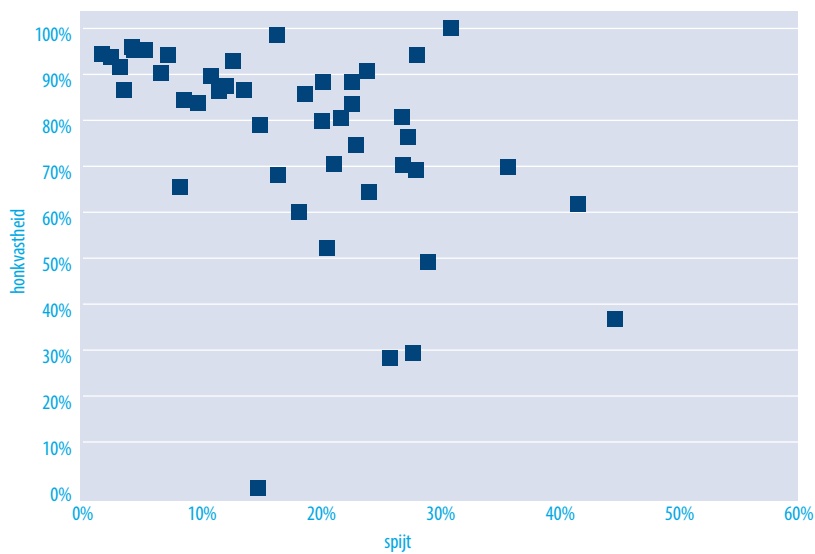
Bron: DUO (eigen berekening), BVE-Monitor 2011-2015

Kijken we in eerste instantie naar de hele groep die in het vervolgonderwijs een diploma behaald, dan lijkt het erop dat arbeidsmarktindicatoren weinig invloed hebben op de vraag of jongeren binnen hetzelfde mbo domein doorstromen of niet. Slechts het aandeel van de werkzame gediplomeerden van een beroepsopleiding dat een functie op minimaal het eigen opleidingsniveau bezit (d.w.z. een functie waarvoor minimaal een mbo niveau 2 diploma is vereist) kent een significante correlatie met het aandeel dat honkvast blijft. Noch de gemiddelde duur van de intredewerkloosheid, noch de werkloosheid anderhalf jaar na behalen van het diploma speelt een rol. Dit verandert indien we onze focus leggen op de groep gediplomeerden die vooraf aan het starten met de vervolgopleiding minimaal 1 jaar het mbo heeft verlaten. De correlaties worden (licht) sterker en de significantie neemt toe. Met andere woorden, jongeren van beroepsopleidingen met een lastige start op de arbeidsmarkt switchen eerder van mbo domein indien zij alsnog voor een vervolgopleiding kiezen dan jongeren afkomstig van een beroepsopleiding met een makkelijkere start op de arbeidsmarkt.

Tot slot illustreert Figuur B4.2.1 de relatie tussen de honkvastheid van de hele groep gediplomeerden wat de vervolgopleiding betreft en het aandeel gediplomeerden van een beroepsopleiding dat achteraf bezien spijt heeft van de studiekeuze die ze destijds hebben gemaakt. Ondanks dat de negatieve correlatie tussen de twee indicatoren met -0.46 significant van nul verschilt, dient ook deze correlatie niet als sterk gezien worden.

FIGUUR B4.2.1 Honkvastheid en spijt van opleiding

Bron: DUO (egen berekening), BVE-Monitor 2011-2015

05

ARBEIDSMARKTRELEVANTIE

De analyses in de publicatie *Macrodoelmatigheid mbo: Inkadering arbeidsmarktperspectief* (Cörvers et al., 2014) lieten zien dat arbeidsmarktrelevantie van mbo-opleidingen centraal door een tweetal indicatoren kan vastgesteld worden. Ten eerste, het aandeel gediplomeerden dat werk vindt voor minimaal 12 uur per week en ten tweede, het aandeel werkzame gediplomeerden dat werk op niveau vindt. Deze twee indicatoren, welke ook in de beleidsmaatregel *Arbeidsmarktrelevantie* zijn opgenomen, vormen ook in dit rapport de kern van de discussie (zie Paragraaf 5.1).

Echter, een bespreking van de twee hierboven genoemde kernindicatoren biedt een relatief smalle discussie wat de arbeidsmarktrelevantie betreft. Daarom verbreden we in Paragraaf 5.3 de discussie rond arbeidsmarktrelevantie met een aantal additionele indicatoren. We doen dit door te kijken naar onder andere de dienstverbanden die de jongeren bezitten of het aantal uren dat zij per week werkzaam zijn. Maar we staan ook stil bij meer subjectieve indicatoren zoals de vraag in welke mate de beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt hoe tevreden de jongeren zijn met het gevonden werk en welke carrièreperspectieven ze kennen. In derde instantie (Paragraaf 5.4) staan we kort stil bij de competenties welke op de arbeidsmarkt gevraagd worden van de gediplomeerden, en in hoeverre de beroepsopleiding hen deze aangeleerd hebben³.

5.1 Centrale indicatoren

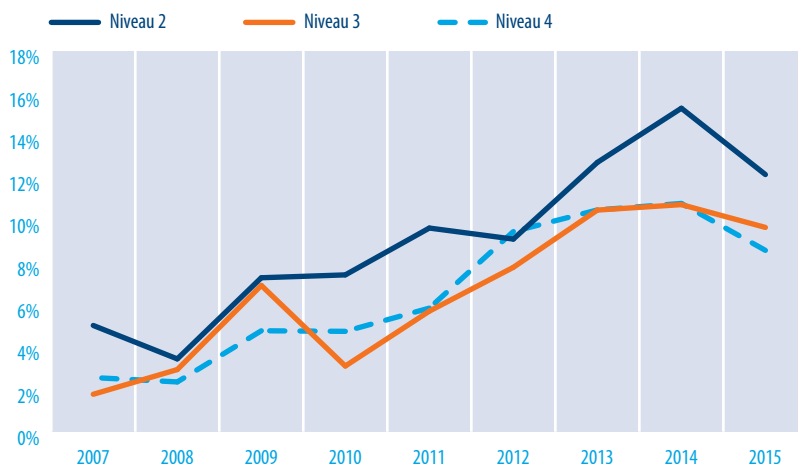
De beleidsmaatregel *Arbeidsmarktrelevantie* voorziet in een tweetal centrale indicatoren, namelijk de kans dat jongeren werk (van minimaal 12 uur per week) vinden en dat jongeren werk vinden dat qua niveau bij de afgeronde opleiding aansluit. In deze paragraaf staan we nader stil bij deze twee indicatoren en bespreken hoe de onderscheiden mbo niveau 2 beroepsopleidingen hierop scoren.

³ In de bij dit rapport horende Statistische Bijlage (zie ook Appendix) presenteren we een nog bredere set van indicatoren.

5.1.1. Kansen op werk

Voordat we in detail op de kans op werk per beroepsopleiding ingaan, is het interessant om kort een bredere context te scheppen. We doen dit door de werkloosheid onder de gediplomeerden van het mbo niveau 2 over de jaren heen te presenteren en tegelijkertijd af te zetten tegen de werkloosheid onder de gediplomeerden van de mbo niveaus 3 en 4 (zie Figuur 5.1)⁴.

FIGUUR 5.1 Werkloosheid 2007-2015

Bron: BVE-Monitor, 2007-2015, ROA

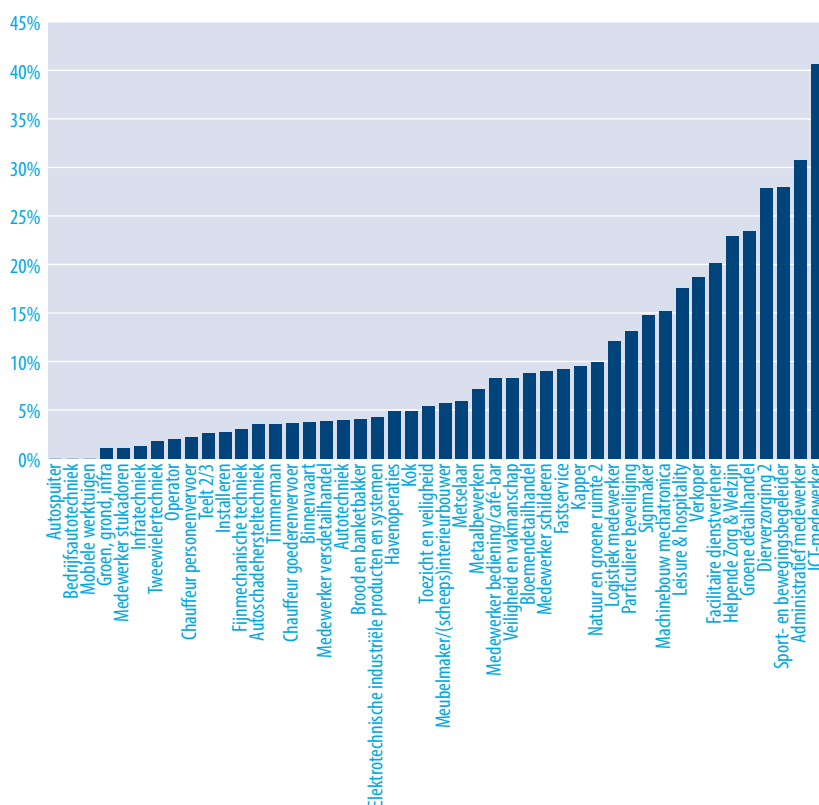
Figuur 5.1 illustreert duidelijk de gevolgen van de recente economische crisis. In de jaren 2007 en 2008 was de werkloosheid onder de mbo niveau 2 gediplomeerden gemiddeld zo'n 4% terwijl bij de mbo niveau 3 en mbo niveau 4 gediplomeerden die zich op de arbeidsmarkt aanboden de werkloosheid rond de 2% lag. In de daaropvolgende jaren zien we een duidelijke stijging in de werkloosheid bij alle drie niveaus met het hoogtepunt in de meting 2014 voor de mbo niveau 2 gediplomeerden. In 2014 was 15,3% van de mbo niveau 2 gediplomeerden die zich op de arbeidsmarkt aanboden werkloos. In de navolgende analyses worden, zoals eerder vermeld, de BVE-Monitor metingen 2011-2015 samen geanalyseerd. Het is dan ook voor de navolgend gepresenteerde resultaten van belang om op te merken dat we daarmee de arbeidsmarktrelevantie van mbo niveau 2 beroepsopleidingen tijdens een economisch moeilijke periode bespreken. Gemiddeld was in deze periode 11,9% van de mbo niveau 2 gediplomeerden die zich op de arbeidsmarkt aanboden op moment van enquête werkloos. Bij de gediplomeerden van de niveaus 3 en 4 was dat gemiddeld iets lager, namelijk 9%.

⁴ Vergelijkbaar met de andere analyses in dit rapport, worden in Figuur 5.1 respondenten die op moment van enquête ouder dan 30 jaar zijn buiten beschouwing gelaten.

Werkloosheid versus werken voor minimaal 12 uur

Het is belangrijk de lezer erop te attenderen dat de beleidsmaatregel Arbeidsmarktrelevantie de vraag centraal stelt of jongeren werk van minimaal 12 uur per week vinden en niet hoeveel jongeren tot de werkzame beroepsbevolking behoren. Jongeren die geen werk voor 12 uur bezitten kunnen onderverdeeld worden in een tweetal groepen: de groep werklozen en de groep die zich van de arbeidsmarkt teruggetrokken heeft. De eerste groep is op zoek naar werk (of op zoek naar werk voor meer uren indien ze minder dan 12 uur per week werkzaam zijn). De tweede groep is niet op zoek naar werk (zij het door bijvoorbeeld privéomstandigheden, ziekte of door het feit dat ze de kansen op de arbeidsmarkt te klein inschatten om zich op de arbeidsmarkt aan te bieden). De tweede groep jongeren wordt in deze rapportage buiten beschouwing gelaten.

FIGUUR 5.2 Werkloosheid 1,5 jaar na diploma

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

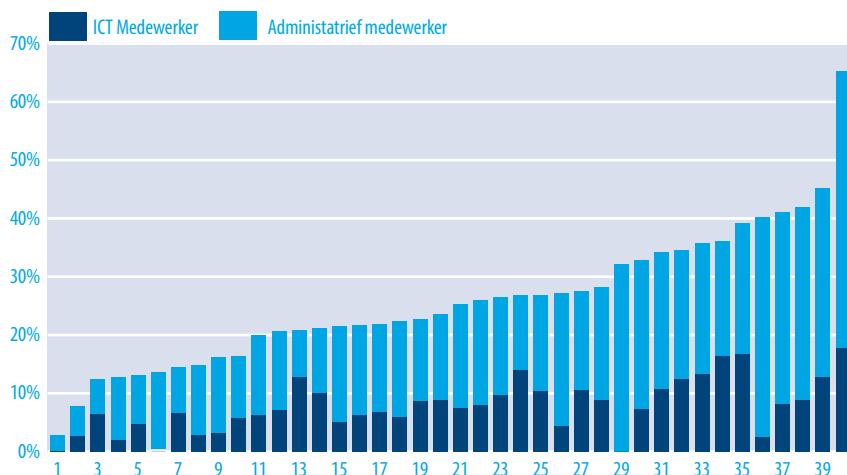
Figuur 5.2 presenteert de werkloosheid anderhalf jaar na behalen van het diploma per onderscheiden beroepsopleiding. Het werkloosheidspercentage kent een behoorlijke

grote range van 0% tot bijna 41%. 18 van de 46 onderscheiden beroepsopleidingen kennen in deze periode volgens de BVE-Monitor een werkloosheid van maximaal 4% of minder wat als laag getypeerd kan worden. Ongeveer een op de vier respondenten in de BVE-Monitor die zich op de arbeidsmarkt aanbiedt, is van een van deze beroepsopleidingen afkomstig. 15 beroepsopleidingen kennen een werkloosheid tussen de 4 en 10%. Van deze tweede groep is nog eens 30% van de jongeren die zich op de arbeidsmarkt aanbieden afkomstig. Bijna een op de twee jongeren die zich na het mbo niveau 2 op de arbeidsmarkt aanbiedt is daarmee afkomstig van een van de 13 beroepsopleidingen die in de onderzochte periode een werkloosheid van minimaal 10% kennen, wat als relatief hoog getypeerd dient te worden. De helft van deze jongeren is afkomstig van een van de zeven beroepsopleidingen waar zelfs minimaal 20% van de jongeren die zich op de arbeidsmarkt aanbieden anderhalf jaar na het behalen van het diploma werkloos is: 'Facilitaire dienstverlener' (20,1% is werkloos), 'Helpende Zorg & Welzijn' (22,9%), 'Groene detailhandel' (23,4%), 'Dierv verzorging 2' (27,9%), 'Sport- en bewegingsbegeleider' (28%), 'Administratief medewerker' (30,8%) en 'ICT-medewerker' (40,7%).

BOX 5.1 Opleidingssector Economie: Aanbod

De resultaten in onze rapportage laten zien dat een tweetal beroepsopleidingen in de sector Economie, namelijk Administratief medewerker en ICT-Medewerker over de afgelopen 5 jaar gemiddeld een werkloosheid van boven de 30% kennen. Het is interessant om kort na te gaan of ROC's bij het aanbod van deze 2 beroepsopleidingen hiermee rekening houden. Figuur B5.1.1 laat daarom het aandeel gediplomeerden (studiejaar 2013-2014) van deze 2 beroepsopleidingen binnen de sector Economie per ROC zien. We selecteren hiervoor alleen ROC's die naast deze 2 beroepsopleidingen minimaal een 3-tal andere beroepsopleidingen in de sector Economie aanbieden. Gemiddeld is binnen deze ROC's 18% van de gediplomeerden binnen de sector Economie afkomstig van de beroepsopleiding Administratief medewerker en 8% van de beroepsopleiding ICT-medewerker. Wat opvalt is de grote range van aandelen tussen de onderscheiden ROC's. Het totale aandeel varieert tussen de 3% en 65%. Deze variëteit is daarbij afkomstig van beide beroepsopleidingen zonder dat daarbij een duidelijke 1 op 1 relatie te vinden is (correlatie tussen aandeel ICT-medewerker en aandeel Administratief medewerker is 0.43). Zo varieert het aandeel gediplomeerde ICT-medewerkers tussen 0% en 18% en het aandeel gediplomeerden Administratief medewerkers tussen 3% en 47%. In het kader van een nadere analyse van arbeidsmarktrelevantie van beroepsopleidingen is het dan ook interessant om nader in te gaan op het beleid dat ROC's voeren ten aanzien van het promoten/afraden van deze twee beroepsopleidingen. Immers, bij ROC's waar deze twee beroepsopleidingen binnen de sector Economie een relatief groot aandeel van de studentenpopulatie uitmaakt, kan het lastig zijn om jongeren die in Economie geïnteresseerd zijn een alternatieve opleiding aan te bieden.

FIGUUR B5.1.1 Aandeel ICT-medewerker en aandeel Administratief medewerker

Bron: DUO (eigen berekening)

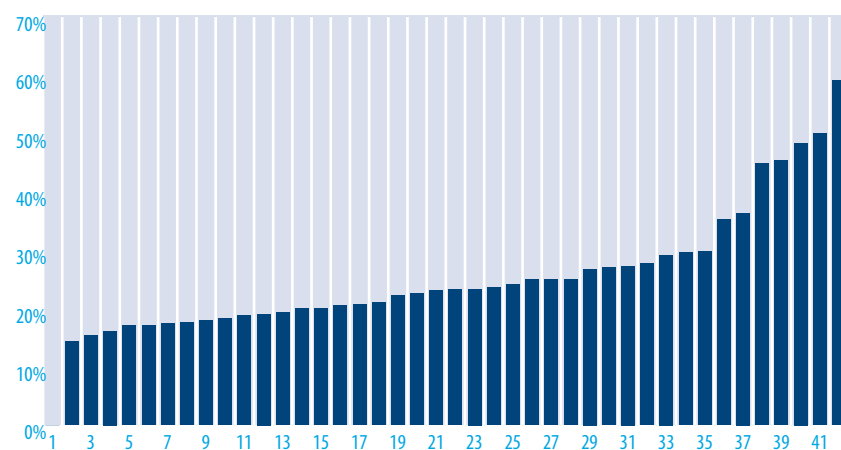
Figuur 5.2 liet op landelijk niveau per beroepsopleiding het gemiddelde werkloosheidspercentage in de periode 2011-2015 zien. De BVE-Monitor biedt in de regel niet de optie deze cijfers ook nog uit te splitsen naar individuele mbo instellingen. Op basis van de CBS-maatwerktabel is dit wel, ten minste indicatief, mogelijk⁵⁶. Figuur 5.3a – Figuur 5.3c presenteren voor een drietal gekozen opleidingen, namelijk *Helpende Zorg & Welzijn*, *ICT-Medewerker* en *Dierverzorging 2* het aandeel jongeren dat 1 jaar na verlaten van het mbo minder dan 12 uur werkzaam is.

Over de periode 2012-2014 voor welke het CBS cijfers biedt, is gemiddeld 30% van de gediplomeerden afkomstig van *Helpende Zorg & Welzijn* die het mbo verlaten hebben 1 jaar daarna minder dan 12 uur per week werkzaam⁷. Dit is niet verrassend een hoger percentage dan het werkloosheidspercentage gepresenteerd in Figuur 5.2, aangezien hier ook jongeren als minder dan 12 uur werkzaam meegerekend worden welke zich niet op de arbeidsmarkt aanbieden. Figuur 5.3a laat zien dat het resultaat verschilt tussen instellingen. Het aandeel dat minder dan 12 uur werkzaam is, is bij 1 instelling 0% en loopt dan, na een eerste sprong, relatief continue op van 14% tot 37%. Tot slot zien we dat 5 van de 42 instellingen een aandeel van minder dan 12 uur werkzame gediplomeerden

- 5 We willen de lezer nog een keer erop attenderen dat de cijfers op basis van de CBS maatwerktabel slechts op indicatieve basis vergeleken kunnen worden met de cijfers op basis van de BVE-Monitor zoals in dit rapport gepresenteerd. Dit omdat de CBS gegevens geen leeftijdsbegrenzing toelaten en niet toelaten om een werkloosheidspercentage te berekenen.
- 6 Niet alle onderscheiden mbo instellingen in de navolgende Figuren kennen in alle drie jaren uitstroom uit een bepaalde opleiding.
- 7 Volgens het CBS verlieten in deze periode jaarlijks zo'n 5.500 jongeren met een MBO *Helpende Zorg & Welzijn* diploma het mbo.

kennen dat (duidelijk) boven de 40% ligt. Op basis van de beschikbare cijfers is daarbij niet direct vast te stellen wat de oorzaak van het hoge percentage bij het 5-tal instellingen is. In nader onderzoek zou men moeten vaststellen of dat bijvoorbeeld regionale effecten zijn of in hoeverre de samenstelling van de studentenpopulatie een rol speelt. Zo is het mogelijk dat bepaalde instellingen relatief veel oudere studenten of studenten aantrekken die op basis van persoonlijke achtergrondkenmerken een moeilijkere overgang naar de arbeidsmarkt kennen.

FIGUUR 5.3A % minder dan 12 uur werkzaam: Helpende Zorg & Welzijn per instelling

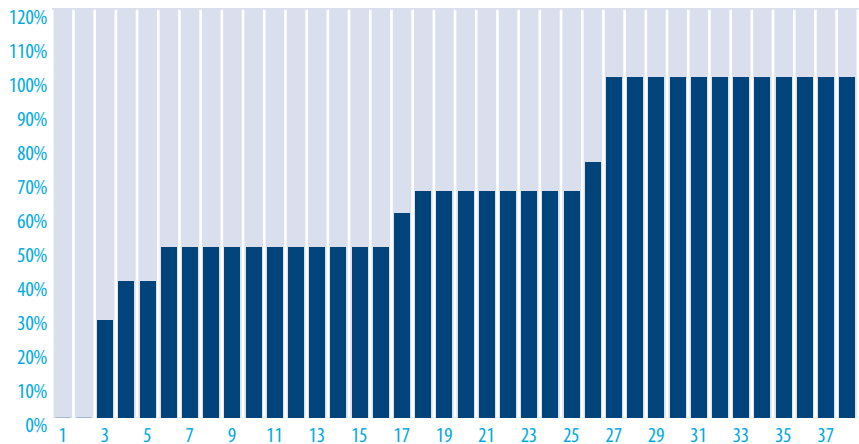
Bron: CBS (eigen berekening ROA)

Voordat we in Figuur 5.3b de cijfers voor de gediplomeerden van *Medewerker ICT* nader presenteren, is het belangrijk om aan de lezer duidelijk te maken dat het aantal gediplomeerden van deze opleiding dat volgens het CBS in de onderzochte periode het mbo verliet jaarlijks bij zo'n 400 lag. Dit is nog niet eens 10% van de gediplomeerden met diploma *Helpende Zorg & Welzijn* die jaarlijks het mbo verlieten. Het aantal per instelling varieert dan ook tussen de 10 en 80 jongeren⁸. Wat in Figuur 5.3b opvalt, is direct de grote range van het aandeel dat minder dan 12 uur werkzaam is per week. Zeker het feit dat bij 12 van de 38 instellingen geen enkele jongere die het mbo verlaat 1 jaar later een aanstelling voor minimaal 12 uur kent, dient als zorgwekkend gezien te worden.

⁸ Let op: Het betreft hierbij het aantal dat het mbo verlaat. Het aantal gediplomeerden is aanzienlijk hoger en ligt bijvoorbeeld in het schooljaar 2013-2014 bij bijna 1.300. Echter, zoals in Paragraaf 4 vastgesteld stroomt een grote meerderheid van de gediplomeerden door naar een vervolgopleiding en wordt daarom hier buiten beschouwing gelaten.

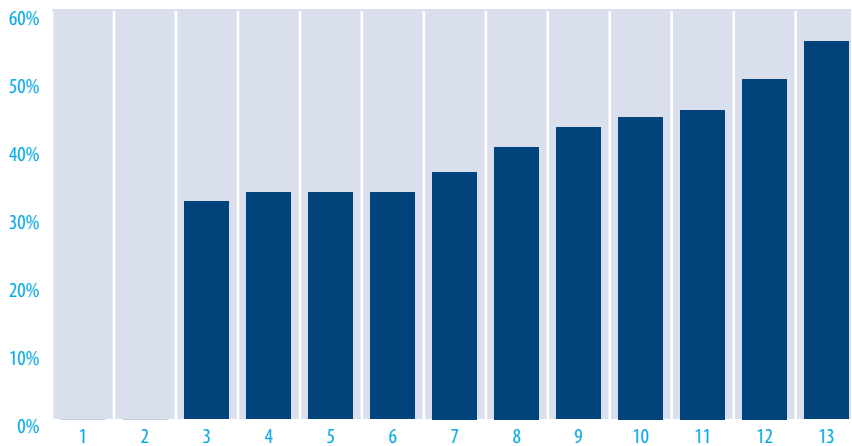
FIGUUR 5.3B % minder dan 12 uur werkzaam: Medewerker ICT per instelling

Bron: CBS (eigen berekening ROA)

Tot slot staan we in Figuur 5.3c bij de gediplomeerden van *Medewerker Dierverzorging* stil. Met jaarlijks eveneens zo'n 400 jongeren die het mbo verlaten is de uitstroom naar de arbeidsmarkt vergelijkbaar met de opleiding *Medewerker ICT*. Ook hier geldt dat het totaal aantal gediplomeerden per jaar ongeveer 2 keer zo hoog is, maar dat zo'n 50% van hen doorstroomd naar het vervolgonderwijs. Bij 2 van de 13 onderscheiden mbo-instellingen hebben alle gediplomeerden die het mbo verlaten 1 jaar later werk voor minimaal 12 uur per week. Daartegenover zien we dat bij een 5-tal instellingen minimaal 40% van de gediplomeerden die het mbo verlaten minder dan 12 uur werkzaam zijn.

FIGUUR 5.3C % minder dan 12 uur werkzaam: Medewerker Dierverzorging per instelling

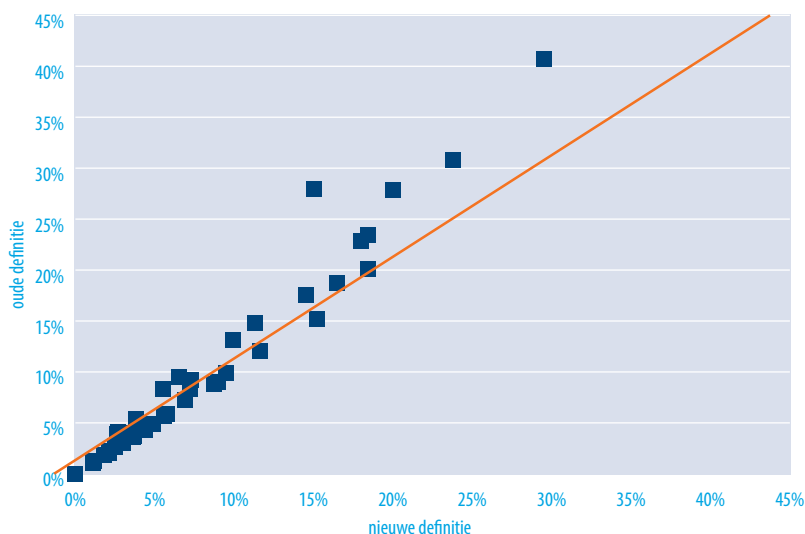
Bron: CBS (eigen berekening ROA)

BOX 5.2 Wijziging in definitie van werkzame beroepsbevolking

Het CBS heeft besloten om met ingang van 2015 haar nationale statistieken te gaan baseren op een nieuwe definitie van de beroepsbevolking welke opgesteld is volgens de richtlijnen van de International Labour Organisation (ILO). Het CBS wil meer aansluiten bij internationale definities om zodoende de internationale vergelijkbaarheid van haar statistieken te vergroten. Het belangrijkste verschil is het uren criterium: Tot 2015 werd voor nationale statistieken een minimum grens van 12 uur werkzaam per week gehanteerd om iemand tot de werkzame beroepsbevolking te tellen. Volgens de internationale definitie is deze grens 1 uur. In het kader van de voorliggende rapportage hanteren we de 'oude' definitie met de 12 uren grens, gezien dit ook conform de beleidsmaatregel Arbeidsmarkrelevantie is. In deze box staan we echter kort stil bij de vraag welke impact een overgang naar de nieuwe definitie van werkzame beroepsbevolking met zich mee zal brengen.

Eerder onderzoek (zie ROA, 2015) heeft al laten zien dat op het niveau van beroepsopleidingen van het mbo de werkloosheidspercentages volgens deze twee definities niet een op een lopen. Figuur B5.2.1 laat op de horizontale as de 'nieuwe' werkloosheid zien en op de verticale as de 'oude' werkloosheid. Voor het gemak is aan de figuur een 45 graad lijn toegevoegd. De verticale afstand naar de 45 graad lijn geeft daarmee per beroepsopleiding het procentpunt verschil aan tussen de oude manier van meten en de nieuwe manier. Voor het gros van de beroepsopleidingen (35 van de 46 beroepsopleidingen) is het verschil minder dan 2%-punt. Voor 6 beroepsopleidingen (zie Tabel B5.2.1) is het verschil tussen oude en nieuwe definitie echter minimaal 5%-punt.

FIGUUR B5.2.1 Werkloosheid: oude en nieuwe definitie

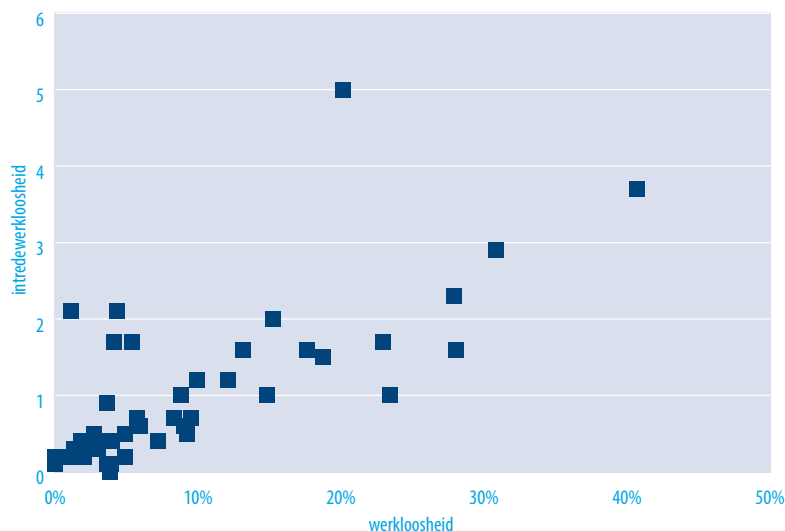
TABEL B5.2.1 Verschil in werkloosheid: oude versus nieuwe definitie

Beroepsopleiding	Verschil in %-punt
Helpende Zorg & Welzijn	5
Groene detailhandel	5
Administratief medewerker	7
Dierv verzorging 2	8
ICT-medewerker	11
Sport- en bewegingsbegeleider	13

Het voordeel van het handhaven van de oude definitie conform de beleidsmaatregel is dat jongeren die tussen de 1 en 11 uur per week werkzaam zijn meegenomen worden. Op basis van de BVE-Monitor is namelijk eerder al vastgesteld (zie ROA, 2016) dat de groep werkenden met een kleine deeltijdbaan (1 tot 11 uur per week werkzaam) als onzichtbaar werkloos getypeerd dient te worden. Voor deze groep geldt namelijk dat het merendeel daarvan meer uren wil werken en daarmee onvrijwillig in een kleine deeltijdbaan werkzaam is. Onder de nieuwe 'internationale' definitie behoren deze jongeren tot de werkzame beroepsbevolking en lopen ze dus gevaar om voor beleidsmakers onzichtbaar te zijn. Dit is des te meer riskant omdat eerder onderzoek heeft laten zien dat deze groep een zwakke positie inneemt (ROA, 2015) als het gaat om de kwaliteit van het gevonden werk en omdat het vaak om kwetsbare jongeren gaat die het onderwijs onvrijwillig hebben verlaten (bijvoorbeeld doordat de kosten voor een vervolgopleiding te hoog zijn, zij een inkomen nodig hebben of zij niet wisten welke vervolgopleiding voor hen geschikt was).

Tot zover hebben onze analyses laten zien dat op moment van enquête (anderhalf jaar na het behalen van het diploma) duidelijke verschillen tussen de onderscheiden beroepsopleidingen in de kans op werk naar voren komen. We dienen de lezer erop te wijzen dat werkloosheid op moment van enquête niet per definitie overeenkomt met werkloosheid sinds het behalen van het diploma. Slechts een uitermate kleine groep van gediplomeerden was tot het moment van enquête niet in staat om werk te bemachtigen. Voor het grootste deel van de werklozen op moment van enquête geldt dat zij tussen het moment van afstuderen en het moment waarop de huidige periode van werkloosheid startte, werkzaam waren in een of meerdere opeenvolgende functies. Een interessante vraag is echter of een relatief hoog werkloosheidspercentage op moment van enquête ook gerelateerd is aan een relatief lange zoektocht tot het vinden van de eerste betaalde werkzaamheden na afstuderen. Hiervoor presenteert Figuur 5.4 de relatie tussen het percentage dat op moment van enquête werkloos is (verticale as) en de gemiddelde zoekduur tot de eerste baan (in maanden). Inderdaad vinden we een sterk positieve relatie tussen deze twee indicatoren (de correlatie is 0,72 en significant verschillend van nul).

FIGUUR 5.4 Relatie tussen intredewerkloosheid (in maanden) en werkloosheid op moment van enquête

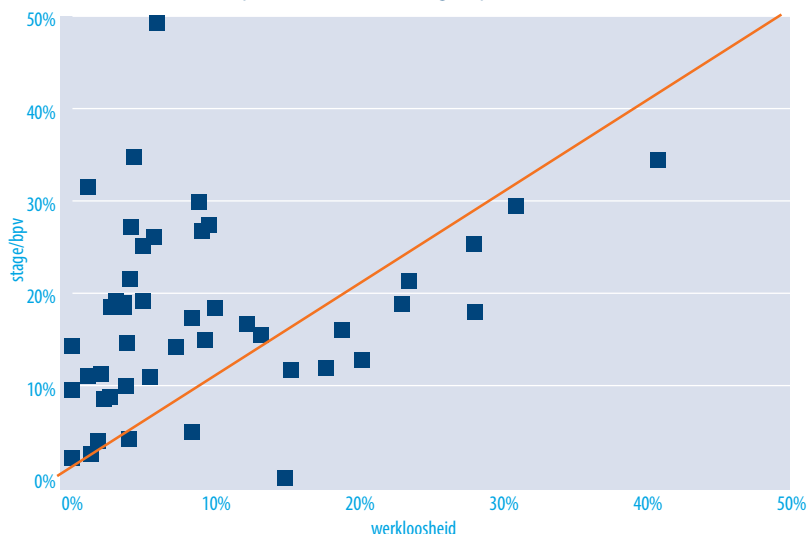

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

Voor jongeren die een mbo niveau 2 opleiding afronden is de overgang naar de arbeidsmarkt natuurlijk niet de eerste ervaring die ze met de arbeidsmarkt opdoen. Immers, jongeren die een mbo-bbl opleiding starten dienen bij een werkgever een beroepspraktijkvormige (bpv) leerplek te bemachtigen, wat in de regel met eenzelfde sollicitatieprocedure als na het afronden van de opleiding gepaard gaat. Jongeren die een mbo-bol opleiding volgen dienen een of meerdere keren stage te lopen bij een werkgever en ook hiervoor geldt dat zij vaak zelfstandig verantwoordelijk zijn om deze stageplek te bemachtigen. In het kader van het voorliggende onderzoek is het interessant om de arbeidsmarktuitskomsten na het behalen van het diploma in relatie te brengen met de arbeidsmarktervaringen tijdens de opleiding. De vraag die zich daarbij stelt is of de arbeidsmarktrelevantie van beroepsopleidingen al tijdens de opleiding zichtbaar wordt. De BVE-Monitor biedt ons hier eveneens inzicht in. Aan de respondenten is namelijk gevraagd of zij moeite hadden bij het vinden van een stageplek dan wel een bpv-leerplek. We dienen hierbij direct op te merken dat de navolgende analyses een duidelijk selectiviteitsprobleem kennen. Immers, alle respondenten van de BVE-Monitor hebben hun diploma behaald en hebben, ondanks eventuele moeite, een stage-/bpv-plek kunnen bemachtigen⁹.

⁹ We kunnen in onze analyses dan ook niet rekening ermee houden dat jongeren a) niet met een mbo-bbl opleiding konden starten en het onderwijs verlaten omdat ze geen leerplek konden vinden en b) hun mbo-bol opleiding niet konden afronden omdat ze geen stageplek konden vinden.

FIGUUR 5.5 Relatie tussen problemen vinden stage/bpv en werkloosheid

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

Figuur 5.5, met op de horizontale as het werkloosheidspercentage na het afronden van de beroepsopleiding en op de verticale as het percentage dat moeite had om een stage-/bpv-plek te vinden, laat zien dat er inderdaad een positieve relatie bestaat tussen deze twee indicatoren. Met een correlatie van 0.3 is deze echter zeker niet lineair te noemen. Een nadere blik op Figuur 5.5 laat zien dat de meeste punten boven een 45 graadslijn liggen, wat betekent dat het percentage jongeren dat moeite had om een stage-/bpv-plek te bemachtigen binnen een beroepsopleiding in de regel hoger ligt dan het percentage dat op moment van enquête werkloos is. Tegelijkertijd is zichtbaar dat de beroepsopleidingen die een relatief hoge werkloosheid kennen op de vraag of de jongeren moeite hadden om een stage-/bpv-plek te bemachtigen relatief goed scoren. Men dient dan ook uitermate voorzicht mee te zijn om de vraag of jongeren moeite hebben om een stage-/bpv-plek te bemachtigen als directe en betrouwbare indicatie te nemen voor de uiteindelijke arbeidsmarktkansen van jongeren van een bepaalde beroepsopleiding (zie ook Box 5.3)

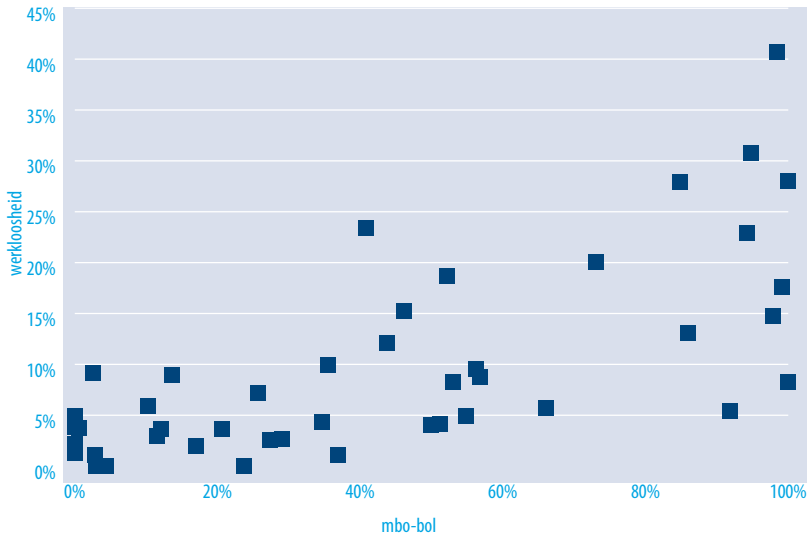
BOX 5.3 Stage als indicator voor arbeidsmarktrelevantie en om aantal opleidingsplaatsen te beperken

In het kader van de evaluatie van het School-Ex programma is in 2015 op verschillende ROC's/AOC's met een aantal medewerkers van een drietal beroepsopleidingen (*Administratief medewerker*, *Helpende Zorg en Welzijn* en *Diervverzorging 2*) gesproken (zie ROA, 2015b). Het aantal beschikbare stageplaatsen is daarbij bij alle gesprekspartners als de voornaamste factor bij het bepalen van de maximale instroom in de betreffende opleiding naar voren gekomen. Zolang er stageplaatsen beschikbaar zijn (of kunnen worden gecreëerd) worden leerlingen die zich voor de opleiding hebben aangemeld en aan de toelatingseisen voldoen geplaatst. Wanneer het aantal aanmeldingen groter is dan het aantal beschikbare stageplaatsen zullen leerlingen moeten worden geweigerd, omdat het volgen van een stage noodzakelijk is om het diploma te behalen. De gesprekspartners gaven ook te kennen dat het aantal beschikbare stageplaatsen als een belangrijke indicator voor het arbeidsmarktperspectief van de opleiding gezien wordt. Volgens hen wordt dan ook daarmee bij het bepalen van het aantal instromende leerlingen ten minste indirect rekening gehouden met de arbeidsmarktperspectieven. Het risico hierin is dat meerdere gesprekspartners bij de beroepsopleidingen *Helpende Zorg en Welzijn* en *Administratieve medewerker* te kennen gaven dat in het geval van een tekort aan stageplaatsen (d.w.z. het aantal aanmeldingen is groter dan het aantal beschikbare stageplaatsen) wordt geprobeerd om extra stageplaatsen te creëren, om zodoende zo veel mogelijk leerlingen die zich voor de opleiding hebben aangemeld geplaatst te krijgen. Een eerste manier waarop extra stageplaatsen worden gecreëerd is door werkgevers te stimuleren om meer stageplaatsen aan te bieden. Daarnaast zijn er gesprekspartners van *Administratief Medewerker* en *Helpende Zorg & Welzijn* die aangeven dat er stageplaatsen worden gecreëerd waarvoor zij zelf a priori niet verwachten dat die perspectief op (betaald) werk bieden. Voorbeelden hiervan zijn bij *Helpende Zorg & Welzijn* stageplaatsen bij een basisschool of een WijkLeerbedrijf. Dit laatste is een relatief nieuw initiatief waarbij deelnemers van mbo niveau 1 en 2 die een opleiding volgen in Zorg en Welzijn stage kunnen lopen in de informele zorg in de wijk. De stagiairs helpen bewoners bij allerlei werkzaamheden die zij zelf niet meer kunnen doen, maar waarvoor ze geen thuiszorg of ondersteuning via de gemeente krijgen. Aangezien het bieden van deze informele zorg momenteel onbetaald / vrijwilligerswerk is, verwachten de gesprekspartners niet dat deze stages direct leiden tot betaald werk. Bij *Administratief Medewerker* kan het aan de andere kant gaan om stageplekken op de eigen school (hulp van conciërge, kopieën maken/koffie rondbrengen bij CvB). Wanneer er extra stageplaatsen worden gecreëerd, zal het aantal beschikbare stageplaatsen groter zijn dan de aanvankelijke vraag vanuit de werkgevers, waardoor in dat geval het aantal beschikbare stageplaatsen geen betrouwbare indicator is voor het arbeidsmarktperspectief van de opleiding.

Het jaarlijkse onderzoek onder de gediplomeerden van het mbo laat structureel zien dat de gediplomeerden afkomstig van een mbo-bbl opleiding een betere arbeidsmarktintrede kennen dan de gediplomeerden die vanuit een mbo-bol opleiding de overstap naar de arbeidsmarkt maken. Zo varieerde in 2015 het werkloosheidspercentage (op basis van 12 uur grens) onder de mbo-bol gediplomeerden tussen de 10% (niveau 4 gediplomeerden) en 19% (niveau 2 gediplomeerden) terwijl het onder de mbo-bbl gediplomeerden varieerde tussen 2% (niveau 4 gediplomeerden) en 5% (niveau 2 gedi-

plomeerden). In het kader van de hier voorliggende discussie betreffende de arbeidsmarktrelevantie van mbo niveau 2 beroepsopleidingen is het interessant om na te gaan of het aandeel gediplomeerden dat afkomstig is van het mbo-bbl binnen een beroepsopleiding inderdaad gerelateerd is aan het werkloosheidspercentage onder de jongeren van een beroepsopleiding.

FIGUUR 5.6 Relatie tussen % mbo-bol gediplomeerden (horizontale as) en % werkloosheid (verticale as)

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

Figuur 5.6 presenteert hiervoor op de horizontale as het percentage gediplomeerden afkomstig van de mbo-bol leerweg per beroepsopleiding en op de verticale as het werkloosheidspercentage. Conform eerder onderzoek vinden we een positieve correlatie (0,71 en significant verschillend van nul). Maar ook hier geldt dat een relatief hoog aandeel mbo-bol gediplomeerden binnen een beroepsopleiding niet per definitie een hoge werkloosheid betekent. Zo vinden we een 7-tal beroepsopleidingen die qua werkloosheid relatief dicht bij elkaar zitten (werkloosheid tussen de 8,3% en 9,9%) maar qua aandeel mbo-bol gediplomeerden sterk uit elkaar lopen. Bij de beroepsopleiding *Fastservice* is bijvoorbeeld slechts 2,5% van de gediplomeerden afkomstig van de mbo-bol leerweg terwijl bij de beroepsopleidingen *Bloemendetailhandel*, *Medewerker bediening/café-bar* en de beroepsopleiding *Kapper* zo'n 55% van de mbo-bol leerweg afkomstig is, en bij de beroepsopleiding *Veiligheid en vakmanschap* zelfs 100% de mbo-bol leerweg gevolgd heeft. Een structureel laag aandeel aan mbo-bbl plaatsen binnen een beroepsopleiding of een structurele daling in dit aandeel kan dan ook als een indicatie van wegvallen van vraag bij werkgevers gezien worden. Maar ook deze indicator is te begrensd om arbeidsmarktrelevantie vast te stellen.

5.2 Aansluiting opleiding werk

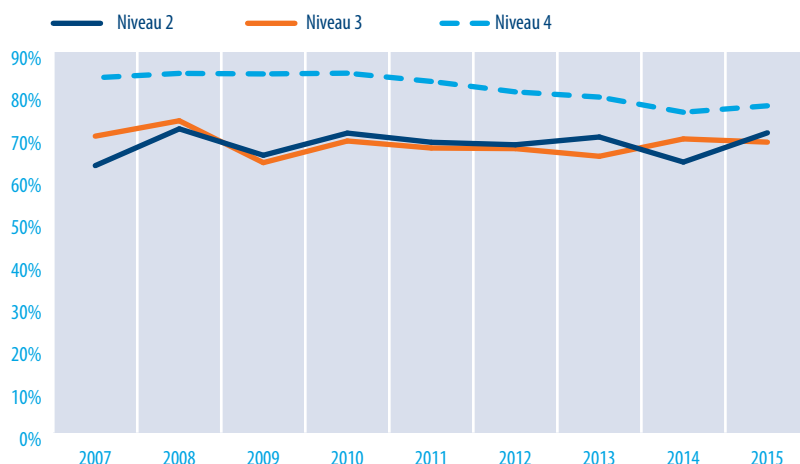
Tot zover is de vraag wat voor betaald werk jongeren vinden volledig buiten beschouwing van de analyses gelaten. Dit is dan ook een tamelijk smalle aanpak wat arbeidsmarktrelevantie betreft. Immers, de aansluiting tussen de huidige functie en opleiding bepaald in een belangrijke mate het succes van de verdere loopbaan. Hoewel de breedte van opleidingen sterk verschilt, zal in de regel de aansluiting beter zijn als de functie qua inhoud en niveau dicht bij de gevolgde opleiding ligt. In andere woorden, er mag aangenomen worden dat tijdens de studie verworven kennis en vaardigheden beter tot hun recht komen in beroepen die ook aansluiten bij deze studie. In het kader van de beleidsmaatregel *Arbeidsmarktrelevantie* is daarbij de verticale aansluiting (d.w.z. de vraag of de gediplomeerden een functie vinden die minimaal een mbo niveau 2 diploma vereist) centraal gezet. We volgen deze aanpak hier maar verbreden deze direct door de aansluiting tussen de opleiding en de huidige functie in vier groepen onder te verdelen:

- Werkzaam in een functie die zowel qua niveau als qua richting bij de gevolgde beroepsopleiding past (*Kerndomein*);
- Werkzaam in een functie die qua niveau bij de opleiding past maar niet qua richting (*Horizontale mismatch*);
- Werkzaam in een functie die qua niveau onder het niveau van de opleiding ligt, maar die wel qua richting bij de opleiding past (*Verticale mismatch*);
- Werkzaam in een functie die zowel qua niveau als qua richting niet bij de opleiding past (*Dubbele mismatch*).

Het aandeel werkende gediplomeerden dat tot de eerste twee groepen behoort (Kerndomein + Horizontale Mismatch) vormt automatisch het aandeel dat een verticale match kent tussen beroepsopleiding en gevonden functie welke in de beleidsmaatregel centraal gesteld wordt. Ook wat de aansluiting betreft bieden we eerst een bredere context voordat we in detail op verschillen tussen mbo niveau 2 beroepsopleidingen ingaan. Figuur 5.7 presenteert hiervoor per mbo niveau het aandeel werkzame gediplomeerden dat een functie bezit welke qua niveau bij de gevolgde opleiding past in de periode 2007-2015.

FIGUUR 5.7 Verticale match tussen opleiding en functie: 2007-2015

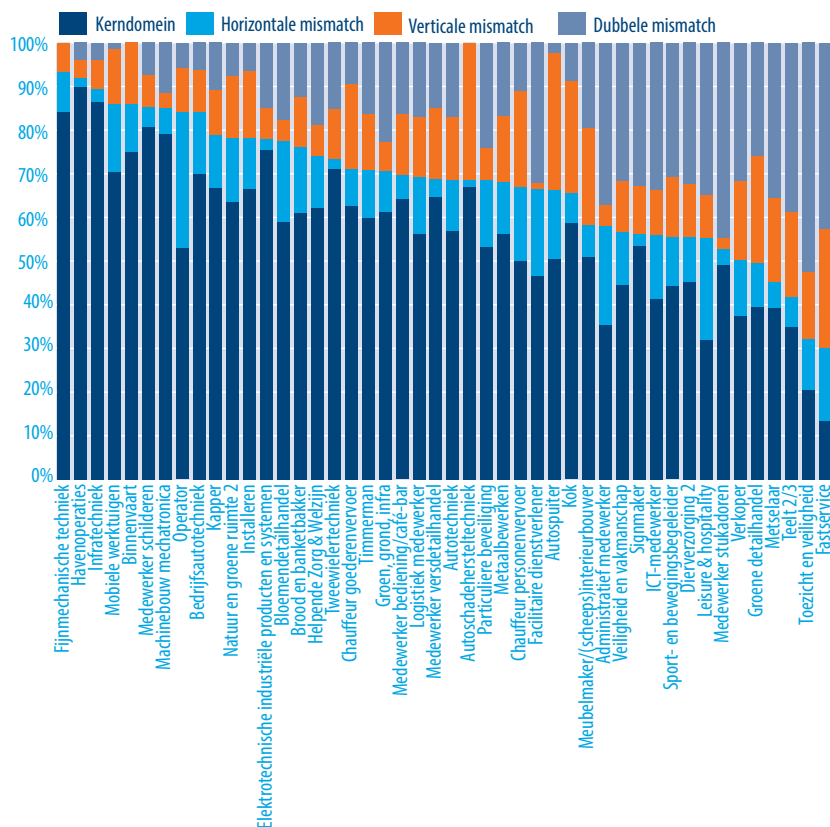

Bron: BVE-Monitor, 2007-2015, ROA

Het aandeel werkende gediplomeerden van het mbo niveau 2 dat een functie bezit voor welke minimaal een mbo niveau 2 diploma vereist is, fluctueert in de afgelopen jaren rond de 70%. In tegenstelling tot de werkloosheid zien we daarbij minder sterk de impact van de recente economische crisis. De enige groep gediplomeerden welke qua niveau van de gevonden functie tijdens de recente economische crisis onder druk is komen te staan, lijken de mbo niveau 4 gediplomeerden. Zij dienden in de recente periode steeds vaker in concurrentie te gaan met afgestudeerde van het hbo. Over de periode 2011-2015 was gemiddeld 68% van de werkende gediplomeerden met een niveau 2 of 3 diploma werkzaam op niveau, terwijl dit onder de mbo niveau 4 gediplomeerden 79% was. Figuur 5.8 presenteert per beroepsopleiding van het mbo niveau 2 de vier groepen van aansluiting zoals boven gedefinieerd.

Kijken we in eerste instantie naar het percentage dat een verticale match kent (onafhankelijk van de vraag of de functie qua richting aansluit bij de gevolgde opleiding), dan zien we dat dit nogal sterk varieert tussen de onderscheiden beroepsopleidingen. Zo is meer dan 90% van de werkende gediplomeerden van de 3 beroepsopleidingen *Fijnmechanische techniek*, *Havenoperaties* en *Infratechniek* werkzaam in een functie die minimaal een mbo niveau 2 diploma vereist. Wat opvalt is dat het in het geval van deze 3 beroepsopleidingen in de regel direct functies zijn die naast een verticale aansluiting ook een horizontale match kennen. Bij deze 3 beroepsopleidingen is namelijk minimaal 84% van de werkende in het kerndomein werkzaam.

FIGUUR 5.8 Aansluiting beroepsopleiding - functie

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

Bij 6 verdere beroepsopleidingen is eveneens minimaal 80% op niveau werkzaam. Binnen deze groep valt de beroepsopleiding *Operator* op. Van de gediplomeerden van deze beroepsopleiding is weliswaar 84% op niveau werkzaam, maar binnen deze groep kent 31%-punt een horizontale mismatch. Dat wil zeggen dat ze wel vinden dat hun functie een diploma op niveau 2 vereist maar dat de gevolgde beroepsopleiding qua vakkennis niet de beste voorbereiding is. Bij pakweg zo'n twee derde van de beroepsopleidingen zien we dat tussen de 50% en 80% van de werkzame gediplomeerde qua niveau een goede aansluiting kennen. In de regel betreft het daarbij ook functies die een goede horizontale aansluiting kennen. Uitzonderingen zijn *Bloemendetailhandel*, *Particuliere beveiliging*, *Chaufeur Personenvervoer*, *Facilitaire dienstverlener*, *Autospuiter*, *Administratief medewerker* en *Leisure & hospitality*. Bij deze beroepsopleidingen kennen minimaal 15% van de werkende gediplomeerden een horizontale mismatch.

De groep beroepsopleidingen die volgens de beleidsmaatregel *Arbeidsmarktrelevantie* niet aan de minimumgrens van 50% voldoen, is onder de onderscheiden beroepsopleidingen begrensd tot een vijftal beroepsopleidingen, namelijk *Groene detailhandel* (51% kent een verticale mismatch), *Metselaar* (55%), *Teelt 2/3* (58%), *Toezicht en veiligheid* (68%) en *Fastservice* (70%). Tabel 5.1 presenteert voor deze 5 beroepsopleidingen de aansluiting in detail. Daarnaast is aan Tabel 5.1 ook het werkloosheidspercentage toegevoegd. Het laatste is interessant omdat het laat zien dat beroepsopleidingen die zwak scoren op de aansluiting niet per definitie ook de beroepsopleidingen zijn die een hoog werkloosheidspercentage kennen. Met uitzondering van de beroepsopleiding *Groene detailhandel* kennen de beroepsopleidingen in Tabel 5.1 namelijk een werkloosheidspercentage (duidelijk) onder de 10% en in het geval van de beroepsopleiding *Teelt 2/3* zelfs onder de 3%. Wat de *Groene detailhandel* betreft zien we daarnaast dat het aandeel met een verticale mismatch (kerndomein en horizontale mismatch) net onder de 50% grens ligt en zij van de 5 onderscheiden beroepsopleidingen daarmee het best scoren. Ook wat de kans betreft dat de werkzame gediplomeerden in het kerndomein werkzaam zijn, scoren zij met afgerond 40% het hoogst. Daarnaast is het aandeel van de werkzame gediplomeerden van deze beroepsopleiding dat een dubbele mismatch kent met 26% duidelijk lager dan bij de andere 4 beroepsopleidingen. Terwijl bij de beroepsopleiding *Groene detailhandel* daarmee het probleem vooral lijkt te zijn dat jongeren moeilijk werk vinden, is de situatie bij de andere 4 beroepsopleiding duidelijk anders. De gediplomeerden van *Teelt 2/3* vinden weliswaar eenvoudig een functie, maar deze is in bijna 60% van de gevallen onder het niveau en bijna 4 op de 10 werkenden dient zelfs een functie te accepteren die zowel qua niveau als qua richting niet bij de gevolgde beroepsopleiding past (dubbele mismatch). Nog hogere aandelen werkenden met een dubbele mismatch zien we bij de beroepsopleidingen *Toezicht en veiligheid* (53%) en *Fastservice* (43%). Zeker wat *Fastservice* betreft dient de vraag gesteld te worden voor welke beroepen deze opleiding voorbereid. Immers, slechts 13% van degenen die werk kunnen vinden, is werkzaam in het kerndomein, dat wil zeggen in een functie waarvoor de opleiding getracht wordt op te leiden.

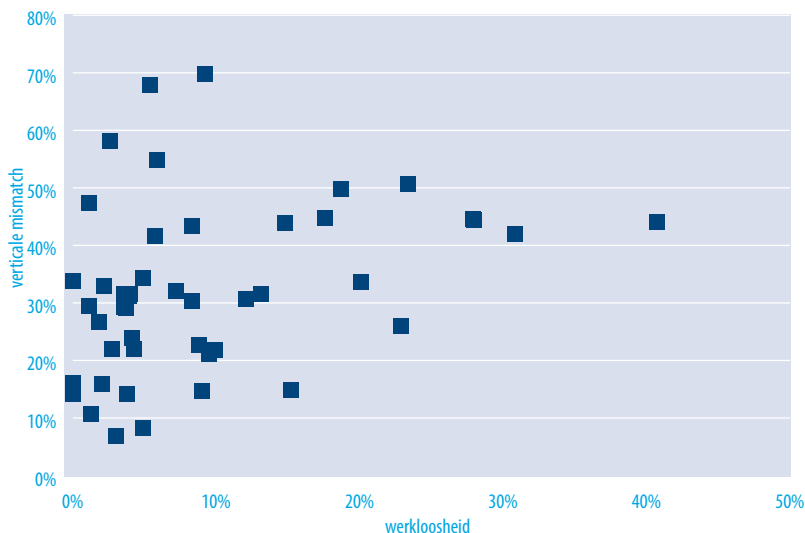
TABEL 5.1 Aansluiting beroepsopleiding - functie

	Werkloosheid	Kerndomein	Horizontale mismatch	Verticale mismatch	Dubbele mismatch
Groene detailhandel	23,40%	39,50%	9,90%	24,70%	26,00%
Metselaar	5,90%	39,20%	6,00%	19,10%	35,70%
Teelt 2/3	2,60%	35,00%	6,80%	19,30%	38,90%
Toezicht en Veiligheid	5,40%	20,40%	11,70%	15,40%	52,50%
Fastservice	9,20%	13,30%	16,80%	27,10%	42,70%

De resultaten van de 5 beroepsopleidingen zoals in Tabel 5.1 gepresenteerd geven al een indicatie dat de kans op werk en de kans dat men, indien men werk heeft gevonden, werkzaam is in een functie die qua niveau aansluit bij de afgeronde opleiding niet een op een dient te lopen. Figuur 5.9 bevestigt dit op basis van de resultaten voor alle

46 onderscheiden beroepsopleidingen. Met een correlatie van 0.33 dient deze relatie namelijk verre van lineair gezien te worden. Het is dan ook correct dat de indicatoren 'kans op werk' en 'kans op werk op niveau' als twee afzonderlijke indicatoren in het kader van de beleidsregel *Arbeidsmarktrelevantie* gehandhaafd worden.

FIGUUR 5.9 Relatie % werkloosheid (horizontale as) en % met verticale mismatch (horizontale as)

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

5.3 Arbeidsmarktrelevantie: Een breder beeld

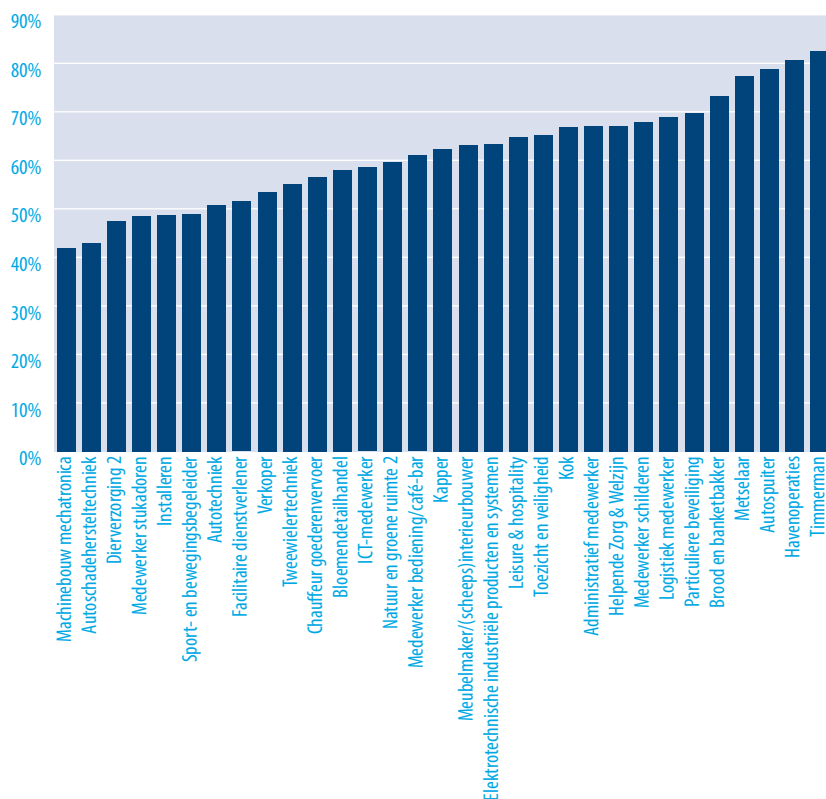
Tot nu stonden de twee kernindicatoren van arbeidsmarktmarktrelevantie centraal. In deze paragraaf verbreden we de discussie door een aantal aanvullende indicatoren kort te bespreken. We doen dit in twee stappen. In eerste instantie kijken we naar een aantal aanvullende objectieve indicatoren, namelijk naar het dienstverband dat de werkende gediplomeerden anderhalf jaar na behalen van het diploma bezitten en het aantal uren dat men werkzaam is. In tweede instantie bespreken we een aantal subjectieve indicatoren, namelijk de tevredenheid met de functie, de carrièreperspectieven die de functie biedt en het oordeel van de werkende gediplomeerden wat de basis betreft die de beroepsopleiding bod om te starten op de arbeidsmarkt.

5.3.1. Dienstverband

Zodra na het behalen van het diploma een baan verworven is, is de kwaliteit van het dienstverband een belangrijke factor om de arbeidsmarktpositie van de gediplomeerden nader te beoordelen. Een tweetal interessante indicatoren zijn daarbij het aandeel met een flexibele aanstelling en het aandeel werkende gediplomeerden dat

in deeltijd werkzaam is. Hierbij wordt een flexibele aanstelling gedefinieerd als uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een tijdelijke aanstelling. Van een deeltijdaanstelling is sprake wanneer iemand een wekelijkse arbeidsduur van 32 uur of minder heeft. Het aandeel werkende gediplomeerden van het mbo niveau 2 met een flexibele aanstelling is daarbij in de afgelopen 10 jaren aanzienlijk toegenomen. Had in de periode 2007-2008 nog zo'n 40% van de werkende gediplomeerden van het mbo niveau 2 een flexibele aanstelling, in 2014-2015 is dat boven de 60%. Ook onder de gediplomeerden van de andere mbo niveaus zien we deze trend en kent ondertussen eveneens tussen de 55% en 60% van de werkende gediplomeerden een flexibele aanstelling. Het aandeel dat in deeltijd (<33 uur per week) werkzaam is, is eveneens tijdens de recente economische crisis toegenomen. In 2007-2008 was rond de 30% van de mbo niveau 2 gediplomeerden in deeltijd werkzaam. In de jaren daarna is dat aandeel gestegen tot boven de 40%. Gezien deze jongeren in de regel ook te kennen geven dat zij graag meer uren zouden werken, is werken in deeltijd vaak geen vrijwillige keuze maar een gevolg van het niet beschikbaar zijn van voldoende werk voor deze gediplomeerden. Het percentage deeltijders ligt in de recente metingen vaak op een vergelijkbare hoogte onder de gediplomeerden van de andere mbo niveaus.

FIGUUR 5.10 % werkzaam in een flexibele aanstelling

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

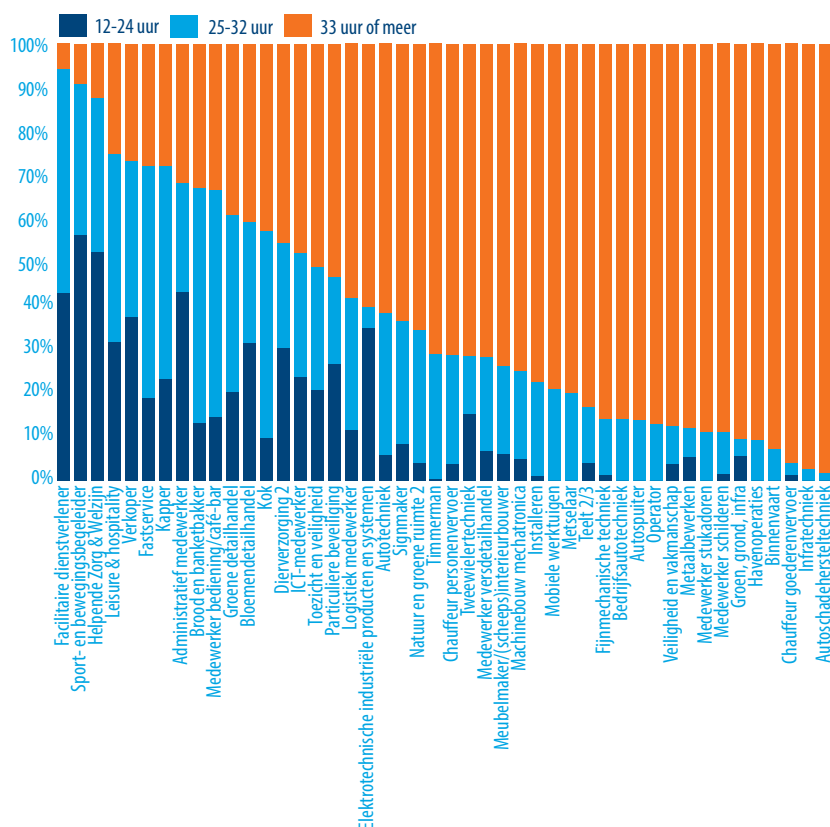
Figuur 5.10 laat zien dat wat de werkzekerheid betreft (aandeel in flexibele aanstelling) de onderscheiden beroepsopleidingen sterk van elkaar verschillen. Bij een 6-tal beroepsopleidingen ligt het percentage werkenden met een flexibele aanstelling onder de 30%: *Medewerker vers detailhandel* (15% met een flexibele aanstelling), *Chauffeur personenvervoer* (16%), *Infratechniek* (24%), *Groen detailhandel* (28%), *Veiligheid en vakmanschap* (29%) en *Operator* (29%). Aan de andere kant van het spectrum zien we een 5-tal beroepsopleidingen waarvan minimaal 70% van de werkende gediplomeerden in een flexibele aanstelling werkzaam is: *Brood en banketbakker* (73%), *Metselaar* (77%), *Autospuiter* (79%), *Havenoperaties* (81%) en *Timmerman* (83%).

Dat het maandelijks inkomen van de groep werkenden met een hele kleine baan veel lager ligt dan werkenden met een volledige baan is een logisch gevolg van het minder aantal uren dat gewerkt wordt. Vanwege de specifieke doelgroep die we in dit rapport nader analyseren, in de regel jonge mensen die starten op de arbeidsmarkt, is het echter van belang om hier nog eens op te wijzen. Omdat de gediplomeerden pas begonnen

zijn op de arbeidsmarkt zullen de salarissen nog geen carrière- en leeftijdsbonussen bevatten. Het is met andere woorden lastig voor pas gediplomeerden om economisch zelfstandig te worden zonder een baan met een aanzienlijk aantal uren. Eerder onderzoek (ROA, 2015) heeft al duidelijk laten zien dat pas bij een baan van 19 uur of meer het aandeel werkende gediplomeerden dat onder het minimuminkomen zit begint te dalen en dat een duidelijke daling eerst bij een baan van minimaal 30 uur per week zichtbaar wordt. Een belangrijk deel van de groep met een baan van minder dan 20 uur, namelijk de werkzame van 1 tot en met 11 uur, worden in dit rapport als niet-werkzaam beschouwd terwijl deze groep, zoals eerder besproken, door de wijziging in de definitie van de werkzame beroepsbevolking sinds 2015 door het CBS als werkzame beroepsbevolking wordt gezien. Figuur 5.11 presenteert per beroepsopleiding het aantal uren dat de gediplomeerde werkzaam zijn. We onderscheiden daarbij een 3-tal uur klassen, namelijk 11-24 uur, 25-32 uur en 33 uur of meer¹⁰. Over alle onderscheiden beroepsopleidingen is 54% voltijd werkzaam, werkt 28% tussen de 25 en 32 uur en 18% minder dan 25 uur.

¹⁰ Het aantal werkzame uren wordt vastgesteld zonder de uren die iemand in het kader van een (vervolg) opleiding op school doorbrengt (bijvoorbeeld mbo-bbl of hbo-duaal)

FIGUUR 5.11 Aantal uren werkzaam per week

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

Bij een 8-tal beroepsopleidingen is minder dan een op de drie werkzame gediplomeerden in voltijd werkzaam (zie ook Tabel 5.2). Bij de werkzame gediplomeerden van de twee beroepsopleidingen *Facilitair dienstverlener* en *Sport- en bewegingsbegeleider* is zelfs minder dan 10% voltijd werkzaam. Tegelijkertijd is van de werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding *Sport- en bewegingsbegeleider* bijna 60% minder dan 25 uur per week werkzaam. Dit uitermate hoge aandeel kan daarbij niet verder verklaart worden door een hoog aandeel werkzame gediplomeerden dat bijvoorbeeld in het kader van een mbo-bbl vervolgopleiding veel uren op school doorbrengt.

TABEL 5.2 Aantal uren werkzaam per week

	12-24 uur	25-32 uur	>= 33 uur
Facilitaire dienstverlener	42.90%	51.40%	5.80%
Sport- en bewegingsbegeleider	56.30%	34.50%	9.20%
Helpende Zorg & Welzijn	52.30%	35.30%	12.40%
Leisure & hospitality	31.70%	43.10%	25.20%
Verkoper	37.50%	35.60%	26.90%
Fastservice	18.80%	53.30%	27.90%
Kapper	23.20%	48.70%	28.10%
Administratief medewerker	43.20%	24.80%	32.00%

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

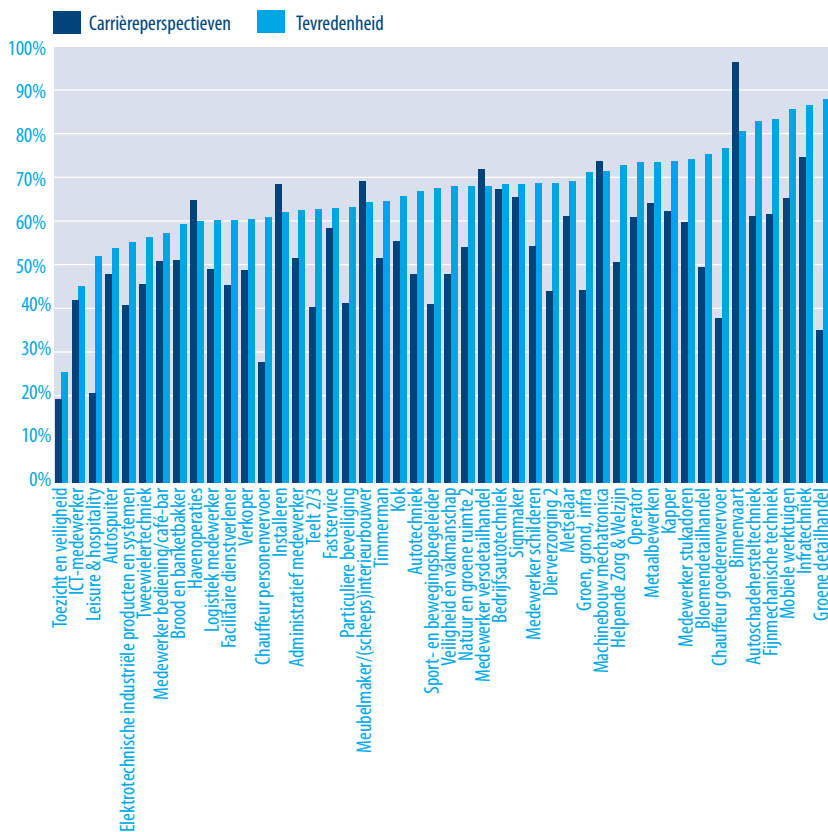
5.3.2 *Tevredenheid met functie*

Hoewel alle besproken onderdelen tot zover belangrijke indicatoren zijn van het succes van de opleiding en de startersfunctie, is de tevredenheid van de schoolverlaters met hun huidige functie misschien nog wel de belangrijkste indicator. Deze tevredenheid wordt gemeten op twee indicatoren, namelijk de algemene tevredenheid met de huidige functie en de tevredenheid met carrièreperspectieven die de functie biedt. Van alle werkzame gediplomeerde van de in dit rapport onderscheiden mbo niveau 2 beroepsopleidingen is 69% tevreden of zeer tevreden met de huidige functie en vindt 56% dat de functie goede carrièreperspectieven biedt. Ter vergelijking: De cijfers onder de mbo niveau 3 gediplomeerden en onder de mbo niveau 4 gediplomeerden verschillen slechts marginaal van de cijfers onder de gediplomeerden van het mbo niveau 2.

Figuur 5.12 presenteert per beroepsopleiding het aandeel werkzame gediplomeerden dat (heel) tevreden is met de huidige functie en het aandeel dat vindt dat de huidige functie (heel) goede carrièreperspectieven biedt. De beroepsopleidingen zijn daarbij gesorteerd op het aandeel dat (heel) tevreden is met de huidige functie. Dat de algemene tevredenheid met de huidige functie niet alleen bepaald wordt door de geboden carrièreperspectieven is duidelijk zichtbaar in Figuur 5.11. Verder valt op dat slechts bij een tweetal beroepsopleidingen, namelijk *Toezicht en veiligheid* (25%) en *ICT-medewerker* (45%) minder dan de helft van de werkzame gediplomeerden niet (heel) tevreden is met de gevonden functie. Aan de andere kant van het spectrum vinden we een verrassende nummer 1 wat deze indicator betreft. 88% van de werkzame gediplomeerde van de beroepsopleiding *Groene detailhandel* is namelijk (heel) tevreden met de functie. Dit is opvallend, aangezien eerder in dit rapport is vastgesteld dat dit een van de beroepsopleidingen is waar de werkenden vaak een functie onder het eigen niveau dan wel buiten het eigen domein dienen te accepteren. Dit lijkt dan ook niet direct invloed te hebben op de tevredenheid met het gevonden werk. Wel is zichtbaar dat het werken beneden het eigen diplomaniveau dan wel buiten het eigen domein de carrièreperspectieven van deze groep gediplomeerden sterk beïnvloedt. Slechts een op de drie van de werkzame gediplomeerden van deze beroepsopleiding is namelijk van mening dat het gevonden werk (heel) veel carrièreperspectieven biedt. Wat de carrièreperspectieven betreft dient de beroepsopleiding *Binnenvaart* een nadere vermelding. Van de werkzame gediplo-

meerden van deze beroepsopleiding is namelijk niet minder dan 96% van mening dat de huidige functie (heel) veel carrièreperspectieven biedt.

FIGUUR 5.12 Tevredenheid met functie en Carrièreperspectieven in huidige functie

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

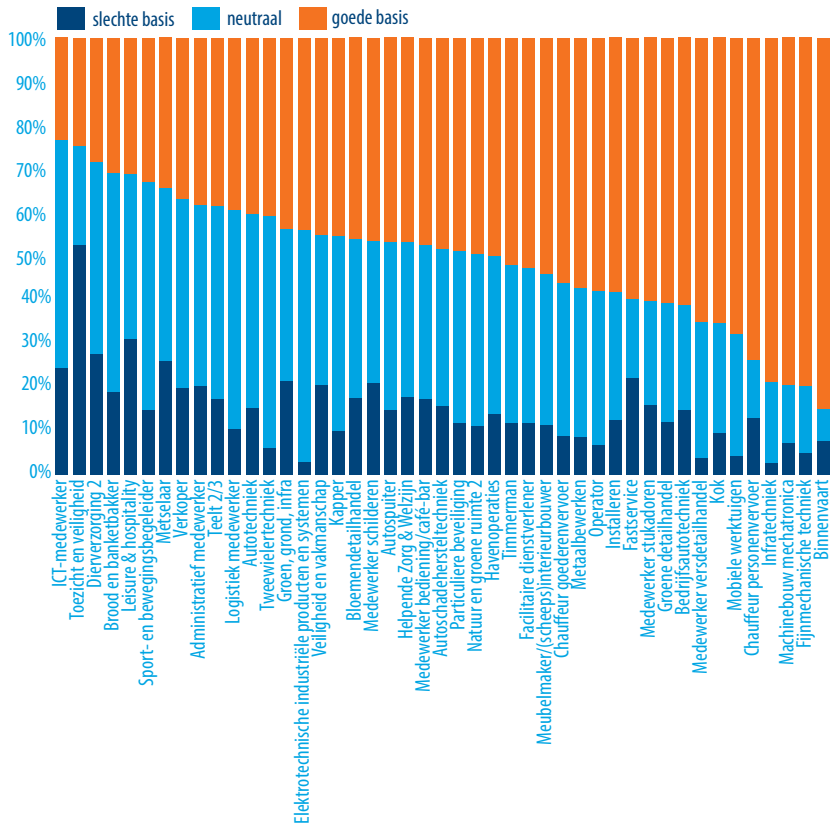
5.3.3 Tevredenheid met opleiding

Tot slot van deze Paragraaf bespreken we nog een indicator met betrekking tot de opleiding die men gevolgd heeft, namelijk hoe men de basis beoordeelt die de opleiding bood om te starten op de arbeidsmarkt. Op basis van de BVE-Monitor onderscheiden we daarbij een drietal oordelen: 'slechte basis', 'neutraal oordeel' en 'goede basis'. Van alle werkzame gediplomeerden van de onderscheiden beroepsopleidingen vindt 17% dat de opleiding een slechte basis bood, 33% geeft een neutraal antwoord en 50% vindt dat de opleiding een goede basis bood.

Niet verrassend komen we in Figuur 5.13 aan het begin van spectrum (de beroepsopleidingen met het minste aandeel werkzame gediplomeerden dat vindt dat de opleiding

een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt) een aantal beroepsopleidingen tegen welke eerder in dit rapport al een problematisch beeld boden wat de arbeidsmarktintrede betreft. Tabel 5.3 laat onder andere bij de beroepsopleidingen *ICT-medewerker*, *Dierv verzorging 2*, *Administratieve medewerker* of *Toezicht en Veiligheid* zien dat minder dan de helft van de werkzame gediplomeerden oordeelt dat de opleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt¹¹. Misschien nog duidelijker wordt het beeld als we het aandeel bekijken dat van mening is dat de opleiding een slechte basis bood. Bij de bovengenoemde beroepsopleidingen is namelijk minimaal een op de vijf werkzame gediplomeerden van deze mening.

FIGUUR 5.13 Oordeel basis om te starten op arbeidsmarkt (%)

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

¹¹ Het percentage dat een positief oordeel geeft zou daarbij nog lager uitvallen als a) de gediplomeerden die op moment van enquête werkloos zijn en b) de gediplomeerden die zich niet op de arbeidsmarkt aanbieden meegenomen worden. Deze twee groepen zijn in de regel kritischer wat dit onderdeel betreft.

TABEL 5.3 Oordeel basis om te starten op arbeidsmarkt (%)

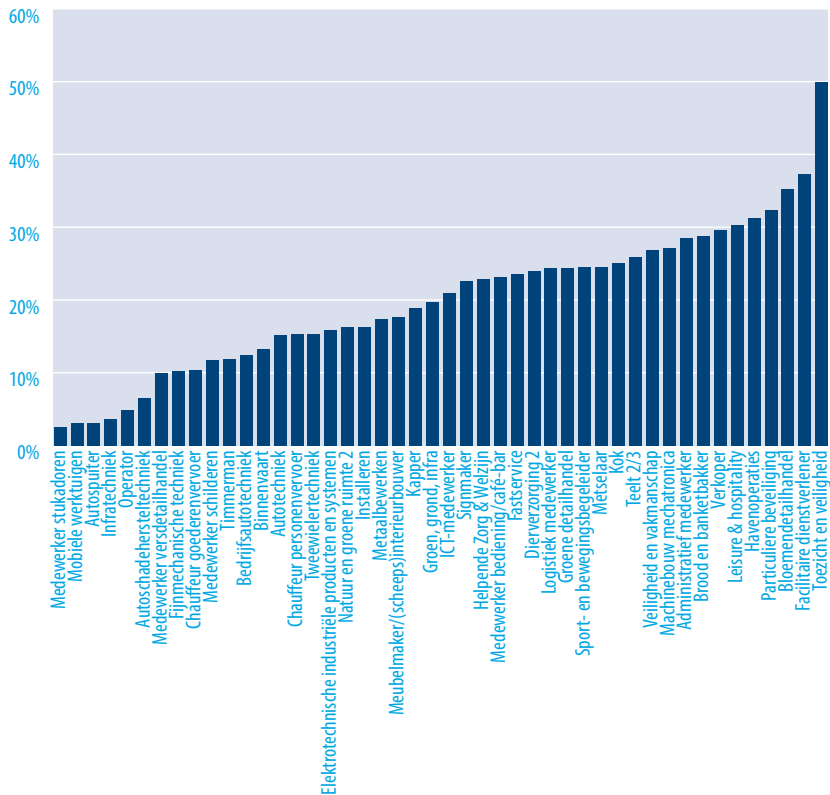
	slechte basis	neutraal	goede basis
ICT-medewerker	24,50%	52,10%	23,50%
Toezicht en veiligheid	52,50%	22,70%	24,80%
Dierv verzorging 2	27,50%	44,00%	28,50%
Brood en banketbakker	18,80%	50,30%	30,80%
Leisure & hospitality	31,00%	37,70%	31,20%
Sport- en bewegingsbegeleider	14,70%	52,20%	33,10%
Metselaar	26,00%	39,60%	34,50%
Verkoper	19,80%	43,30%	36,90%
Administratief medewerker	20,20%	41,60%	38,20%
Teelt 2/3	17,40%	44,20%	38,40%
Logistiek medewerker	10,40%	50,20%	39,40%

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

5.3.4 *Spijt achteraf van de studiekeuze*

Arbeidsmarktrelevantie van mbo-opleidingen staat hoog op de politieke agenda. Recent zijn dan ook verschillende projecten en programma's gestart om de transitie van het mbo naar de arbeidsmarkt te verbeteren en om jongeren a) bewust te maken van het belang van het kiezen van een opleiding met goede arbeidsmarktkansen en b) hen, indien nodig, in het kader van gesprekken tijdens de aanmelding voor een mbo-opleiding om te buigen naar een opleiding met betere arbeidsmarktperspectieven. Eerder is in dit rapport al aan de orde gekomen dat jongeren tijdens hun opleidingskeuze de arbeidsmarktrelevantie van de mbo opleiding niet als hoogste prioriteit zien. Dit dient echter niet direct te betekenen dat ze niet alsnog spijt van hun keuze hebben op moment dat ze met de arbeidsmarktrelevantie van de beroepsopleiding geconfronteerd worden. Gemiddeld heeft zo'n 20% van de gediplomeerden van een mbo niveau 2 opleiding die zich op de arbeidsmarkt aanbieden spijt van de opleidingskeuze die ze destijds hebben gemaakt. Figuur 5.14 laat per onderscheiden beroepsopleiding het percentage gediplomeerden zien dat achteraf bezien voor een andere studie zou kiezen.

FIGUUR 5.14 % dat achteraf gezien andere studiekeuze zou maken

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

Het aandeel jongeren varieert daarbij van minder dan 5% (*Medewerker Stukadoren*, *Mobiele Werktuigen*, *Autospuiter*, *Infratechniek* en *Operator*) tot meer dan een op de drie die spijt heeft van de gemaakte studiekeuze (*Bloemendetailhandel*, *Facilitaire dienstverlener* en *Toezicht en veiligheid*).

De vraag is of spijt van de keuze samenhangt met de arbeidsmarktrelevantie. Tabel 5.4 presenteert hiervoor de correlatie tussen het aandeel gediplomeerden van een beroepsopleiding dat achteraf gezien spijt van de gekozen opleiding heeft en onze indicatoren voor arbeidsmarktrelevantie zoals eerder in dit rapport gepresenteerd.

TABEL 5.4 Correlatie tussen spijt en indicatoren van arbeidsmarktrelevantie

	Werkloosheid	Verticale mismatch	Horizontale mismatch
Spijt	0,447**	0,444**	0,582**
	Slechte carrièreperspectieven	Goede carrièreperspectieven	
Spijt	0,590**	-0,450**	
	Tevreden met functie	Niet tevreden met functie	
Spijt	0,609**	-0,538	
	Slechte basis om te starten	Goede basis om te starten	
Spijt	0,499**	-0,387**	

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA / ** Significant verschillend van nul op 1% niveau.

In rij 1 van Tabel 5.4 zien we dat spijt van de studiekeuze op niveau van beroepsopleidingen achteraf inderdaad samenhangt met de arbeidsmarktkansen die de beroepsopleiding biedt. Een hoog aandeel jongeren dat anderhalf jaar later werkloos is of een mismatch in de aansluiting tussen opleiding en functie qua niveau of richting kent, is significant positief gecorreleerd met het aandeel dat spijt van de studiekeuze heeft. Nadere analyses laten zien dat de positieve correlaties tussen de aansluiting en de vraag of de gediplomeerden spijt van de gekozen opleiding hebben vooral beïnvloed worden door het hebben van een dubbele mismatch, dat wil zeggen een mismatch zowel qua verticale als qua horizontale aansluiting. Een pure verticale mismatch en een pure horizontale mismatch zijn minder een probleem. In het eerste geval (pure verticale mismatch) kunnen de gediplomeerden immers hun vakkennis, weliswaar op een lager niveau dan gewenst, nog steeds inzetten en in het tweede geval (pure horizontale mismatch) is hun vakkennis weliswaar van mindere waarde maar zien ze zich qua niveau wel goed opgeleid.

De rijen 3 tot en met 7 presenteren de correlaties tussen spijt en ander subjectieve oordelen. De correlaties zijn daarbij zoals verwacht: Een negatief oordeel over de gevonden functie (algemene tevredenheid of mate waarin functie carrièreperspectieven biedt) alsmede een negatief oordeel over de mate waarin de opleiding een basis bood om te starten op de arbeidsmarkt verhogen de kans dat de gediplomeerden achteraf bezien spijt hebben van de studiekeuze.

De resultaten in Tabel 5.4 bevestigen dat arbeidsmarktrelevantie terecht hoog op de politieke agenda staat. De vraag is echter hoe deze ook hoog op de prioriteitenlijst van 15-16 jarigen geplaatst kan worden (het moment waarop jongeren de studiekeuze voor een mbo niveau 2 opleiding maken) waarbij de arbeidsmarkt nog een ‘ver-van-mijn-bed-show’ lijkt te zijn en arbeidsmarktrelevantie een abstract begrip is.

5.4 Competenties

Opleidingen in het mbo zijn in principe georganiseerd rond een bepaald vak of beroep en daarom staat het aanleren van vakkennis als voorbereiding op de uitoe-

fening van een beroep in de regel ook centraal. Echter, jongeren die een opleiding in het mbo volgen verwerven niet alleen vakkennis maar ook generieke competenties. Deze generieke competenties zijn in de regel in verschillende beroepsdomeinen toepasbaar. De BVE-Monitor die aan de analyses in deze paragraaf ten gronde ligt, meet een breed spectrum aan generieke competenties. Respondenten worden gevraagd voor een 18-tal items aan te geven in hoeverre het item in de huidige functie vereist is en in welke mate zij dit item zelf bezitten. Beide antwoorden worden daarbij op een 5-punt Likert schaal gemeten. We volgen in dit rapport recent onderzoek (zie onder andere ROA, 2014 en ROA, 2014b) en groeperen de items in een viertal clusters van competenties met de volgende onderliggende items:

Vakkennis

- Vakkennis
- Toepassen van kennis en technieken in de praktijk

Persoonlijkheid

- Zelfstandigheid
- Initiatief, Creativiteit
- Aanpassingsvermogen
- Nauwkeurigheid, Zorgvuldigheid

Basis generieke competenties

- Schrijfvaardigheid
- Spreekvaardigheid

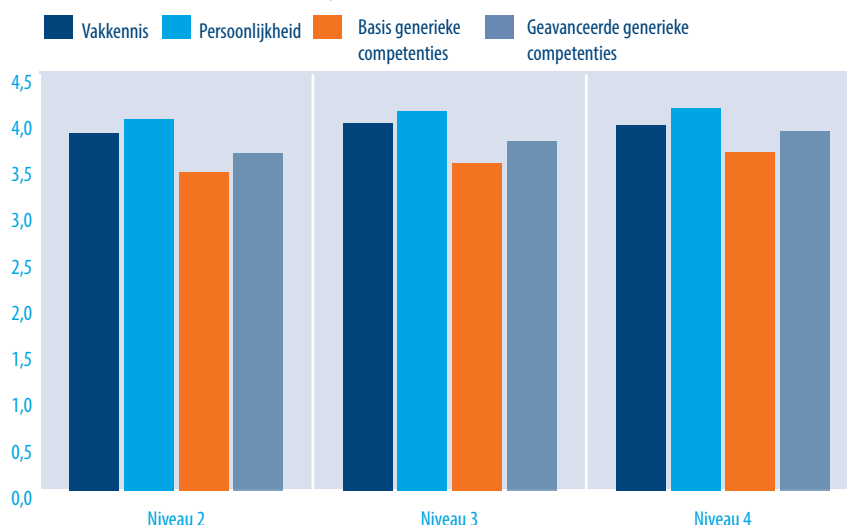
Geavanceerde generieke competenties

- Inzicht in informatie- & communicatietechnologie (incl. Computergebruik)
- Overdragen van kennis
- Plannen, coördineren, organiseren van activiteiten
- Contactuele vaardigheden
- Werken in teamverband/samenwerken

Om te beginnen laat Figuur 5.15 het gemiddeld op de arbeidsmarkt vereiste niveau van de 4 competentie clusters zien. Ter vergelijking presenteren we daarbij de resultaten op basis van het onderzoek onder de gediplomeerden van niveau 3 en 4. Voor alle 4 clusters geldt dat het vereiste niveau in de functies van de gediplomeerden van het mbo niveau 2 iets lager ligt dan bij de functies van de gediplomeerden van niveau 3 of 4. Verder is bij alle niveaus een vergelijkbaar patroon zichtbaar. De hoogst gevraagde competenties op de arbeidsmarkt zijn de *persoonlijkheid competenties*, gevolgd door de *vakkennis* en

de geavanceerde generiek competenties. Het laagst vereist niveau zien we bij alle drie onderscheiden niveaus bij de *basis generieke competenties*.

FIGUUR 5.15 Vereist niveau van competenties

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA. Competenties gemeten op 5-punt schaal

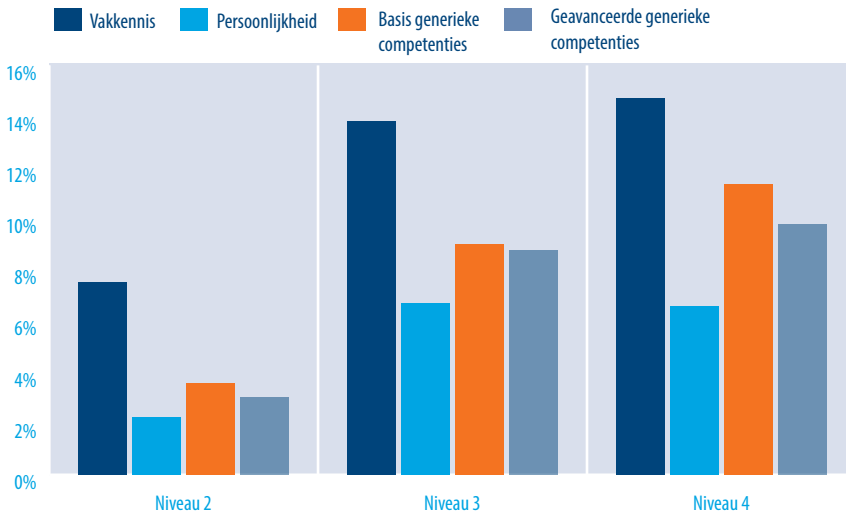
Het vereiste niveau aan competenties is naar verwachting relatief sterk afhankelijk van het domein waarin men werkzaam is. Dit geldt zeker voor de vakkennis dat de jongeren in de beroepsopleiding hebben opgedaan. Om te analyseren of de competenties dezelfde rol spelen bij de gediplomeerden van niveau 2 beroepsopleidingen dan bij niveau 3 of 4 beroepsopleidingen is het interessant om het vereiste niveau in relatie te zetten tot de vraag of de gediplomeerden een verticale match tussen opleiding en functie kennen (gegeven dat ze geen horizontale mismatch hebben) en het vereiste niveau in relatie te zetten tot de vraag of de gediplomeerden een horizontale match tussen opleiding en functie kennen (gegeven dat ze geen verticale mismatch hebben). Figuur 5.16 presenteert het procentuele verschil tussen het niveau dat binnen het eigen domein vereist is en het niveau dat in functies buiten het eigen niveau vereist is. Figuur 5.16 doet dit voor het verschil tussen een functie die wel bij het afgeronde opleidingsniveau past en een functie die onder het afgeronde opleidingsniveau past.

Figuur 5.15 bevestigt niet verrassend dat *vakkennis* inderdaad van groter belang is binnen het eigen domein dan in functies die qua richting niet goed aansluiten bij de gevolgde beroepsopleiding. Daarnaast is een tweede opvallend resultaat zichtbaar wat op een duidelijk verschil tussen de arbeidsmarkt van niveau 2 gediplomeerden en de arbeidsmarkt van niveau 3 (en in nog sterkere mate) niveau 4 gediplomeerden duidt. Het procentuele verschil tussen functies binnen het eigen domein en buiten het eigen

domein is bij niveau 3 en 4 gediplomeerden ongeveer 2 keer zo hoog als bij niveau 2 gediplomeerden. Dit geldt niet alleen voor de vereiste vakkennis maar ook voor de andere 3 competentie clusters. Het is belangrijk de lezer nog een keer erop te attenderen dat dit verschil niet wordt veroorzaakt door het feit dat jongeren welke buiten het eigen domein werkzaam zijn vaak ook onder het eigen niveau werkzaam zijn. Hiervoor is namelijk gecontroleerd.

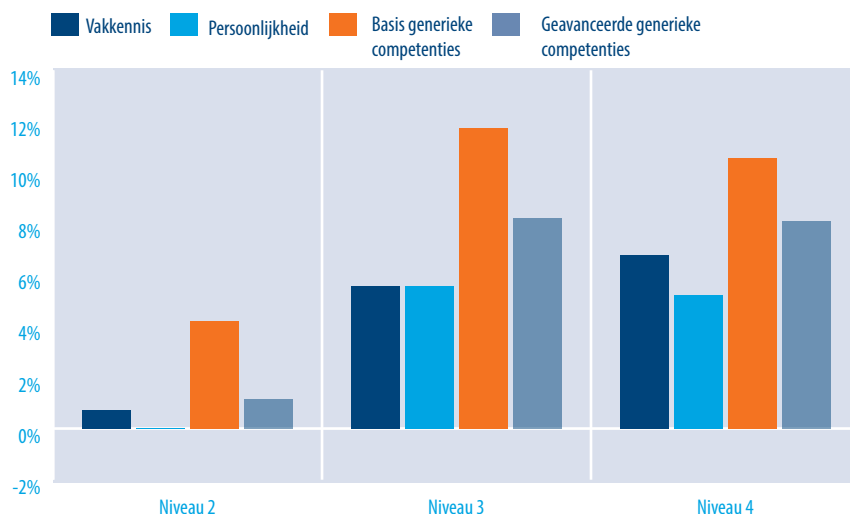
FIGUUR 5.16 Relatief belang van competenties in 'eigen domein' (%)

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

Het bovenstaande beeld wordt nog verstevigd als we naar Figuur 5.17 kijken waarin het procentuele verschil in vereiste competenties tussen functies op minimaal diploma-niveau en onder diplomaniveau wordt gepresenteerd. Met uitzondering van de *basis generieke competenties* zien we slechts marginale verschillen in de vereiste competenties bij niveau 2 gediplomeerden. Het beeld is duidelijk anders als we naar de arbeidsmarkt van de gediplomeerden op niveau 3 en 4 kijken. Daar geldt voor alle competenties dat in functies die ook inderdaad een diploma op niveau 3 of 4 vragen een minimaal 5% hoger niveau aan competenties is vereist.

FIGUUR 5.17 Relatief belang van competenties op 'eigen niveau' (%)

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

De analyses laten tot nu toe dan ook zien dat:

- Het op de arbeidsmarkt vereiste competentieniveau inderdaad stijgt naarmate het diplomaniveau stijgt;
- Dat, in tegenstelling tot de arbeidsmarkt op hoger niveaus, bij de functies van niveau 2 gediplomeerden geen relatie is tussen het vereiste niveau van de functie en het vereiste competentieniveau;
- Dat, vergelijkbaar met de arbeidsmarkt op hoger niveau, de vraag of de gediplomeerden van een niveau 2 beroepsopleiding de opgedane vakkennis kunnen aanwenden afhangt van de vraag of men in het eigen domein werkzaam is of niet.

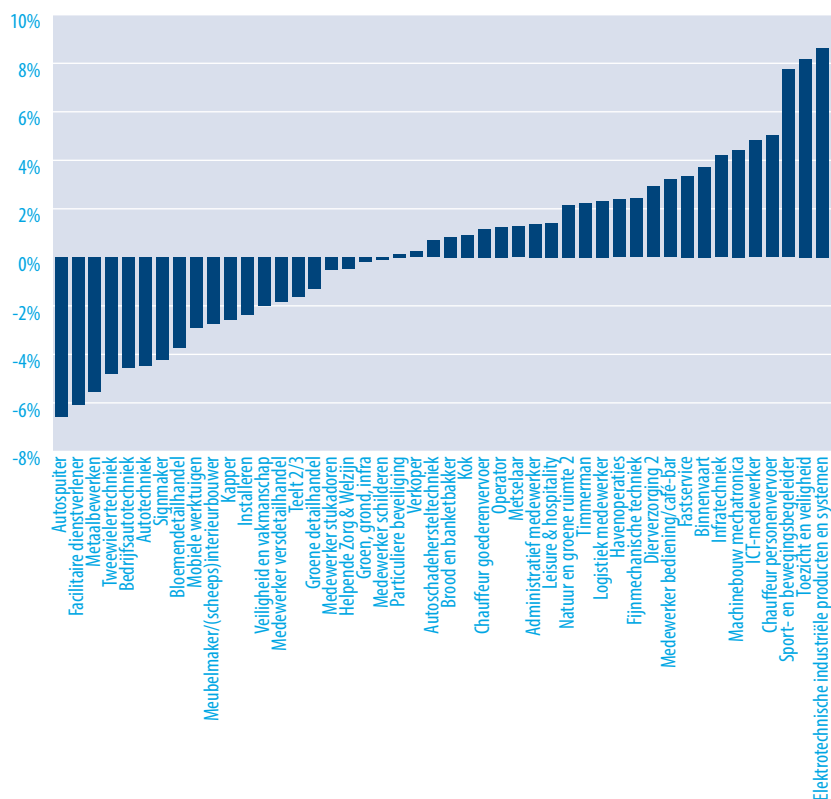
Als we navolgend kort op de competenties per beroepsopleiding te spreken komen, lijkt het dan, met uitzondering van de vakkennis, niet van groot belang om verder een onderscheid te maken tussen functies met verschillende aansluitingen qua niveau of richting met de gevolgde beroepsopleiding.

In plaats van het vereiste niveau of het eigen niveau van de gediplomeerden van een beroepsopleiding apart te bespreken, brengen we deze twee maatstaven direct bij elkaar en presenteren per beroepsopleiding de mismatch tussen het gemiddeld eigen niveau aan competenties en het gemiddeld vereiste niveau aan competenties. We drukken het verschil wederom direct in procenten (met als basis het eigen niveau aan competenties) uit. Een cijfer van +10% betekent dan dat gemiddeld de werkende gediplomeerden van een beroepsopleiding een 10% hoger eigen niveau aan competenties rapporteren dan het vereiste niveau en daarmee een surplus kennen. Een cijfer van -10% betekent dat ze gemiddeld 10% tekort schieten aan competenties. De vraag is natuur-

lijk of een tekort dan wel een overschot aan competenties als negatief gezien dient te worden. Eerder onderzoek onder hbo afgestudeerden liet zien dat een klein tekort aan competenties in de regel gepaard gaat met een licht hogere algemene tevredenheid wat de functie betreft en slechts een duidelijk tekort bij een aantal competenties tot een afname van de tevredenheid leidt. De reden hiervoor kan zijn dat een klein tekort aan competenties erop kan wijzen dat men in de gevonden functie uitgedaagd wordt en ook nog de mogelijkheid ziet om te groeien. Hiertegenover staat dat een surplus aan competenties een duidelijk negatief effect kent op de huidige baantevredenheid.

We starten met de 3 generieke competentieclusters, namelijk *Persoonlijkheid* (Figuur 5.18), *Basis generieke competenties* (Figuur 5.19) en *Geavanceerde generieke competenties* (Figuur 5.20). Een eerste vluchtige blik op de drie figuren laat zien dat wat de *Basis generieke competenties* betreft voor alle onderscheiden beroepsopleiding in de regel geldt dat het gemiddelde niveau aan eigen competenties welke de gediplomeerden rapporteren hoger is dan het niveau dat op de arbeidsmarkt volgens hen gevraagd wordt. Bij de twee andere competentieclusters is dit niet het geval en zijn beroepsopleidingen waarbij de werkende gemiddeld een tekort aan competenties rapporteren.

FIGUUR 5.18 Mismatch in persoonlijkheid competenties (in %)

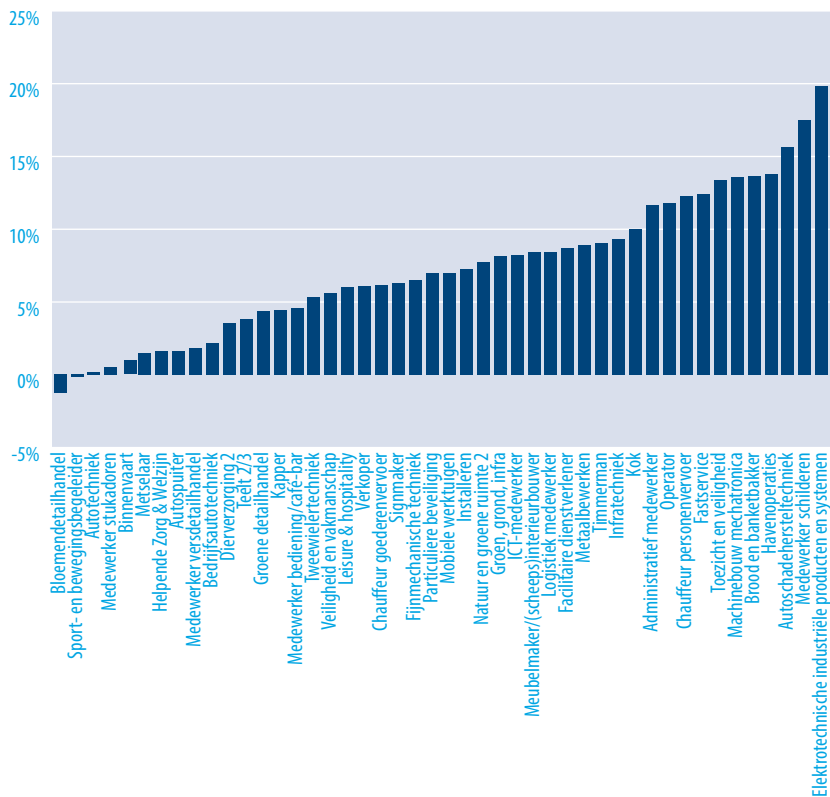
Bron: BVE-Monitor 2011-2015, ROA

De mismatches in *Persoonlijkheid competenties* variëren onder de onderscheiden beroepsopleidingen tussen een tekort van rond de 6% (*Autospuiter*) tot een overschot van zo'n 8% (*Elektrotechnische industriële producten en systemen*). Voor het grootste deel van de beroepsopleidingen zien we echter dat zij in een range zitten van -4% tot +4% en dat het erop lijkt dat volgens de gediplomeerden het eigen niveau sterk overeenkomt met het vereiste niveau.

De overschotten aan *Basis generieke competenties* (zie Figuur 5.19) zijn bij de meeste beroepsopleidingen beperkt tot maximaal 10%. Bij een 8 tal beroepsopleidingen variëren deze tussen de 10% en 15% en slechts bij een drietal beroepsopleidingen kennen de gediplomeerden gemiddeld een overschot van meer dan 15%. Vergelijkbaar met de mismatches in *Persoonlijkheid competenties* melden ook hier de gediplomeerden van de beroepsopleiding *Elektrotechnische industriële producten en systemen* het hoogste overschot. In het algemeen kan echter niet vastgesteld worden dat een relatief hoog overschot (tekort) in *Persoonlijkheid competenties* een op een gepaard gaat met een relatief

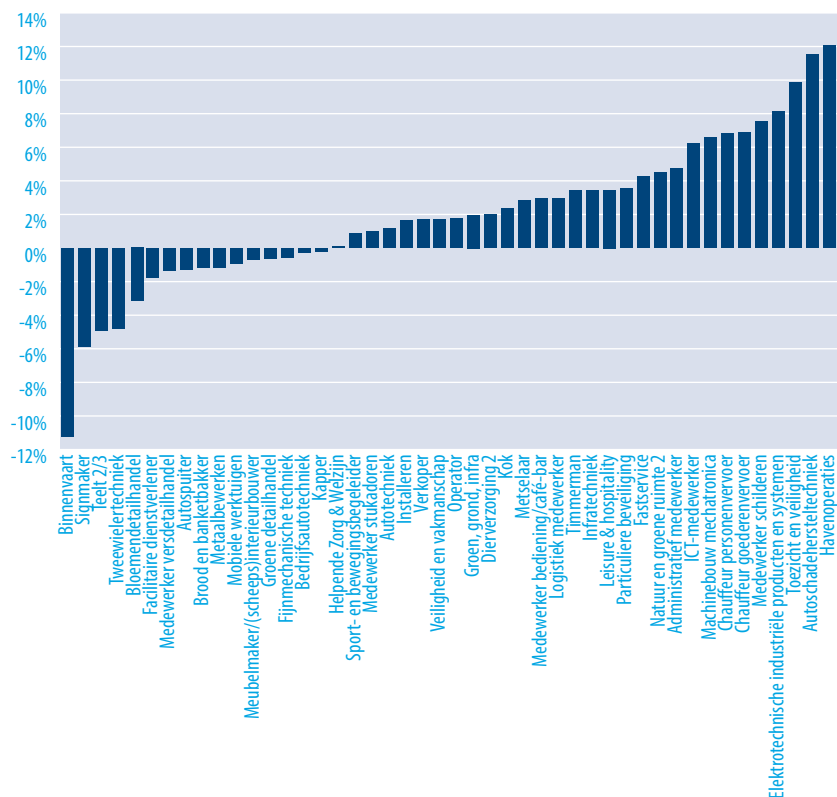
hoog overschot (tekort) in *Basis generieke competenties*. De correlatie tussen deze twee indicatoren is weliswaar positief maar met 0.4 niet sterk.

FIGUUR 5.19 Mismatch in basis generieke competenties (in %)

De correlatie tussen de mismatch in *Basis generieke competenties* en de mismatch in *Geavanceerde generieke competenties* is met 0.65 duidelijk positief. Maar ook hier geldt dat voor het grootste deel van de onderscheiden beroepsopleidingen de tekorten of overschotten zich in een relatief kleine range rondom de nullijn afspelen (zie Figuur 5.20). Bij slechts een drietal beroepsopleidingen, *Toezicht en veiligheid*, *Autoschadehersteltechniek* en *Havenoperaties* kennen de gediplomeerden gemiddeld een overschot van minimaal 10%. Aan de andere kant van het spectrum zien we dat met uitzondering van de beroepsopleiding *Binnenvaart* geen enkele beroepsopleiding een tekort hoger dan 6% kent.

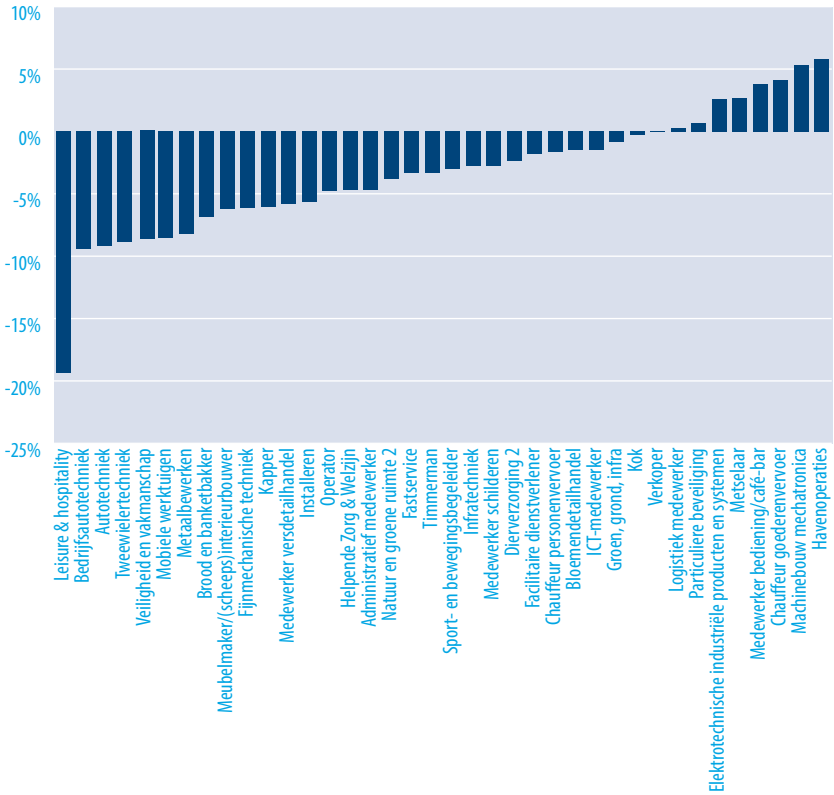
FIGUUR 5.20 Mismatch in geavanceerde generieke competenties (in %)

Tot slot laten we in Figuur 5.21 de eventuele tekorten of overschotten aan vakkennis zien. Aangezien we eerder hebben laten zien dat het vereiste niveau aan vakkennis sterk afhankelijk is van de vraag of men binnen het eigen domein werkzaam is of daarbuiten, presenteren we de cijfers alleen voor de werkende gediplomeerden die binnen het domein werkzaam zijn¹². Ook in Figuur 2.21 geldt dat het vereiste niveau in de meeste gevallen niet sterk van het eigen niveau afwijkt. De tekorten en overschotten spelen zich dan ook vaak in de range van -5% tot +5% af. De enige echte uitzondering is de beroepsopleiding *Leisure & hospitality*. De werkzame gediplomeerden van deze beroepsopleiding melden een tekort van bijna 20%.

¹² Door het buiten beschouwing laten van respondenten die buiten het eigen domein werkzaam zijn, valt het aantal werkende gediplomeerden voor een aantal beroepsopleidingen beneden de grens van 20 welke als minimumeis voor betrouwbare uitspraken gehandhaafd wordt in dit rapport. Deze beroepsopleidingen zijn dan ook niet in Figuur 5.20 opgenomen.

FIGUUR 5.21 Mismatch: Vakkennis (%) / Werkzaam binnen eigen domein

06

ARBEIDSMARKTRELEVANTIE VAN VERVOLGOPLEIDINGEN

64% van de gediplomeerden van een van de in dit rapport onderscheiden mbo niveau 2 beroepsopleidingen vervolgt in de eerste 4 jaar na behalen van het diploma zijn onderwijs carrière (zie Paragraaf 4). Bijna 40% van de gediplomeerden die in 2010-2011 het diploma behaalde heeft binnen deze periode zelfs al een diploma op niveau 3 of 4 behaald. Het is dan ook niet meer dan terecht om in een discussie over de arbeidsmarktrelevantie van mbo niveau 2 opleidingen kort stil te staan bij de arbeidsmarktperspectieven van de groep mbo niveau 2 gediplomeerden die doorstromen naar een hoger onderwijsniveau. We doen dit op basis van vijf centrale indicatoren¹³:

- De kans om werk voor minimaal 12 uur per week te vinden;
- De aansluiting tussen gevolgde opleiding en werk;
- Het oordeel van de werkenden wat de basis om te starten op de arbeidsmarkt betreft;
- De tevredenheid met de carrièreperspectieven in de huidige functie;
- De vraag of men achteraf gezien dezelfde opleiding wederom zou kiezen.

Voordat we op het niveau van beroepsopleidingen van mbo-niveau 3 en mbo-niveau 4 in meer detail op de arbeidsmarktrelevantie ingaan, presenteren Tabel 6.1 en Tabel 6.2 eerst op een hoger aggregatieniveau de uitkomsten van de in de beleidsmaatregel *Arbeidsmarktrelevantie* centrale indicatoren, namelijk werk voor minimaal 12 uur en werk op minimaal het eigen opleidingsniveau. In Paragraaf 4 is duidelijk naar voren gekomen dat het gros van de jongeren die voor een vervolgopleiding kiezen honkvast is wat het mbo domein betreft. Binnen het mbo domein wordt natuurlijk nogal tussen beroepsopleidingen gewisseld (deels gedwongen omdat beroepsopleidingen niet op alle niveaus aangeboden worden). Gezien deze honkvastheid, is het interessant om op het aggre-

¹³ Het is belangrijk om de lezer erop te attenderen dat de gepresenteerde cijfers niet gebaseerd zijn op de gediplomeerden die voorafgaand aan de mbo niveau 3 of 4 beroepsopleiding een mbo niveau 2 opleiding afgerond hebben maar op basis van alle gediplomeerden van een mbo niveau 3 of 4 opleiding onafhankelijk van hun voortraject. De BVE-Monitor laat niet toe om hierin een onderscheid te maken.

gationiveau van het mbo domein in eerste instantie de arbeidsmarktrelevantie van de 3 onderscheiden mbo niveaus te bespreken.¹⁴

TABEL 6.1 Werkloosheid per mbo domein

Domein	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
1 Bouw en Infra	3.9%	3.2%	3.7%
2 Afbouw, hout en onderhoud	5.9%	5.6%	7.0%
3 Techniek en procesindustrie	4.6%	1.8%	2.7%
4 Ambacht, laboratorium en gezondheidstechniek	n.a.	20.8%	7.2%
5 Media en vormgeving	14.8%	18.4%	17.7%
6 Informatie en communicatietechnologie	40.7%	31.5%	11.1%
7 Mobiliteit en voertuigen	2.2%	4.7%	1.6%
8 Transport, scheepvaart en logistiek	7.6%	3.7%	5.0%
9 Handel en ondernemerschap	18.7%	9.3%	9.7%
10 Economie en administratie	30.8%	19.0%	14.5%
11 Veiligheid en sport	12.8%	11.7%	14.1%
12 Uiterlijke verzorging	9.5%	7.6%	3.8%
13 Horeca en bakkerij	6.8%	4.7%	7.1%
14 Toerisme en recreatie	17.6%	15.6%	9.8%
15 Zorg en welzijn	22.9%	8.1%	7.3%
16 Voedsel, natuur en leefomgeving	11.6%	9.5%	11.0%

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

Tabel 6.1 laat per niveau en per domein de werkloosheid ongeveer anderhalf jaar na behalen van het diploma zien. Gediplomeerden van een hoger niveau kennen in het algemeen een kleinere kans op werkloosheid. Een duidelijk voorbeeld is het domein *Informatie en communicatietechnologie*. Onder niveau 2 gediplomeerden van dit domein is bijna 41% werkloos, terwijl dit onder de gediplomeerden van niveau 3 32% is en onder de gediplomeerden van niveau 4 11%. Dit bevestigt nogmaals het belang van de doorstroomrelevantie van de beroepsopleiding *ICT Medewerker* op niveau 2 zoals eerder in dit rapport besproken. Tegelijkertijd laten deze cijfers ook zien dat niveau 2 gediplomeerden niet afkomstig van dit domein in veel gevallen hun arbeidsmarktkansen niet kunnen verhogen door te wisselen naar een vervolgopleiding in het domein *Informatie en communicatietechnologie*. Een vergelijkbaar verhaal zien we in het domein *Economie en administratie*. Ook hier kunnen mbo niveau 2 gediplomeerden hun arbeidsmarktkansen verhogen door binnen dit domein door te stromen, maar biedt dit domein vaak geen verbetering voor doorstromers uit andere domeinen. Voor het domein *Media en Vormgeving* is de situatie deels zelfs andersom. Dit domein biedt op niveau 3 en 4 zelfs nog slechtere arbeidsmarktkansen dan voor de gediplomeerden uit dit domein met een niveau 2 diploma.

¹⁴ Bij de gediplomeerden van het mbo niveau 2 is wederom geselecteerd op respondenten afkomstig van de in de eerder paragrafen onderscheiden beroepsopleidingen die op moment van enquête jonger dan 31 jaar zijn. Bij de gediplomeerden van de mbo niveau 3 en 4 is de leeftijdsgrens verhoogd op maximaal 34 jaar en is de beperking wat de beroepsopleidingen betreft weggelaten.

TABEL 6.2 Werkzaam op minimaal eigen niveau per mbo domein

Domein	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
1 Bouw en Infra	65.5%	59.1%	74.6%
2 Afbouw, hout en onderhoud	66.9%	52.1%	69.1%
3 Techniek en procesindustrie	77.7%	67.7%	80.7%
4 Ambacht, laboratorium en gezondheidstechniek		71.3%	88.8%
5 Media en vormgeving	56.4%	71.6%	73.2%
6 Informatie en communicatietechnologie	55.9%	60.2%	85.4%
7 Mobiliteit en voertuigen	74.6%	62.0%	74.5%
8 Transport, scheepvaart en logistiek	71.7%	55.3%	81.8%
9 Handel en ondernemerschap	50.7%	57.7%	63.7%
10 Economie en administratie	58.5%	66.9%	76.8%
11 Veiligheid en sport	62.7%	53.2%	72.8%
12 Uiterlijke verzorging	78.9%	63.2%	78.5%
13 Horeca en bakkerij	63.5%	67.2%	72.2%
14 Toerisme en recreatie	55.2%	58.2%	67.7%
15 Zorg en welzijn	74.8%	83.0%	88.2%
16 Voedsel, natuur en leefomgeving	69.2%	60.4%	73.1%

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA.

Terwijl een diploma op mbo niveau 3 voor de doorstromers van mbo niveau 2 niet per definitie de kans verhoogd om op een hoger niveau werk te vinden (zie Tabel 6.2) geldt dit in de regel wel voor een diploma op mbo niveau 4. De uitzondering is het domein *Uiterlijke verzorging* waar op niveau 2 al 79% werk op minimaal het eigen niveau vindt en dit voor eenzelfde percentage geldt onder de werkende gediplomeerden van niveau 4. Voor het domein *Informatie en communicatietechnologie* zijn de cijfers wederom eenduidig: Vindt op niveau 2 net iets meer dan de helft van de werkende gediplomeerden een functie waarvoor minimaal een niveau 2 diploma vereist is, onder de gediplomeerden van het niveau 4 zien we dat 85% op minimaal niveau 4 werkzaam is. Terwijl voor een vervolg op mbo niveau 4 de arbeidsmarktkansen wat deze indicator betreft daarmee duidelijk toenemen, is het verhaal voor degenen die een vervolgdiploma behalen op niveau 3 minder eenduidig. Bij een groot aantal van de onderscheiden domeinen dient men ermee rekening te houden dat minder dan 60% ook echt werk op niveau 3 vinden. Een vervolg op niveau 3 lijkt dan ook, tenminste in de afgelopen jaren, de arbeidsmarktkansen niet per definitie verhoogd te hebben.

6.1 Kans op werk: mbo niveau 3 en 4 beroepsopleidingen

In het bovenstaande stuk is naar voren gekomen dat op het niveau van mbo domein een diploma op niveau 3 of 4 in de regel een hogere kans op werk van minimaal 12 uur per week biedt dan een diploma op niveau 2. Maar ook hier geldt dat er verschillen te vinden zijn als we in meer detail naar beroepsopleidingen kijken. Om deze verschillen duidelijk te maken is ervoor gekozen om, vergelijkbaar met onze analyses op mbo niveau 2, beroepsopleidingen op de hogere niveaus te analyseren voor de periode 2011-2015. Om betrouwbare uitspraken te doen is wederom ervoor gekozen om alleen beroepsopleidingen te presenteren die minimaal 20 respondenten in de BVE-Monitor kennen. Op basis van de beschikbare data kunnen daarmee uitspraken over 50 mbo niveau 3 beroepsopleidingen en 74 mbo niveau 4 beroepsopleidingen gedaan worden¹⁵. Figuur 6.1 presenteert de werkloosheid voor de mbo niveau 3 beroepsopleidingen en Figuur 6.2 doet dit voor de mbo niveau 4 beroepsopleidingen.

Figuur 6.1 en Figuur 6.2 laten zien dat ook op mbo niveau 3 en 4 in de periode 2011-2015 duidelijke verschillen te vinden zijn tussen beroepsopleidingen wat de kans betreft om anderhalf jaar na behalen van het diploma werk voor minimaal 12 uur te vinden. Focussen we op de groep beroepsopleidingen waarvan de gediplomeerden minimaal een werkloosheidspercentage van 20% kennen, dan zien we dat dit op niveau 3 een vijftal beroepsopleidingen betreft (*Reizen, Financiële beroepen, Laboratoriummedewerker, DTP-er en ICT-medewerker*) en op mbo niveau 4 een viertal beroepsopleidingen betreft (*Gezelschapsdierbranche, Applicatie- en mediaontwikkeling, Mediavormgever, Sociaalmaatschappelijk dienstverlener en Productie coördinator fashion*). Op niveau 3 komt daarnaast nog de beroepsopleiding *Recreatiedieren* op afgerond 20% werkloosheid en op niveau 4 geldt dit voor de beroepsopleiding *Medewerker personeel en arbeid*. Gezien onze focus op niveau 2 beroepsopleidingen zijn vooral een drietal van deze beroepsopleidingen uitermate belangrijk, namelijk *Financiële beroepen, ICT-medewerker* en *Recreatiedieren*:

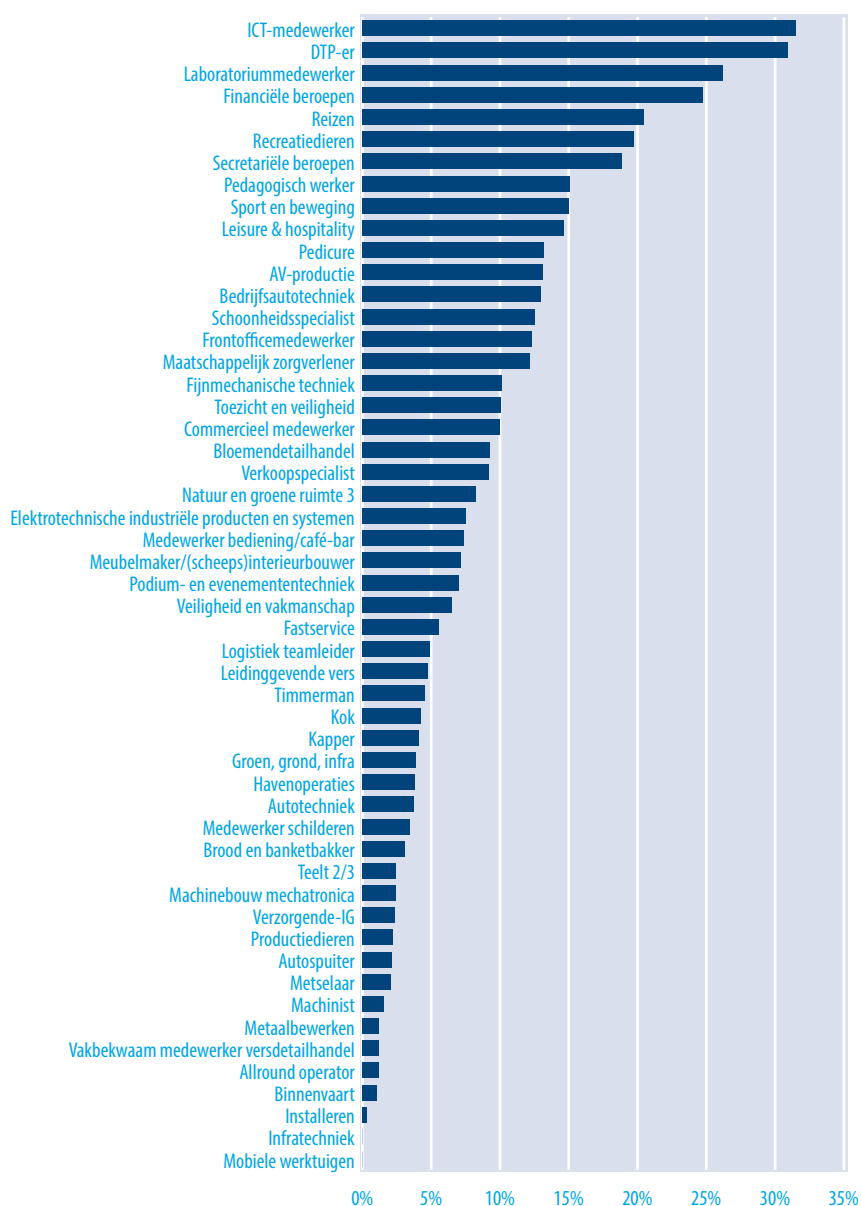
- Bijna een op de drie doorlerende gediplomeerden van de mbo niveau 2 beroepsopleiding *Administratieve medewerker* behaalt een diploma in de beroepsopleiding *Financiële beroepen*. Terwijl onder de gediplomeerden van de beroepsopleiding *Administratieve medewerker* de werkloosheid bij 31% ligt, is deze bij de gediplomeerden van de mbo niveau 3 beroepsopleiding *Financiële beroepen* met 25% op niveau 3 slechts marginaal lager. De werkloosheid onder de mbo niveau 4 gediplomeerden van de beroepsopleiding *Financiële beroepen* ligt met 16% weliswaar lager, maar nog steeds op een relatief hoog niveau.
- 56% van de doorlerende gediplomeerden van de mbo niveau 2 beroepsopleiding *ICT-medewerker* haalt een *ICT-medewerker* diploma op een hoger niveau. Met 32%

¹⁵ In totaal onderscheiden we 106 beroepsopleidingen. 18 van de 106 beroepsopleidingen worden zowel op niveau 3 als op niveau 4 aangeboden. 97% van alle mbo niveau 3 of 4 respondenten jonger dan 35 jaar in de BVE-Monitor zijn afkomstig van de geselecteerde beroepsopleidingen.

werkloosheid biedt echter een *ICT-medewerker* diploma op niveau 3 zeker nog steeds geen sterke kansen op de arbeidsmarkt.

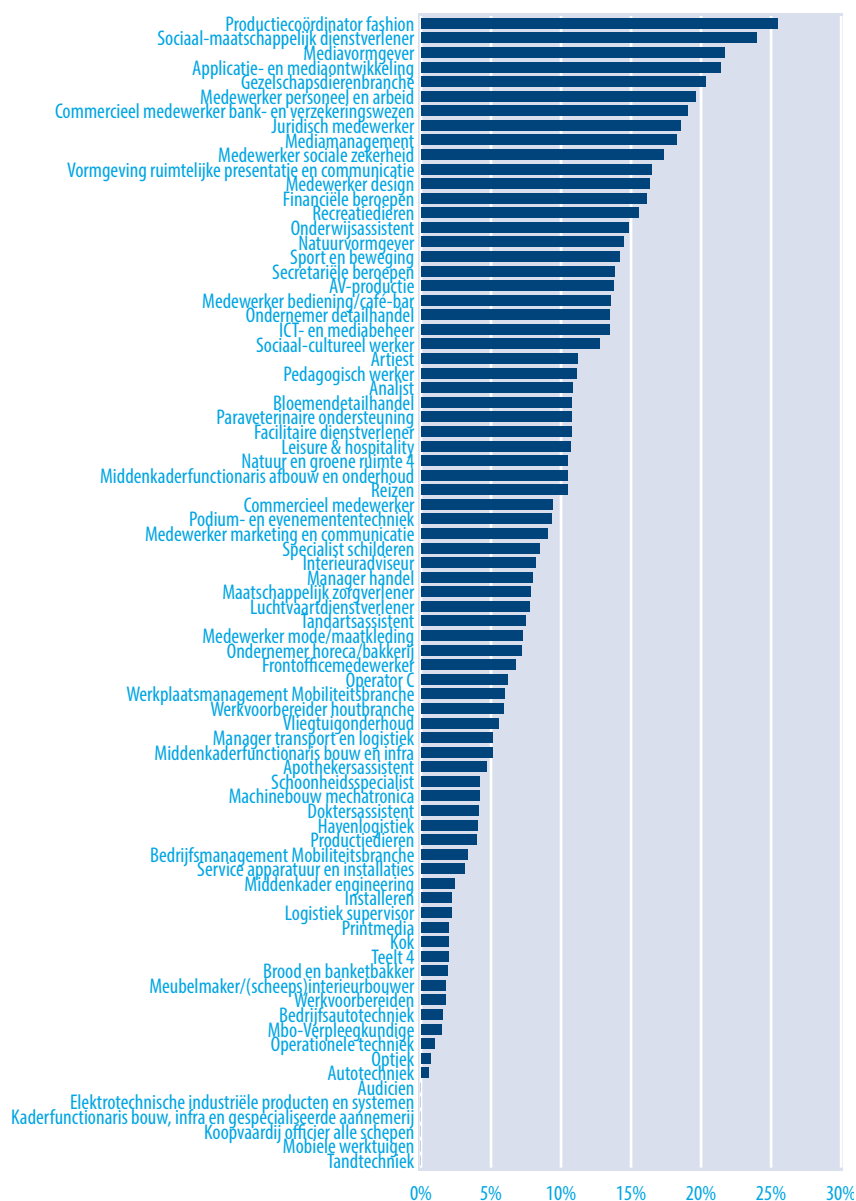
- De beroepsopleiding *Recreatiedieren* is de meest gekozen vervolgopleiding onder de gediplomeerden van de mbo niveau 2 beroepsopleiding *Diervverzorging 2*. Ook hier geldt dat de kans op werk weliswaar door het volgen van deze vervolgopleiding verhoogd wordt (de werkloosheid onder de gediplomeerden *Diervverzorging 2* is 28% terwijl deze onder de gediplomeerden van de beroepsopleiding *Recreatiedieren* 20% is) maar nog steeds op een hoog niveau ligt.

FIGUUR 6.1 Werkloosheid per mbo niveau 3 beroepsopleiding

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

FIGUUR 6.2 Werkloosheid per mbo niveau 4 beroepsopleiding

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

6.2 Aansluiting opleiding-functie: mbo niveau 3 en 4 beroepsopleidingen

In Paragraaf 5 is op basis van de analyse onder mbo niveau 2 beroepsopleidingen vastgesteld dat, zeker wat de verticale aansluiting betreft, op beroepsopleidingsniveau geen sterke relatie te vinden is tussen het aandeel dat werk voor minimaal 12 uur per week vindt en het aandeel dat een goede aansluiting kent. Figuur 6.3 en Figuur 6.4 presenteert de situatie voor de mbo beroepsopleidingen op niveau 3 en 4.

De beroepsopleidingen die volgens de beleidsmaatregel *Arbeidsmarktrelevantie* niet aan de minimumgrens (50% werkzaam op minimaal eigen niveau) voldoen, omvat onder de onderscheiden beroepsopleidingen een tiental mbo niveau 3 beroepsopleidingen en 1 mbo niveau 4 beroepsopleiding. Ter vergelijking, onder de mbo niveau 2 beroepsopleidingen omvatte deze groep een vijftal beroepsopleidingen. Tabel 6.3 presenteert voor deze 11 beroepsopleidingen de aansluiting in detail.

TABEL 6.3 Aansluiting beroepsopleiding – functie

		Kerndomein	Horizontale mismatch	Verticale mismatch	Dubbele mismatch
Bedrijfsautotechniek	Niveau 3	48,7%		43,2%	8,2%
Sport en beweging	Niveau 3	33,5%	14,8%	18,0%	33,7%
Logistiek teamleider	Niveau 3	44,1%	3,6%	34,4%	17,9%
Leisure & hospitality	Niveau 3	23,8%	22,4%	2,9%	50,8%
Recreatiedieren	Niveau 3	29,8%	15,9%	7,1%	47,2%
Binnenvaart	Niveau 3	44,4%	,6%	36,1%	18,8%
Veiligheid en vakmanschap	Niveau 3	29,8%	14,7%	29,5%	26,0%
Medewerker schilderen	Niveau 3	22,9%	15,3%	26,4%	35,3%
Leidinggevende vers	Niveau 3	29,5%		41,4%	29,1%
Metselaar	Niveau 3	21,3%		50,5%	28,2%
Artiest	Niveau 4	34,8%	13,9%	11,9%	39,4%

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

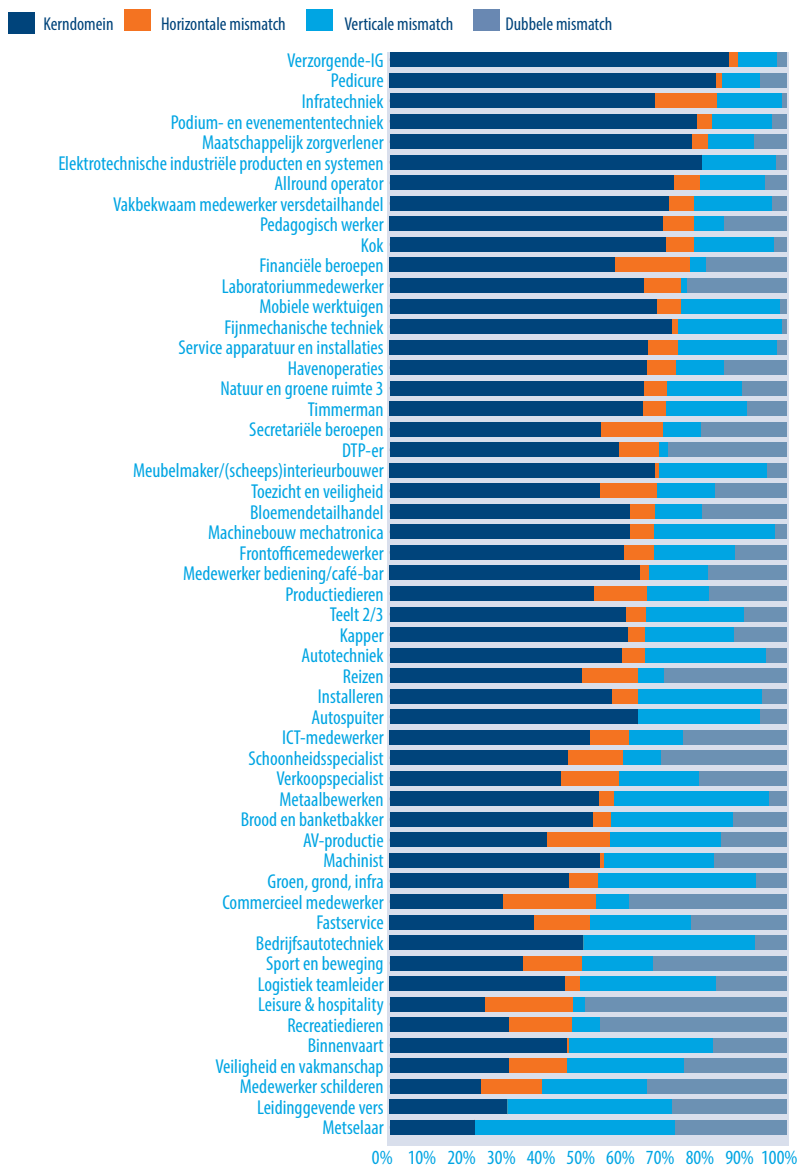
In het kader van dit rapport is het wederom interessant om de hier gepresenteerde cijfers vooral in de context van mogelijke vervolgstudies voor mbo niveau 2 gediplomeerden te bezien. 7 van de 10 in Tabel 6.3 gepresenteerde beroepsopleidingen zijn belangrijke vervolgopleidingen voor mbo niveau 2 gediplomeerden.

- Driekwart van de gediplomeerden van de mbo niveau 2 beroepsopleiding *Bedrijfsautotechniek* die doorleren behalen een hoger diploma wederom in dezelfde beroepsopleiding. Aangezien van de mbo niveau 3 gediplomeerden van de beroepsopleiding *Bedrijfsautotechniek* minder dan de helft van de werkende een functie op minimaal niveau 3 bemachtigd, is de kans groot dat de groep mbo niveau 2-ers die doorstudeert qua niveau van het werk niet rechtstreeks beter af is dan de groep die dat niet heeft gedaan. Immers, van de tweede groep heeft 85% van de werkzame beroepsbevolking een functie op minimaal mbo niveau 2.

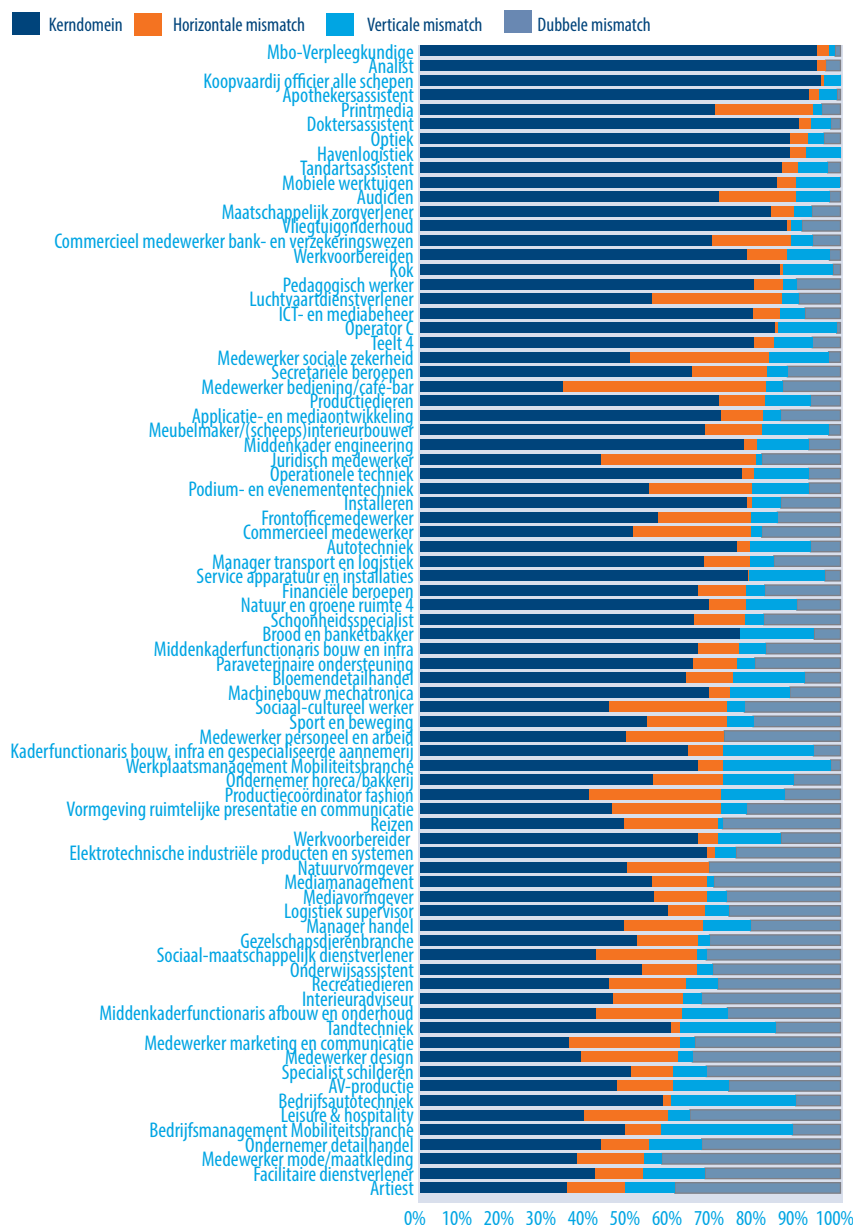
- Sport en beweging is voor bijna 60% van de gediplomeerden *Sport- en bewegingsbegeleider niveau 2* het vervolgdiploma. Ook hier geldt dat het niveau van het werk door het hogere diploma vaak niet direct verbeterd zal worden: een op de twee komt in een functie terecht waarvoor een diploma op niveau 3 niet vereist is en een op de drie werkt onder het niveau en tegelijkertijd buiten het eigen domein. Terwijl onder de mbo niveau 2 gediplomeerden zo'n 44% in het kerndomein werkzaam is, is dit onder de gediplomeerden van het niveau 3 'slechts' een op de drie.
- Bijna 40% van de mbo niveau 2 gediplomeerden *Logistiek medewerker* die verder gaan leren rondt in hierna de beroepsopleiding *Logistiek teamleider* af. Ook hier geldt dat minder dan 50% van de gediplomeerden van het mbo niveau 3 werkzaam zijn op mbo niveau 3. Een op de drie werkzame kent een pure verticale mismatch en zal daarmee naar verwachting in een functie terecht zijn gekomen die hij ook met de beroepsopleiding *Logistiek medewerker* had kunnen vervullen.
- De beroepsopleiding *Recreatiedieren* is de enige van de 11 gepresenteerde beroepsopleidingen die ook al wat de werkloosheid betrof problematisch scoorde. 47% van de werkzame gediplomeerden is anderhalf jaar later terug te vinden in een functie die zowel qua niveau als qua richting niet aansluit bij de gevolgde beroepsopleiding. Het is dan ook de vraag of de relatief grote groep gediplomeerden van de mbo niveau 2 beroepsopleiding *Dierv verzorging* die de beroepsopleiding *Recreatiedieren* succesvol afrond hun arbeidsmarktperspectief zien verbeteren.
- Niet verrassend is *Binnenvaart* met grote afstand de belangrijkste vervolgopleiding van de beroepsopleiding *Binnenvaart* op niveau 2. De cijfers in Tabel 6.3 (in vergelijking met de eerdere cijfers voor de gediplomeerden van niveau 2) geven echter niet direct een positief beeld wat betreft een eventuele verbetering in de arbeidsmarktkansen op de korte termijn. Volgens Tabel 6.3 is 55% van de werkzame gediplomeerden in een functie terecht gekomen die geen niveau 3 diploma vereist. Vergelijkbaar met de gediplomeerden die rechtstreeks naar het behalen van het niveau 2 diploma opgaan, zien we dat niveau 3 gediplomeerden wel relatief vaak in het eigen beroepsdomein terecht komen.
- De gediplomeerden van de beroepsopleidingen *Metselaar* en *Medewerker schilderen* stromen in zo'n 4 van de 5 gevallen door binnen dezelfde beroepsopleiding. Ook voor deze twee groepen geldt dat op moment dat ze werk vinden, dit vaak een diploma op niveau 2 of lager vereist en ze daarmee qua aansluiting niet per se vooruit gaan.

FIGUUR 6.3 Aansluiting beroepsopleiding – functie: mbo niveau 3

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

FIGUUR 6.4 Aansluiting beroepsopleiding – functie: mbo niveau 4

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

6.3 Voorbereiding op arbeidsmarkt en carrièreperspectieven

Tot zover hebben de analyses in deze paragraaf laten zien dat de vervolgopleidingen die de gediplomeerden van mbo niveau 2 kunnen kiezen qua arbeidsmarktrelevantie nogal verschillen. Vooral beroepsopleidingen in de sectoren Techniek en Gezondheidszorg op niveau 3 en 4 kunnen een duidelijke verbetering in de arbeidsmarktkansen van mbo niveau 2 gediplomeerden bieden. Voor de gediplomeerden van de technische- en de gezondheidszorgopleidingen op niveau 2 is doorstroom binnen de sector dan ook in de regel verstandig. Voor de gediplomeerden van de andere mbo niveau 2 sectoren is het belangrijk bij doorstroom binnen de sector goed te kijken naar de arbeidsmarktkansen die potentiële vervolgopleidingen bieden. Daarnaast is het zeker verstandig om ook een switch richting de sector Techniek of de sector Gezondheidszorg te overleggen.

Zoals echter ook in Paragraaf 5 al aan de orde is gekomen, is het niet verstandig om arbeidsmarktrelevantie smal, dat wil zeggen alleen op basis van werk vinden en werk op niveau vinden, te definiëren. Navolgend staan we dan ook bij een tweetal aanvullende indicatoren stil, namelijk de basis die de beroepsopleiding volgens de werkende gediplomeerden biedt om te starten op de arbeidsmarkt en de tevredenheid van de werkzame gediplomeerden wat de carrièreperspectieven betreft. Terwijl de eerste indicator een aanvulling is wat de korte termijn waarde van een beroepsopleiding tijdens de transitie tussen onderwijs en arbeidsmarkt betreft¹⁶, geeft de tweede indicator indicatief inzicht in wat de toekomstkansen binnen de gevonden functie zijn. We beperken ons wat de discussie betreft hierbij op een selectie van beroepsopleidingen op niveau 3 en 4. Het volledige overzicht van de resultaten is te vinden in de Statistische Bijlage.

Tabel 6.4 laat voor niveau 3 en niveau 4 de 10 beroepsopleiding zien welke volgens de werkende gediplomeerden de beste basis bieden om te starten op de arbeidsmarkt en de 10 beroepsopleidingen welke de minst goede basis bieden. De top 10 beroepsopleidingen zijn daarbij geselecteerd op het aandeel werkzame gediplomeerden dat van mening is dat de beroepsopleiding in sterke mate een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt. Op niveau 3 betreft dit beroepsopleidingen waarbij minimaal 65% van de werkzame gediplomeerden van mening is dat de beroepsopleiding in sterke mate een goede basis biedt. Bij niveau 4 beroepsopleidingen ligt het minimumaandeel om bij de top 10 te behoren zelfs bij 69%. De Bottom 10 beroepsopleidingen zijn geselecteerd op het aandeel werkzame gediplomeerden dat van mening is dat de beroepsopleiding (helemaal) niet een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt. Op niveau 3 betreft die beroepsopleidingen waarvan minimaal 25% van de werkzame gediplomeerden dit oordeel geeft. Op niveau 4 ligt bij de Bottom 10 beroepsopleidingen dit aandeel zelfs minimaal bij 40%.

¹⁶ De correlatie tussen het aandeel dat van mening is dat de beroepsopleiding in sterke mate een goede basis biedt en het aandeel dat werkloos is, is zowel op niveau 4 als op niveau 3 rond de -0.64 en significant verschillend van nul.

TABEL 6.4 Basis om te starten op de arbeidsmarkt

Niveau 3		Niveau 4	
Top 10	Bottom 10	Top 10	Bottom 10
Allround operator	Toezicht en veiligheid	Kok	Medewerker bediening/café-bar
Meubelmaker/(scheeps) interieurbouwer	Frontofficemedewerker	Havenlogistiek	Onderwijsassistent
Vakbekwaam medewerker versdetailhandel	Veiligheid en vakmanschap	Operationele techniek	AV-productie
Mobiele werktuigen	Schoonheidsspecialist	Operator C	Medewerker marketing en communicatie
Binnenvaart	Sport en beweging	Werkplaatsmanagement Mobiliteitsbranche	Applicatie- en mediaontwikkeling
Autospuiter	Leisure & hospitality	Koopvaardig officier alle schepen	Medewerker design
Verzorgende-IG	Recreatiedieren	Apothekersassistent	Artiest
Service apparatuur en installaties	Podium- en evenemententechniek	Mbo-Verpleegkundige	Medewerker mode/maatkleding
Pedicure	Laboratoriummedewerker	Tandartsassistent	Sociaal-maatschappelijk dienstverlener
Machinist	AV-productie	Audicien	Productiecoördinator fashion

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

Niet verrassend komen we bij de bottom 10 een aantal beroepsopleidingen tegen die eerder al een problematische situatie lieten zien. Dit zijn bijvoorbeeld de beroepsopleidingen *Recreatiedieren*, *Sport en beweging* of *Artiest*. Het lijstje met de beroepsopleidingen die goed scoren op dit onderdeel kent vooral beroepsopleidingen uit de sectoren Techniek en Gezondheidszorg. Een opvallende is de beroepsopleiding *Binnenvaart* op niveau 3. Ondanks dat de werkzame gediplomeerden van deze beroepsopleiding vaak een functie op een lager niveau dienen te accepteren zijn ze vaak tevreden wat de basis betreft om te starten op de arbeidsmarkt (70% van de werkzame gediplomeerden is van mening dat de beroepsopleiding een (heel) goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt). Dit hangt naar verwachting samen met het feit dat zij, ondanks dat ze vaak onder hun niveau werkzaam zijn, wel binnen het eigen domein een functie vinden.

Starten op de arbeidsmarkt is de eerste stap. Een verder carrière opbouwen de tweede. Om een indicatie te geven in hoeverre dit mogelijk is, is aan de werkzame gediplomeerden in het kader van de BVE-Monitor gevraagd hoe ze de carrièreperspectieven in de huidige functie inschatten. Gemiddeld schat een op de twee werkzame gediplomeerden van de op niveau 3 en 4 onderscheiden beroepsopleidingen de carrièreperspectieven als (heel) goed in. Bijna een op de vier is van mening dat de huidige functie (heel) weinig carrièreperspectieven biedt. De rest is wat het oordeel betreft neutraal. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met de oordelen van de werkzame mbo niveau 2 gediplomeerden. Ook hier leggen we de focus weer op de top en bottom 10 beroepsopleidingen per niveau¹⁷ (zie Tabel 6.5). De top 10 zijn daarbij beroepsopleidingen waarvan

¹⁷ Voor een volledige overzicht wat deze indicator betreft, zie Statistische Bijlage.

minimaal 67% van de werkzame gediplomeerden van mening is dat de huidige functie goede carrièreperspectieven biedt. De bottom 10 omvatten daarbij beroepsopleidingen waarvan minimaal 29% (niveau 3) en 34% (niveau 4) van de werkzame gediplomeerden van mening is dat de huidige functie nauwelijks carrièreperspectieven biedt. Wederom opvallend is het positieve oordeel dat de werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding *Binnenvaart* op niveau 3 geven. Met 89% kent deze beroepsopleiding namelijk het hoogste aandeel werkzame gediplomeerden op niveau 3 die de carrièreperspectieven (heel) hoog inschatten.

TABEL 6.5 Carrièreperspectieven

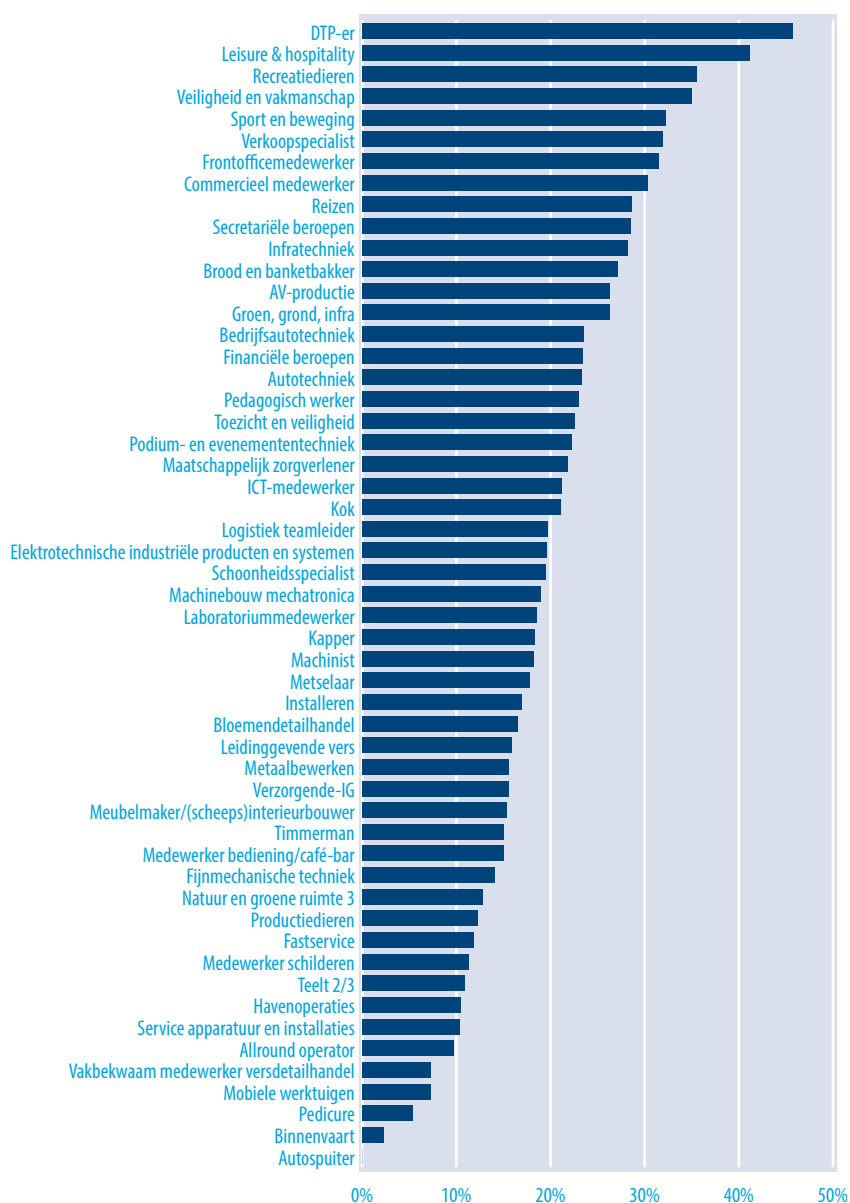
Niveau 3		Niveau 4	
Top 10	Bottom 10	Top 10	Bottom 10
Binnenvaart	Metselaar	Koopvaardij officier alle schepen	Reizen
Leidinggevende vers	Secretariële beroepen	Operator C	Paraveterinaire ondersteuning
Vakbekwaam medewerker versdetailhandel	Bloemendetailhandel	Havenlogistiek	AV-productie
Veiligheid en vakmanschap	Leisure & hospitality	Kok	Luchtvaartdienstverlener
Infratechniek	Fijnmechanische techniek	Werkvoorbereiden	Brood en banketbakker
Machinebouw mechatronica	Pedagogisch werker	Mobiele werktuigen	Medewerker design
Kok	DTP-er	Optiek	Onderwijsassistent
Machinist	Frontofficemedewerker	Operationele techniek	Medewerker sociale zekerheid
Teelt 2/3	Recreatiedieren	Mbo-Verpleegkundige	Productiecoördinator fashion
Pedicure	Medewerker schilderen	Middenkader engineering	Medewerker mode/maatkleding

6.4 Spijt van de gekozen beroepsopleiding

Tot slot van deze paragraaf staan we stil bij de vraag in hoeverre de gediplomeerden van mbo niveau 3 en mbo niveau 4 achteraf gezien spijt van de studiekeuze hebben. In Paragraaf 5 hebben we al laten zien dat spijt achteraf sterk gecorreleerd is met verschillende indicatoren wat de arbeidsmarktintrede betreft. Deze indicator biedt dan ook een goed samenvattend beeld. Vergelijkbaar met de uitkomsten onder beroepsopleidingen op niveau 2 vinden we ook bij de beroepsopleidingen op niveau 3 en 4 een grote range wat de antwoorden betreft op de vraag of men achteraf gezien wederom dezelfde opleiding zou kiezen (zie Figuur 6.5 en Figuur 6.6). Zo heeft geen enkele respondent van de mbo niveau 3 beroepsopleiding *Autospuiter* achteraf gezien spijt van de gekozen opleiding en ligt het aandeel dat spijt heeft bij de beroepsopleidingen *Allround operator*, *Vakbekwaam medewerker versdetailhandel*, *Mobiele werktuigen*, *Pedicure* en *Binnenvaart* onder de 10%. Hiertegenover staat dat bij de mbo niveau 3 beroepsopleidingen *DTP-er*, *Leisure & Hospitality*, *Recreatiedieren* en *Veiligheid & vakmanschap* minimaal een op de drie gediplomeerden achteraf gezien spijt heeft.

Op niveau 4 zien we dat minder dan 10% spijt kent bij de beroepsopleidingen *Specialist schilderen*, *Doktersassistent*, *Operator C*, *MBO-Verpleegkundige*, *Kaderfunctionaris bouw, infra en gespecialiseerde aannemerij*, *Audicien*, *Kok* en *Mobiele werktuigen*. Aan de ander kant zien we dat bij niet minder dan 13 van de 79 op mbo niveau 4 onderscheiden beroepsopleidingen minimaal een op de drie gediplomeerde achteraf bezien spijt van de studiekeuze heeft. Het betreft de beroepsopleidingen *Natuurvormgever*, *Interieuradviseur*, *Sociaal-cultureel werker*, *Luchtvaartdienstverlener*, *Medewerker design*, *Elektronische industriële producten en system*, *Leisure & hospitality*, *Mediamanagement*, *Medewerker bediening/café-bar*, *Recreatiedieren Facilitaire dienstverlener* en *Productie coördinator fashion*.

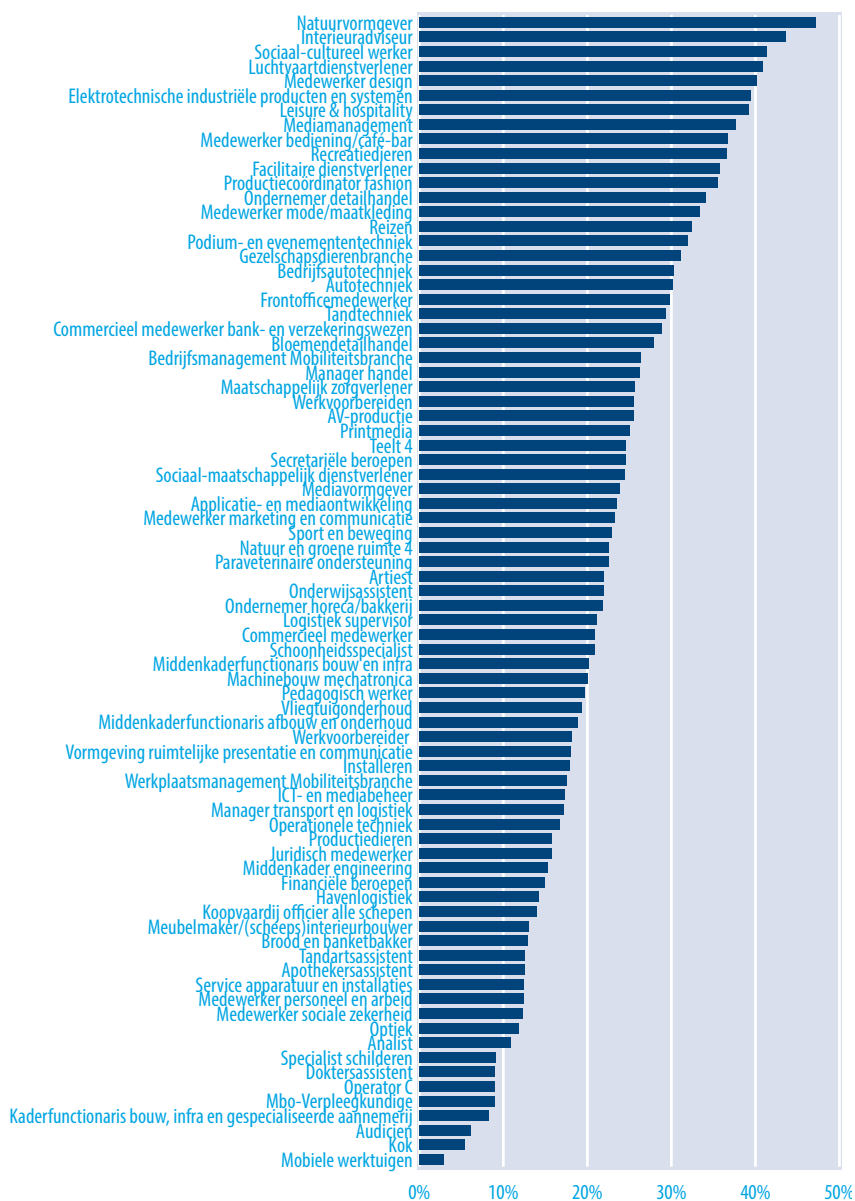
FIGUUR 6.5 Spijt van studiekeuze (%) mbo niveau 3 beroepsopleidingen

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA

FIGUUR 6.6 Spijt van studiekeuze (%) mbo niveau 4 beroepsopleidingen

Bron: BVE-Monitor, 2011-2015, ROA.

07

EEN AANTAL CONCLUSIES

De keuze voor een mbo niveau 2 opleiding

- Jongeren kiezen een mbo niveau 2 opleiding niet omdat deze goede arbeidsmarkt-perspectieven biedt, maar omdat deze hun interesse wekt en opvallend vaak omdat deze als voorbereiding op een vervolgopleiding dient. Het diploma van een mbo niveau 2 opleiding is dan ook voor veel jongeren eerder een entreeticket voor een hoger mbo niveau dan een entreeticket voor de arbeidsmarkt. Meer dan de helft van de mbo niveau 2 gediplomeerden jonger dan 31 jaar probeert ten minste een vervolgopleiding (in de regel op niveau 3 of 4) succesvol af te ronden. Doorstroomrelevantie is daarom bij een groot deel van de mbo niveau 2 opleidingen een belangrijk aspect.
- Het belang van de doorstroomrelevantie van mbo niveau 2 beroepsopleidingen betekent dat de analyses van de arbeidsmarktrelevantie van mbo niveau 2 opleidingen deels vervangen dient te worden door een arbeidsmarktrelevantie van mbo niveau 3 en 4 opleidingen, de opleidingen waarvan de jongeren in het vervolg hun diploma behalen.

Arbeidsmarktrelevantie: een multidimensionaal aspect met grote verschillen

- Arbeidsmarktrelevantie van mbo niveau 2 opleidingen kan niet teruggebracht worden naar 1 indicator. Het voorliggende rapport laat zien dat het correct is om naast de kans op werk ook de kans op werk op niveau als indicator mee te nemen. Deze 2 indicatoren kennen geen 1 op 1 relatie. Echter, de 2 centrale indicatoren dienen daarnaast in een bredere set van indicatoren geanalyseerd worden: Werkzekerheid, werkomvang of de tevredenheid met het gevonden werk zijn belangrijke indicatoren om een breder en meer compleet beeld van de arbeidsmarktrelevantie te bieden.
- Beroepsopleidingen in het mbo niveau 2 verschillen sterk wat de arbeidsmarktrelevantie betreft. Van opleidingen (vaak in de technische sector) die jongeren een grote kans bieden om de arbeidsmarkt te betreden, tot beroepsopleidingen (in verschillende sectoren) waar jongeren grote moeite hebben anderhalf jaar na behalen van het diploma werk te hebben.

- De arbeidsmarktrelevantie verschilt daarbij niet alleen tussen beroepsopleidingen, maar ook binnen een beroepsopleiding tussen de aanbieders van deze beroepsopleiding. Of deze verschillen te verklaren zijn aan de hand van regionale verschillen in de vraag naar de gediplomeerden van een beroepsopleiding, verschillen in studentenpopulatie of kwaliteit van de opleiding kan op basis van dit rapport niet nader vastgesteld worden.

Arbeidsmarktrelevantie: vroege signalen deels verstoord

- De analyses laten zien dat voordat de jongeren met een diploma hun arbeidsmarktintrede doen al signalen van een zwakke arbeidsmarktrelevantie zichtbaar kunnen zijn. Een structureel laag aanbod aan mbo-bbl leerplekken en problemen bij het vinden van stageplekken voor mbo-bol studenten zijn duidelijke indicaties dat jongeren ook na het behalen van het diploma problemen op de arbeidsmarkt kunnen ondervinden. Deze vroege signalen kunnen echter verstoord zijn door a) conjuncturele afname in mbo-bbl leerplekken en b) het creëren van stageplekken door mbo-instellingen om zodanig jongeren toe te laten tot de opleiding en hun de kans te geven tot het behalen van een diploma in de gewenste opleiding.

Competenties

- De competenties Vakkennis en Persoonlijkheid zijn voor mbo niveau 2 gediplomeerden de relatief belangrijkste competenties op de arbeidsmarkt. Basis Generieke Competenties en Geavanceerde Competenties worden op een iets lager niveau (maar nog steeds hoog niveau) van de mbo niveau 2 gediplomeerden gevraagd.
- De arbeidsmarkt op niveau 2 lijkt minder sterke selecties te kennen wat de competenties betreft dan de arbeidsmarkt op niveau 3 of 4.

08

STATISTISCHE BIJLAGE

Het bijbehorende Excel bestand bevat meerdere tabbladen. Per tabblad worden hieronder de variabelen en hun betekenis besproken. Wanneer er in plaats van een percentage N/A in de tabel staat aangegeven, wilt dit zeggen dat er onvoldoende respondenten aanwezig zijn om een uitspraak te kunnen doen over de desbetreffende variabele. Tenzij anders vermeld zijn alle gepresenteerde cijfers afkomstig van de BVE-Monitor 2011-2015.

Tabblad 1: Alle mbo 2 gediplomeerden

In dit tabblad wordt er per mbo 2 beroepsopleiding gekeken naar een aantal variabelen. Deze hebben betrekking op alle gediplomeerden van de betreffende mbo 2 opleidingen.

- De gevolgde opleiding (BOL of BBL)
Hierbij staat het percentage gediplomeerden van de betreffende mbo 2 beroepsopleiding die enerzijds de mbo-bol of anderzijds een mbo-bbl leerweg hebben gevolgd.
- Achteraf gezien dezelfde of andere opleiding kiezen
Het percentage dat achteraf gezien weer dezelfde of juist een andere opleiding zou kiezen staat per beroepsopleiding weergegeven.
- Problemen bij het vinden van een stage
Per beroepsopleiding staat weergegeven hoeveel procent van de mbo 2 gediplomeerden problemen ondervond met het vinden van een bpv- of stageplaats vooraf/tijdens de opleiding.
- Aantal keer gesolliciteerd voor stageplaats
Hoe vaak de respondent heeft moeten solliciteren om een beroepsvormings- of stageplaats te vinden staat in percentages weergegeven. Hierbij is het aantal keer solliciteren samengevat in 1 keer, 2 tot 3 keer, 4 tot 6 keer, 7 tot 10 keer of meer dan 10 keer. Deze vraag is alleen in de BVE-Meting van 2014 en 2015 gesteld.
- Aanbod te blijven werken op stage
Als laatste is ook nog gekeken of de respondenten van het bedrijf waar ze hun beroepspraktijkvormings- of stageplaats volgden een aanbod hebben gekregen om na afronding van de opleiding te komen werken. Hierbij is het antwoord onderverdeeld in "Ja, en aangenomen", "Ja, maar dat wilde ik niet" en "Nee". Deze vraag is alleen in de BVE-Meting van 2014 en 2015 gesteld.

Tabblad 2: Aanbieden arbeidsmarkt

Na afronden van de mbo niveau 3 beroepsopleiding kunnen de gediplomeerden zich aanbieden op de arbeidsmarkt of vervolgonderwijs volgen. In Tabblad 3 zijn voor de gediplomeerden die zich aanbieden op de arbeidsmarkt enkele variabelen weergegeven.

- Ongewogen aanbieden
Het aantal respondenten per opleiding dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt.
- Werkloosheid
Het percentage dat op enquêtemoment (anderhalf jaar na afstuderen) werkloos is. Respondenten worden daarbij tot de werkzame beroepsbevolking gerekend als zij minimaal 12 uur per week werkzaam zijn.
- Zoekduur tot eerste baan (in maanden)
De intredewerkloosheid van de respondenten wordt hier weergegeven in het aantal maanden dat ze per beroepsopleiding gemiddeld moeten zoeken totdat ze hun eerste baan hebben gevonden.
- Ongewogen werkzaam
Het aantal respondenten per opleiding dat op enquêtemoment werkzaam is (> 11 uur).

Tabblad 3: Werkzame

In Tabblad 3 is gekeken naar de gediplomeerden die op enquêtemoment werkzaam zijn (>11 uur per week). Hierbij is vooral gekeken naar een aantal variabelen om de arbeidsmarktsituatie nader te bekijken.

- Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
De aansluiting van de studie op de huidige functie qua richting en niveau is een belangrijke pijler van de kwaliteit van de huidige functie. Om deze aansluiting te bestuderen is deze aansluiting in vier groepen verdeeld:
  - ◆ Kerndomein: Functie die zowel qua richting als qua niveau aansluit bij de gevolgde opleiding
  - ◆ Horizontale mismatch: Functie die qua niveau wel bij de opleiding past, maar niet qua richting
  - ◆ Verticale mismatch: Een functie die qua niveau onder de opleiding ligt, maar wel qua richting aansluit
  - ◆ Dubbele mismatch: Een functie die zowel qua niveau als qua richting niet bij de gevolgde opleiding past.
  - ◆ Daarnaast zijn nog 'totaal verticale mismatch' (verticale mismatch + dubbele mismatch) en 'totale horizontale mismatch' (horizontale mismatch + dubbele mismatch) berekend.
- Soort dienstverband
Het dienstverband van de werkzame mbo 2 gediplomeerden is onderverdeeld in 6 categorieën, waarbij bij elke categorie het percentage gediplomeerden is weergegeven die werkzaam is in het betreffende dienstverband.

- ◆ Loondienst (Werkzaam voor een werkgever die daarvoor loon betaalt, doorgaans basis van een arbeidsovereenkomst)
- ◆ Leer-arbeidsovereenkomst (overeenkomst waarbij een leerling werk gaat verrichten bij een werkgever, teneinde een bepaald vak te leren. Bijvoorbeeld een bbl-opleiding of hbo duaal)
- ◆ Uitzend- of oproepkracht (In dienst van een uitzendbureau, op oproepbasis werkzaam, etc.)
- ◆ Zelfstandige/freelancer
- ◆ Meewerkend in bedrijf ouders/partner
- ◆ Anders
- Flexibele arbeidsrelatie
Onder een flexibele aanstelling valt een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht of tijdelijke aanstelling. Het percentage dat een flexibele arbeidsrelatie heeft staat per beroepsopleiding weergegeven.
- Urenklasse
Voor de werkzame mbo 2 gediplomeerden is het aantal arbeidsuren dat ze werkzaam zijn verdeeld in 3 urenklassen:
  - ◆ 12 tot 24 uur
  - ◆ 25 tot 32 uur
  - ◆ Meer dan 33 uur
- Oordeel functie: Carrièremogelijkheden
De ervaren carrièremogelijkheden van de huidige functie worden op een vijfpuntsschaal weergegeven van (1) nauwelijks carrièremogelijkheden tot (5) heel veel carrièremogelijkheden.
- Oordeel functie: Tevredenheid
Hoe tevreden de werkzame gediplomeerden met hun huidige functie zijn wordt weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) zeer ontevreden tot (5) zeer tevreden.
- Aansluiting functie aan opleiding
Hoe tevreden de werkzame gediplomeerden zijn over de aansluiting tussen hun functie en de door hun gevolgde opleiding is op een vierpuntsschaal gemeten van (1) slecht tot (4) goed.
- Mate kennis en vaardigheden benut
De mate waarin respondenten ervaren dat hun kennis en vaardigheden benut worden in de huidige functie staat weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate.
- Mate kennis en vaardigheden tekort
De mate waarin respondenten ervaren dat hun kennis en vaardigheden tekort schieten in de huidige functie staat weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate.
- Opleiding basis om te starten op de arbeidsmarkt
In welke mate de gevolgde mbo 2 beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt is weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate.
- Opleiding verder ontwikkelen kennis en vaardigheden

In welke mate de gevolgde mbo 2 opleiding een goede basis bood voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden is weergegeven op een vijfpuntschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate.

- Vereist niveau competenties in huidige functie
Het vereiste niveau van vier competenties in de huidige functie is procentueel weergegeven per mbo 2 beroepsopleiding. Competenties worden daarbij op een 5-punt Likert schaal gemeten.
  - ◆ Vakkennis (Vakkennis en toepassen van kennis en technieken in de praktijk)
  - ◆ Persoonlijkheid (Zelfstandigheid, initiatief/creativiteit, aanpassingsvermogen, nauwkeurigheid/zorgvuldigheid)
  - ◆ Basis generieke competenties (Schrijfvaardigheid en spreekvaardigheid)
  - ◆ Geavanceerde generieke competenties (Inzicht in informatie- & communicatietechnologie (incl. computergebruik), overdragen van kennis, plannen/coördineren/organiseren van activiteiten, contactuele vaardigheden, werken in teamverband / samenwerken)
- Eigen niveau competenties
Het eigen niveau van de vier hierboven beschreven competenties is tevens procentueel weergegeven per mbo 2 beroepsopleiding. Competenties worden daarbij op een 5-punt Likert schaal gemeten.

Tabblad 4: Beroep

In dit tabblad staan voor alle werkzame mbo 2 gediplomeerden de beroepen waarin zij werkzaam zijn. Deze beroepen zijn volgens de ISCO08 unit groep gecodeerd.

Tabblad 5: Branche

In dit tabblad staan voor alle werkzame mbo 2 gediplomeerden de branches waarin zij werkzaam zijn. Deze beroepen zijn volgens de SBI 2008 gecodeerd.

Tabblad 6: Vervolgonderwijs

In dit tabblad zijn enkele variabelen weergegeven voor gediplomeerden die voor een vervolgopleiding hebben gekozen na het behalen van hun mbo 2 diploma.

- Vervolgopleiding (DUO data)
Het percentage mbo niveau 2 gediplomeerden die wel of niet een vervolgopleiding gestart zijn staat procentueel per beroepsopleiding weergegeven.
- Zo ja: Wanneer begonnen met vervolgonderwijs (DUO data)
Voor de gediplomeerden die een vervolgopleiding zijn gaan volgen is gekeken wanneer ze deze gestart zijn: aansluitend aan de mbo niveau 2 opleiding, na 1 jaar, 2 jaar, 3 jaar, 4 jaar of niet bekend.
- Aansluiting met vervolgopleiding (BVE-Monitor)
Tevens is aan de gediplomeerden gevraagd hoe ze de aansluiting tussen de gevolgde mbo 2 opleiding en de vervolgopleiding beoordelen. Deze loopt op een vierpuntschaal van (1) slecht tot (4) goed.
- Opleiding verder ontwikkelen kennis en vaardigheden (BVE-Monitor)

In welke mate de mbo 2 beroepsopleiding een goede basis bood voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden is in Tabblad 4 al gerapporteerd voor de werkenden, maar in dit tabblad ook nog gerapporteerd voor degene die in plaats van de arbeidsmarkt op te gaan een vervolgopleiding hebben gekozen. Wederom loopt de schaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate.

- **Diploma behaald (DUO data)**
Per mbo 2 beroepsopleiding staat weergegeven hoeveel procent bij de vervolgopleiding ook een diploma behaald hebben op enquêtemoment. Hierbij zijn de mogelijkheden onderverdeeld in "Ja" (diploma behaald), "Geen diploma, maar wel nog ingeschreven" (bij de vervolgopleiding) en "Geen diploma, niet meer ingeschreven".
- **Indien behaald: welk niveau? (DUO data)**
Voor degene die wel hun diploma behaald hebben, is gekeken op welk niveau ze het vervolgonderwijs gehaald hebben (van niveau 1 tot niveau 4).
- **Belangrijkste vervolgopleiding (DUO data)**
Hier is per mbo 2 beroepsopleiding gekeken wat de belangrijkste vervolgopleidingen waarin de gediplomeerden een diploma hebben behaald. Hierbij worden alleen vervolgopleidingen gepresenteerd waarvan minstens 20% de gediplomeerden die een met een vervolgopleiding zijn gestart een diploma hebben behaald. Wanneer hier N/A aangegeven staat, zijn er geen (verdere) vervolgopleidingen beschikbaar waar minstens 20% van degenen die met een vervolgopleiding zijn gestart een diploma hebben behaald, en zijn de resterende respondenten verdeeld over de andere vervolgopleidingen (zie ook Tabblad 8).

Tabblad 7: Vervolgopleiding (DUO data)

In dit tabblad staan voor alle mbo 2 gediplomeerden die een vervolgopleiding zijn gaan volgen de vervolgopleidingen waarin zij het diploma hebben behaald.

Tabblad 8: Arbeidsmarkt vervolgopleiding I

In Tabblad 8 worden op het niveau van mbo domein enkele belangrijke arbeidsmarktin-dicatoren (BVE-Monitor) voor de vervolgopleidingen weergegeven, om zo de arbeidsmarktrelevantie van de vervolgopleiding te kunnen beoordelen.

- **Werkloosheid**
Het percentage dat op enquêtemoment (anderhalf jaar na afstuderen) werkloos is.
- **Verticale aansluiting**
Het percentage werkzame dat op enquêtemoment een functie heeft die minimaal het eigen diplomaniveau vereist.

Tabblad 8: Arbeidsmarkt vervolgopleiding II

In Tabblad 8 worden op het niveau van beroepsopleiding (niveau 3 en niveau 4) enkele belangrijke arbeidsmarktindicatoren voor deze vervolgopleidingen weergegeven, om zo de arbeidsmarktrelevantie van de vervolgopleiding te kunnen beoordelen.

- Werkloosheid
Het percentage dat op enquêtemoment (anderhalf jaar na afstuderen) werkloos is.
- Aansluiting opleiding – werk
De aansluiting van de studie op de huidige functie qua richting en niveau is een belangrijke pijler van de kwaliteit van de huidige functie. Om deze aansluiting te bestuderen is deze aansluiting in vier groepen verdeeld:
  - ◆ Kerndomein: Functie die zowel qua richting als qua niveau aansluit bij de gevolgde opleiding
  - ◆ Horizontale mismatch: Functie die qua niveau wel bij de opleiding past, maar niet qua richting
  - ◆ Verticale mismatch: Een functie die qua niveau onder de opleiding ligt, maar wel qua richting aansluit
  - ◆ Dubbele mismatch: Een functie die zowel qua niveau als qua richting niet bij de gevolgde opleiding past.
- Oordeel functie: Carrière mogelijkheden
De ervaren carrièremogelijkheden van de huidige functie worden op een vijfpuntsschaal weergegeven van (1) nauwelijks carrièremogelijkheden tot (5) heel veel carrièremogelijkheden.
- Opleiding basis om te starten op de arbeidsmarkt
In welke mate de gevolgde mbo 2 beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt is weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate.
- Achteraf bezien dezelfde of andere opleiding kiezen
Het percentage dat achteraf bezien weer dezelfde of juist een andere opleiding zou kiezen staat per beroepsopleiding weergegeven.

LITERATUUR

- Corvers, F., de Hoon, M., Meng, C. (2014), Macrodoelmatigheid mbo: Inkadering arbeidsmarktper-
spectief, ROA-R-2014/1.
- ROA (2015), Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2014, ROA-R-2015/3.
- ROA (2015b), School-Ex 2.0: De implementatie van ombuiggesprekken, ROA-R-2015/4.
- ROA (2014), Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2013, ROA-R-2014/5.
- ROA (2014b), Salarissen en competenties van MBO-BOL gediplomeerden: Feiten en cijfers, ROA-
F-2014/1.

